

Ljudska

PRAVICA

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

«LJUDSKA PRAVICA»
USTANOVLJENA 4. OKTOBRA
1934 — MED NARODNOOSVO-
BODILNO BORBO JE IZHA-
JALA KOT 14-DNEVNIK IN
TEDNIK — OD OSVOBODITVE
DO 1. JULIJA 1951 KOT DNEV-
NIK, NATO PA KOT TEDNIK
— OD 1. JUNIJA 1953 IZHAJA
V REDAKCIJSKI POVEZANO-
STI Z «BORBO»

PRVI MAJ

PRVOMAJSKI
PROGLAS
narodom Jugoslavije

Pred sedemindesetimi leti so delavci prvič praznovali Prvi maj kot mednarodni praznik delovnih ljudi, kot dan boja za uresničitev pravic delavskega razreda vsega sveta. Prejšnje leto, v juliju 1889, je namreč prvi kongres Druge internacionale v Parizu sprejel sklep, naj se vsako leto prvega maja organizira v vseh deželah in vseh mestih velika mednarodna manifestacija delavcev, ki naj zahteva uvedbo osemurnega delavnika in druge pravice za delavce.

In tako so se pred sedemindesetimi leti prvič v zgodovini človeštva zlele na isti dan reke delavcev po ulicah večjih mest in industrijskih središč v skoraj vseh deželah Evrope in Severne Amerike. Sto tisoč delavcev je demonstriralo v Parizu, petdeset tisoč v Marseillu, štirideset tisoč na Dunaju, petdeset tisoč v Budimpešti. Po Pragi, Bukarešti, Zürichu, Bruslju, Stockholmu, Chicagu in po številnih drugih mestih so delavci demonstrirali za osemurni delavnik, za pravice brezpravnega, izkoriščenega delavca.

Tudi slovenski in hrvaški delavci so se vključili že v prvo praznovanje Prvega maja. Čeprav je oblast proglasila praznovanje za nezakonito in so delavcem grozili s kaznjami in z odpusti, so vendar v nekaterih krajih ali pa tovarnah ustavili obratovanje in se udeležili prvomajskih praznovanj.

Delavski razred je pokazal, da se zaveda pomena mednarodne solidarnosti delavcev vsega sveta. Zato je Engels tega dne radostno zapisal: «...danes imata evropski in ameriški proletariati pregled svojih prikritih mobiliziranih borbenih sil, mobiliziranih kot ena vojska, pod eno zastavo in za skupni bližnji cilj: za zakonsko potrditev osemurnega normalnega delavnika... Prizor današnjega dne bo odprl kapitalistom in veleposestnikom vseh dežel oči — da so danes proletariati vseh dežel zares združeni...»

Praznovanje Prvega maja se je od leta do leta razširilo na še več držav, na še več mest, še na druge kontinente. Delavcev niso zaustavili na njihovem pohodu niti krvavi nastopi žandarmerije in vojaštva, niti odpusti in zapori. Žrtve so vzpodbujale proletarce k še vztrajnejšim zahtevam, k še enotnejšim nastopom. Ob prvih majih so zaustavili stroje in zapustili tovarne, mnogokrat so prav tedaj stopili v večdnevne stavke in zahtevali svoje pravice.

Prvomajske proslave so postale pregled delavskih sil in uspehov, na njih so si določali nove borbene naloge. Vsakoletni proglašajo delavskih organizacij ob tem prazniku so pravi zgodovinski prikazi razvoja delavskih gibanj v posameznih deželah, njihovih razmer in zahtev, njihovih načrtov in bojev, njihovih zmag in večkrat tudi padcev, ki so bili zvečine posledica oportunitizma v vodstvih organizacij. Borba se ni omejevala na uvedbo osemurnega delavnika, marveč se je razširila na dajanje vseh političnih pravic delavcem, na

njihovo zaščito. V obdobju prve svetovne vojne so bili boj proti imperializmu in militarizmu, proti vojni, za svetovni mir, nato spet proti kapitalistični eksploataciji, proti brezposelnosti, za najširšo politično demokracijo. V obdobju druge svetovne vojne pa se je proletariati sveta, bolj enoten in zavesten kot kdajkoli

valskim delodajalcem, proslavljajo Prvi maj kot upravitelji trgovin. Razen tega pa naši delovni ljudje upravljajo na področju prosvete, kulture, zdravstva, socialnega zavarovanja. Naš delavski razred ima pravice, kot jih nimajo delavci v nobeni drugi državi. V rokah naših delovnih ljudi leži

čimveč in čim ceneje proizvajati, stabilizirati moramo tržišče, življenjsko raven si moramo stalno izboljševati, zato se moramo boriti proti vsemu, kar nasprotuje izpolnjevanju te naloge.

Pred enako nalogo so naši delovni kmetje, naša kmetijska posestva in zadruga. Vsa naša

poprej, združil v boju proti fašizmu.

In zdaj? Skoraj po vseh deželah bodo delovni ljudje proslavili svoj praznik. Žal, se je po drugi svetovni vojni delavska enotnost razbila. Zato marsikje po kapitalističnih deželah proslavljajo ta dan ločeno po strankah, tu in tam izkoristijo proslave tudi za medsebojne boje. Žal, so večkrat na ta dan spregovorjene tudi blokvske obtožbe, kar prav gotovo še povečuje razdor v delavskem gibanju. Toda, čeprav je delavska enotnost organizacijsko razbita, čeprav so govori in proglašajo takšni ali takšni, gotovo pa je v srcih milijonov delavcev, ki manifestirajo po ulicah, iskrena želja po solidarnosti delavcev vsega sveta, po njihovi enotnosti. Čutijo, da le združeni lahko dosežajo pomembnejše uspehe v boju za svoje pravice, da bodo enotni lahko hitreje in boljše reševali vprašanja, pred katerimi stoji delavski razred sveta, zlasti osnovni problem: odnos neposrednega proizvajalca do proizvajalnih sredstev. Vsak prvi maj utrjuje v njih voljo po medsebojnem sporazumevanju in sodelovanju med narodi, po miru, po socializmu. Zato je ta praznik za mednarodni proletariati tako pomemben.

In pri nas? Ti delavci, ki so bili vse do osvobodilne vojne brezpravna raja, izročena na milost in nemilost izkoriščevalcem, leži življenje naše socialistične domovine. Sleherno leto se vse bolj uveljavljajo v praksi pravice naših delovnih ljudi, izpopolnjuje se sistem delavskega samoupravljanja, rešujejo se problemi, ki jih vsak dan postavlja življenje. Uspehi, ki jih dosegamo na tem področju, nam vsak dan potrjujejo, da smo stopili na pravilno pot. Še marsikaj bo treba izpopolniti, dopolniti, preden bo sistem delavskega upravljanja izdelan, toda dosedanje izkušnje in uspehi nam govore, da je naša smer prava, da je tu prihodnost delavskega razreda in naše domovine.

Vse bolj se zavedamo, da je naše življenje, naša življenjska raven odvisna od nas samih. Odvisna je od našega dela, večje produktivnosti, organizacije podjetij, gospodarjenja. Vemo, da zdaj ni čas za počivanje, da moramo kot do nedavna ena najbolj zaostalih dežel Evrope dohiteti v čim krajšem času razvite dežele in iti z njimi v korak. Vemo, da je treba pametno gospodariti, zato razmišljamo o najbolj smotrni reorganizaciji in rekonstruiranju podjetja, zato se borimo za varčevanje na vsakem področju, zato se vse odločneje borimo za nazadnjaški mi pojmovanji o disciplini, o storilnosti, o odnosih v podjetjih.

Pred našimi delovnimi kolektivni je naloga, da moramo

naša bodočnost, leži življenje skupnost jim bo pomagala v njihovem boju, da bodo dali na trg več žita, mesa, sadja in sočiva.

Vtem ko je delovnim ljudem v marsikateri deželi njihova bodočnost nejasna, pa lahko mi gledamo vedro v prihodnje obdobje. Postavili smo si zdrave temelje našega razvoja, pred nami je obdobje, ko bomo dosegali vse večje uspehe, ko bo življenje v naši socialistični domovini vse lepše. Tega si vsi želimo. Zato pa tudi delajmo tako, da bomo uresničili svoje želje. Bodočnost je v naših rokah.

In ko s takimi perspektivami proslavljamo Prvi maj, so naše misli pri delovnih ljudeh vsega sveta. Vsem želimo mir, uspešno medsebojno sodelovanje, čimveč uspehov na poti v socializem, ki dosega na vsem svetu od leta do leta večje zmage.

Naj živi Prvi maj, mednarodni praznik delovnih ljudi!

Beograd, 29. apr. (Tanjug).

Centralni komite Zveze komunistov Jugoslavije, Zvezni odbor Socialistične zveze, Centralni svet Zveze sindikatov Jugoslavije in Centralni komite Ljudske mladine Jugoslavije

Letošnji prvi maj praznujemo v znamenju trdne vere, da se čedalje bolj bližajo svetle perspektive, za katere so se ljudske sile sodobne družbe borile in se bore širom po vsem svetu — zavedajoč se, da jih čakajo še mnoge težave in preizkušnje, ki jih je treba premagati, da bo prvi maj povsod in v vsej svoji lepoti res praznik radosti, bratstva, ustvarjalnosti in svobode.

Narodi Jugoslavije, boj naprednega človeštva za mir, za uveljavljanje načela aktivne koeksistence, za čedalje širše demokratično mednarodno sodelovanje, za enakopravnost velikih in malih dežel, dobiva čedalje več pristavev in čedalje močnejšo podporo in s tem utrjuje upanje milijonskih množic v možnost, da bo mir ohranjen in da bodo upostavljeni novi stiki med narodi.

Narodi sveta se še nikoli niso tako zavedali potrebe po ohranitvi miru kakor zdaj. Ta zavest je imela odločilno vlogo, da je svet zajezil nadaljnjo zaostritev mednarodnega položaja in preprečil poslabšanje napetosti, ki je postala nevarna med dogodki na Madžarskem in v Suezju, zlasti pa na zdaj na Srednjem vzhodu. Človeštvo se čedalje bolj zaveda, da bi bila nova vojna največja katastrofa. Tekmovanje v oboroževanju, zlasti pa naraščanje atomskega orožja kakor tudi zavest o strahotah bodoče atomske vojne vzbujajo čedalje večjo zaskrbljenost narodov vsega sveta. Zato so tudi tako močne zahteve po ureditvi vprašanja razorožitve, po preprečitvi uporabe jedrske energije v vojne namene, po razvijanju aktivne koeksistence med narodi in državami. Zato je tudi narasla potreba, da delavski razred vseh dežel kot hrbenica naprednega gibanja družbe v socializem premosti prepad, ki deli mednarodno delavsko gibanje, in upostavi skupno gledišče v najbolj bistvenih problemih naših dni.

Na ta dan delavske solidarnosti se utrjuje pri nas vera, da bodo delavski razred in vse napredne sile, ki nezajezljivo teže za socializem, demokracijo in enakopravnim mednarodnim sodelovanjem, premagale vse težave in ovire na poti k izpolnitvi velikih, zgodovinskih nalog naše dobe. K tem nalogam — k boju za mir, prizadevanju, da se razvija aktivna koeksistenca, krepitvi sodelovanja v delavskem gibanju na načelih enakopravnosti, bilateralnosti, javnosti, medsebojnem spoštovanju in nevmesovanju v notranje zadeve — socialistična Jugoslavija, njen delavski razred ter njene politične in družbene organizacije prispevajo in bodo tudi v prihodnje prispevale svoj delež.

Delovno ljudstvo Jugoslavije želi čimboljše stike in sodelovanje z deželami, ki grade socializem, ker se zaveda, da je to lahko velik prispevek

(Nadaljevanje na 2. str.)

ZA PRVI MAJ

ČESTITAMO NAŠIM BRALCEM, NAROČNIKOM, SO-
DELAVCEM TER VSEMU DELOVNEMU LJUDSTVU

UREDNIŠTVO IN UPRAVA

«LJUDSKE PRAVICE»

TISKARNA «LJUDSKE PRAVICE»

IN CANKARJEVA ZALOŽBA

Prvomajski proglas

(Nadaljevanje s 1. strani)

k uspešnemu razvoju socializma, kakor tudi k razvoju socialistične misli nasploh.

Hkrati je socialistična Jugoslavija razvila dobre stike s socialističnimi deželami Zahoda. Tudi v prihodnje si bo prizadevala, da bo te stike razvijala na podlagi medsebojnega spoštovanja in enakopravnega sodelovanja.

Poglabile so se zlasti prijateljske vezi med našo deželo in celo vrsto držav v Aziji in Afriki, ki se zavzemajo za ohranitev miru in za aktivno koeksistenco med narodi in državami z različnim družbenim redom.

S takšno politiko si je naša država pridobila velik ugled v svetu, zagotovila samostojno pot razvoja in okrepila svojo neodvisnost.

Delovni ljudje Jugoslavije, izgradnja socializma v naši deželi, nenehno razvijanje socialistične demokracije in novih družbenih odnosov, nepretrgani razvoj in krepitev materialne podlage naše družbe, nam čedalje bolj pomagajo, da postaja naš delovni človek zavesten, aktiven in svoboden ustvarjalec na vseh področjih družbene dejavnosti.

Preživeli smo še eno leto nadaljnje krepitve našega sistema delavskih svetov in komunalne samouprave, krepitve družbene vloge delovnega človeka, državljana, neposrednega upravljalca. Za naš razvoj je značilna stalna krepitve politične vloge in širjenje političnih pravic najširših slojev delovnih ljudi mesta in vasi in njihovo čedalje bolj neposredno sodelovanje v usmerjanju splošnega razvoja naše socialistične skupnosti. Na vseh področjih gospodarstva smo dosegli velike uspehe. Širi in krepki se materialna podlaga samoupravljanja v gospodarstvu in na ostalih področjih družbenega življenja, kar iz dneva v dan krepki pobudo v podjetjih, z drugah in organih družbenega upravljanja. Pomembne uspehe smo dosegli v industriji, ki znatno večja proizvodnja, zlasti predmetov široke potrošnje, kakor tudi v ustvarjanju pogojev za hitrejšo naraslanje delovne storilnosti, v čemer smo lani in letos dosegli lepe uspehe.

V naporih za pospeševanje kmetijstva in za njegovo odločno usmerjanje po poti krepitve socialističnih odnosov in oblik proizvodnje smo dosegli lani začetne, toda zelo pomembne uspehe. V tem oziru so zlasti kmetijske zadruge dosegle nesporen napredek, katerega pomen presega materialne uspehe, ker so odločno ubrale novo pot k povečanju proizvodnje in razvijanju socialističnih odnosov na vasi ob širokem sodelovanju in podpori zainteresiranih kmetijskih proizvajalcev. Vse to je zdaj pozitivno izraženo v odstranjanju neskladnosti v materialni sestavi gospodarstva, v stabilizaciji trga, v povečanju blagovnih skladov in v postopnem, toda nenehnem zboljševanju življenjskega standarda delovnih ljudi.

Doseženi uspehi nam omogočajo, da neprimerno laže premagujemo vse težave, ki nastajajo v našem razvoju, da še uspešneje izpolnjujemo velike naloge, ki nas čakajo. Vse naše napore moramo tudi v prihodnje usmeriti na razvijanje in krepitev našega gospodarstva, na razvijanje in krepitev naše socialistične demokracije. S tem, da se bomo naslonili na doslej upostavljeno materialno bazo naše družbe, uporabljali naše bogate izkušnje in izkušnje drugih dežel, da bomo tudi v prihodnje obdržali zdrav kritičen odnos do doseženih uspehov, bomo lahko še uspešneje

izpolnjevali naloge nadaljnje izgradnje socializma in socialističnih družbenih odnosov v naši deželi.

Z dosežanimi uspehi naše družbenega in gospodarskega razvoja smo ustvarili tudi pogoje za nadaljnji napredek naše kulture, znanosti, prosvete, za ustvarjalno delo vsakega posameznika na teh področjih. Po pravici pričakujemo novih plodov v razvoju naše socialistične misli, v ustvarjanju resničnih umetniških in kulturnih vrednot, ki bodo pripomogle k socialistični preobrazbi dežele.

Delovni ljudje naše dežele, delavci, kmetje in mladina bodo usmerili vse svoje moči, ves svoj delovni polet na vsestranski napredek svoje dežele na vseh področjih življenja, v gospodarstvu in družbeni izgradnji. Naši napori v razvijanju proizvodnje in večanju delovne storilnosti bodo omogočili hitrejšo zboljšanje življenjskega standarda, okrepili gospodarske temelje socialističnih odnosov in ustvarili ugodnejše pogoje za nadaljnji razvoj ustvarjalne pobude na vseh toriščih dejavnosti in s tem razširili materialno bazo našega demokratskega družbenega reda.

Delavski razred, ki je že doslej izpričal visoko zavest in skrajno požrtvovalnost in si pridobil bogate izkušnje v našem dosedanjem boju za gospodarski vzpon dežele, čakajo nove naloge za pospeševanje proizvodnje v industriji in drugih gospodarskih panogah, naloge, ki jih bo nedvomno izpolnil z enako vnemo in tako omogočil nadaljnji vsestranski razvoj naše dežele ter zboljšanje življenjskega standarda naših delovnih ljudi.

Delovne množice vasi čedalje bolj spoznavajo, da je napredek kmetijstva neločljiv od socialistične preobrazbe vasi. Naši delovni kmetje, ki uporabljajo bogate oblike in možnosti, ki jim jih nudi združništvo, in ki združujejo svoje napore ob pomoči socialistične skupnosti, se bodo tudi v prihodnje zavzemali za povečanje kmetijske proizvodnje, za nove, socialistične odnose in boljše življenje na vasi, kar bo pospešilo tudi naš splošni družbeni razvoj.

Tudi naši mladini se odpirajo čedalje širše možnosti za ustvarjalno delo na vseh področjih družbenega in gospodarskega življenja. Skupnost goji veliko upanje in zaupanje v moči mladine in njeno pripravljenost, da prevzame družbene odgovornosti, v njeno sposobnost, da izpolnjuje velike in plemenite naloge.

Tudi letos prvega maja pregledujejo naši narodi svoje dosedanje uspehe in vedro, z zaupanjem gledajo v prihodnost. Viri naših moči so neizčrpni. Dosedanji uspehi v izgradnji socializma in socialistične demokracije, enotnost naših narodov, enotnost vodilnih sil in delovnih množic, visoka socialistična zavest naših delovnih ljudi in naša vera v pravilnost poti, po kateri gremo v lepšo prihodnost, za kar se moramo zahvaliti

pravilni politiki Zveze komunistov Jugoslavije in Socialistični zvezi delovnega ljudstva Jugoslavije s tovarišem Titom na čelu, so trdno poročstvo naših novih zmag.

Zavedajoč se svoje vloge v naporih za ohranitev miru na svetu, v izgradnji socializma v naši deželi, v krepitvi sodelovanja vseh socialističnih in demokratskih sil na enakopravnih temeljih, našemu delavskemu razredu, delovnim kmetom in vsem ostalim delovnim ljudem tudi v prihodnje ne bo žal njihovih sil, da bi prispevali svoj delež v boju za napredek in lepšo prihodnost človeštva.

Prvi maji - prve manifestacije bratstva in solidarnosti vseh narodov

The ure, ki jih preživiti sklonjen nad porumenelimi papirji, skladovnicami vezanih letnikov socialističnega sveta, nad zbledelimi slikami s prvomajskih ali drugih delavskih shodov, so polne nescia, kar človeka vsega prešinja. Lahko začneš s kraja, lahko se ustaviš v sredini ali preskočiš današnje dni — vselej te polnijo s posebnim čarom, ki si ga nemara sprva ne moreš in ne znaš razložiti s še tako strogim razumarstvom. Potem dojdeš: s tistih papirjev, ki se jih skoraj bojiš obracati, da ne bi razpadli, se preliva v človeka mladost. Res — spriči vedno naglejega utripa življenja, ki kot da se bolj razmika časovne razdalje, je tu in tam navina, toda kdaj mladost ni bila taka...? Predvsem pa je polna akcije, polna dinamike, polna življenjske volje, poguma in nenehne borbene pripravljenosti, ki človeka potegne za seboj. Socialistična gibanja pač srkajo svojo moč pri življenjskem izviru sleherne družbene biti — pri delovnem človeku, ki se razmeroma šele kratak čas zaveda svoje vloge in pomena.

Vsaka ura, ki jo človek tako preživi, je posebno doživljeno tisočev in sto tisočev človeških usod, ki so gorele in gorijo v enem samem plamenu.

Srečanja s tistimi ljudmi, ki so v delavskem gibanju preživeli v nenehni akciji dolga desetletja, so zato še bogatejša, zlasti seveda zaradi neposrednejšega stika, ki nam ga omogočijo s svojimi pripovedjo o minulih časih. Poseben čar doživlja pa daje zopet mladost, nekakšna večna mladost, ki ni duhovna navada, s katero je napolnilo starejše borce gibanja za pravice delovnih ljudi.

»SOCIALISTA NISMO SPOZNALI PO RDEČEM NAGELJU«

Ko smo v dnevi pred prvim majem postavili tovarišema Ivanu Regentu in Rudolfu Golouhu nekoliko navno, a skoraj tipično častnikarsko vprašanje: »Katerega prvega maja se najraje spominjate,« sta naju oba sprejela s širokim nasmehom. »Vseh,« sta rekla, »vsak prvi maj je bil po svoje lep in toliko jih je, da bi se človek ves s težavo odločil za kakšnega posebej.« Potem pa sta dodala: »Najlepši pa so bili seveda mladi prvi maji. Predvsem zato, ker je pomlad v mladih letih najlepša in pa zato, ker so bili to prvi borbeni prvi maji.«

Tovariš Ivan Regent je prvi maj doslej praznoval petinpetdesetkrat. Prvič je praznoval v Trstu leta 1901.

Mladih prvih majev, je rekel tovariš Regent, se rad spominjam predvsem zaradi tega, ker smo se za pravico praznovanja šele borili. Spominjam se, kako so se nevedni ljudje, zlasti še starejši, strahoma spraševali, kaj bo, če bodo začeli kar delavci doletati svoje praznike. Spominjam se starih ženic, ki smo jih srečevali na cest in jih mirili, da še ne bo konec sveta, čeprav je bila vsa policija na nogah, čeprav

Prvi maj so ljubljanski socialisti praznovali prvič že ob prvem praznovanju prvega maja 1. 1890. Na sliki: proslava Ljubljancanov 1. maja 1903.

so bogataši zapustili mesto in so bile — od okrog leta 1905 naprej zaprte na ta dan tudi vse trgovine. Toda še bolj kot to mi oživi čar prvih majev pogum delovnih ljudi, kajti vsako praznovanje prvega maja je pomenilo pripravljenost na žrtve, pripravljenost izgubiti zaslužek in kruh, s čimer so se kapitalisti maščevali za strah, ki jih je navdajal pred vsakim delavskim praznikom.

Iz leta v leto nas je bilo več. Iz leta v leto je stopalo več ljudi za rdečo zastavo po tržških ulicah in na Senem trgu zahtevalo svoje pravice. Od kar pomnim praznovanja prvih majev, so lepo prosilji svoj praznik po vsej Primorski v Križu, Nabrežini, Komnu, Idriji, Tolminu, Kobaridu in drugod. Tako se spominjam, da leta 1918 idrijski policijski komisar ni dovolil praznovanja in so šele na mojo intervencijo v

PO PRIPOVEDOVANJU IVANA REGENTA IN RUDOLFA GOLOUHA *

Trstu praznovanje dovolili, in sicer pod pogojem, da prevzamem odgovornost, če bi prišlo do neredomov. Ne vem, kako se je zgodilo potem, da so se po zborovanju v spredov uvrstili celo nekateri karabinerji, ki so bili videti zadovoljni in navdušeni nad delavskim zborovanjem.

Praznovanje prvega maja je bilo že tedaj po vsej Primorski najmanj tako praznično, kot je bilo o veliki noči. Resda so nas poskušali vedno preganjati, resda so nam grozili, odpuščali iz služb, posebno še uradništvo, resda so poskušali ponekod duhovniki motiti naša zborovanja s pretiranim zvonjenjem, toda prvomajske proslave — zborovanja in izleti in veselice popoldne — so vselej lepo

Ko so oblastniki poskušali preprečiti prvomajske shode delovnih ljudi, so organizirani delavci prirejali prvomajske izlete. Na gornji sliki vidimo udeležence enega izmed prvomajskih izletov, med katerimi lahko spoznamo med drugimi Franca Leskoška, Pepco Kardeljevo in Poldeta Molka

uspele. Gotovo je bilo temu tako tudi zaradi tistega, kar je nekoč nekeje zapisal Cankar: »Socialista ne spoznam po rdečem nagelju v gumbnici ali rdeči kravati, temveč po njegovem obnašanju.« V tem je bilo vse. Organizirani delavci so se zavedali svoje moči, zavedali so se, da so pionirji novega, ki mu s svojo borbennostjo utirajo pot.

Svoje poznejše prve maje sem preživel večinoma v zaporu. Tudi ti prvi maji so bili po svoje lepi. Toda v najlepšem spominu so mi ostali tisti, ko smo se borili za priznanje prvega maja kot praznika delovnih ljudi, posebno še, ker je takrat prišlo do najvišjega izraza bratstvo delavcev vseh narodnosti.

RASLI SMO Z GIBANJEM IN GIBANJE Z NAMI

Mlje pri Trstu so majhen kraj, je začel svojo pripoved tovariš Rudolf Golouh, toda slovit po svoji revolucionarni tradiciji. Menda se prav zaradi tega najraje spominjam svojega prvega praznovanja prvega maja — bilo je leta 1907 — v tem kraju. Tedaj sem bil mlad in nisem še vedel, ali mi bo zrastle pod nosom perje ali mah, kljub temu pa sem bil prepričan, da veliko vem, še celo to, da je mogoče svet preobraziti v štirindvajsetih urah. Delavsko gibanje je bilo mlado. In tako ni bilo nič čudnega, da so mnogi

ki so bile iz leta v leto bolj organizirane in na katerih so cilji, ki so si jih stajvale organizirane množice, dobivali določnejše oblike.

Se enega prvega maja se rad spominjam, čeprav tedaj sam nisem prisostvoval prvomajski proslavi: bilo je nekaj dni pred prvim majem leta 1920, ko sem trboveljskim rudarjem govoril o pariški komuni. Spominjam se, da sem jim povedal, kako so Parizani osvobodili Pariz, zasedli pošto, občino in tako dalje ter prevzeli oblast. Nekaj dni pozneje, ko sem sedel v ljubljanskem zaporu, so trboveljski rudarji po prvomajski proslavi izvedli natančno isto: zasedli so občino, pošto in proglasili trboveljsko komunono. Resda je bila trboveljska komuna kratkega trajanja, toda za tisti čas je akcija trboveljskih rudarjev pomenila nekaj izrednega. Predvsem pa je dokazala, kako nabit je bilo ozračje z borbene pripravljenosti delovnih ljudi, ki so terjali svoje pravice, saj so moje predavanje, ki sem z njim želel le — posredovati odlomek iz zgodovine delavskega gibanja, imeli za poziv na vstajo proti oblastnikom...

Skoda je le, da vseh teh stvari še nimamo dobro popisanih...

Ta misel, ki jo je izrekel tovariš Golouh, preden smo se poslovili, naj nam v resnici ostane dobro v ušesih. Mnogo smo že storili, da bi ohranili zgodovino delavskih bojev čim bližje, da bi posredovali znanecem čim vernejšo podobo minulih dni. Toda kadar človek poslušlja ljudi, kakor sta tovariš Regent in tovariš Golouh, občuti, da je še marsikaj nezapisanega.

Res ju bo treba — kakor tudi druge tovariše — še večkrat obiskati. Kajti sama ne bosta pisala: »Za pisanje spominov,« tako pravita oba, »sva premlada.« S. L.

Pod isto zastavo

Ob stoletnici francoske revolucije 14. julija 1889 je bil v Parizu Ustanovni kongres Druge internacionale, ki so mu prisostvovali predstavniki delavskih organizacij z vsega sveta. Na tem kongresu so udeleženci sprejeli resolucijo, ki je med drugim predlagala, naj bi poslej delovni ljudje vsega sveta praznovali prvi maj v znamenju boja za osemurni delavnik in uveljavitev sklepov mednarodnega kongresa v Parizu.

Zgodovina prvega maja pa se praznovanja začela že nekaj let prej — ob krvavih čikaških dogodkih 3. in 4. maja leta 1886, ko se je policija znesla nad desetisoč delavce, ki so prvega maja začeli stavkati. Do prvega spopada je prišlo že 2. maja zvečer, ko so stavkoki od podpori policije napadli zborovanje stavkajočih. Policaji so streljali in šest delavcev je padlo, nad petdeset pa je bilo ranjenih.

Naslednjega dne so velikanske množice protestirale proti nasilju na čikaškem trgu Haymarket. Vzlic velikemu ogroženju in ostrim protestom je zborovanje mirno potekalo, ko pa so se zborovalci v glavnem že razšli in je na trgu ostalo le še kakšnih pet sto ljudi, je policijski komisar ukazal, naj skupino razženejo. V hipu, ko so se policaji poglani nad ljudi, je eksplodirala bomba, kar je dalo povod za krvav spopad med policisti in oboježenimi delavci. Nad dve sto delavcev je bilo ranjenih, število mrtvih pa ni bilo nikoli točno ugotovljeno. Prav tako niso odkrili atentatorja, ki je urgel bombo, zaradi česar je videti utemeljena domneva, da so čikaški kapitalisti nekoga najeli, da bi izvozili napad na organizirano delavsko gibanje, ki je postajalo vedno močnejše in jim povzročalo hude skrbi.

Vse tisto, kar se je potem zgodilo, to domnevo le še potrjuje: po spopadu na trgu Haymarket so proglasili obredno stanje in začeli zapirati delavce. Vojska je zasedla delavske četrti, pet delavskih voditeljev pa so na onaprej pripravljenem procesu obsodili na smrt.

Sklep pariškega kongresa Druge internacionale o praznovanju prvega maja, praznika delovnih ljudi v znamenju boja za osemurni delavnik in druge pravice, so socialistična gibanja po vsem svetu z zadovoljstvom sprejela. Ze naslednje leto so zborovali delavci številnih evropskih in ameriških držav. Po ulicah mest od Barcelone, Marseille, Lyona tja do Stockholma, Osla in Kopenhagna so desetisoči delovnih ljudi manifestirali svojo pripravljenost socialističnemu gibanju, svojo moč in pripravljenost izbojevati svoje pravice. Tudi ljubljanski delavci so se vključili v proslavo svetovnega proletariata z istimi zahtevami in enakim programom. Marsikod pa so se organizirani delavci spopadli s policijo ali stavkali.

Daljnovidni Engels je prve prvomajske proslave tako ocenil: »Danes, ko pišem te vrstice, pregledujeta evropski in ameriški proletariati svoje priče mobilizirane borbene sile, mobilizirane kot ena vojska pod eno zastavo in za en bližnji cilj: za zakonsko potrditev osemurnega normalnega delovnega dne, ki ga je zahteval že Zenevski kongres (Prve) Internacionale 1886 in ponovno pariški kongres 1889. Današnji dan bo odprl oči kapitalistom in veleposrednikom vseh dežel in spoznali bodo, da so proletarci res združeni. Ko bi le Marx stal pri meni in gledal to s svojimi očmi!«

Engelsova ocena, ki je videl v prvomajskih proslavah nastop armade delovnih ljudi, je dobila naslednje leto na kongresu Druge internacionale, od 16. do 22. avgusta 1891 v Bruslju potrditev v resoluciji, kjer je med drugim rečeno: »Prvi maj je skupni praznik vseh dežel, s katerim naj delavci manifestirajo enotnost svojih zahtev in svojo solidarnost.«

Kakor osemurni delavnik in druge pravice, tako so si morali delovni ljudje izbojevati pravico praznovanja svojega praznika z demonstracijami, na barikadah, s kroji. Praznovanje prvega maja pa je dobivalo iz leta v leto vedno širšo osebnost, vedno večji internacionalistični pomen. Ko ga danes praznujemo pri nas v znamenju izbojevanih pravic delovnih ljudi, delavskega in družbenega upravljanja, kot vrhunskih dosežkov borbe delovnih množic, ga praznujemo tudi z globoko vero, ki jo podpira naše prizadevanje, da bodo socialistična gibanja našla v sebi in v medsebojnih prijateljskih stikih dovolj moči za utrditev resnične mednarodne solidarnosti delovnih ljudi.

TAKO GLEDAJO NA JUGOSLAVIJO TUJCI, KI SO NAS OBISKALI

Današnja Jugoslavija ima v svetu vse drugačno vlogo, kot jo je imela predvojna Jugoslavija. Svet se je začel zanimati zanjo med vojno, ko je kljub svoji navidezno neznatni moči pogumno sprejela boj na življenje in smrt proti fašističnemu zavojevalcu in ta boj tudi uspešno bojevala, čeprav z nadčloveškimi napori in ogromnimi žrtvami. Se večje zanimanje je Jugoslavija vzbudila po svetu po končani vojni, ko je pogumno nadaljevala pot, ki si jo je začrtala že v vojni vihri

ZA BOLJŠO IN SREČNEJŠO BODOČNOST!

Člani tuniške sindikalne delegacije so 1951. leta izjavili: »Na vsakem koraku smo videli gradnjo industrijskih in kulturnih objektov, ki so zgovoren dokaz hitrega napredka vaše države.« Narodna Jugoslavija vlagajo velike napore in z uspehom premagujejo težave, ki jih srečujejo v izvrševanju svojih nalog, ker vedo, da delajo za boljše in srečnejšo bodočnost.

JUGOSLOVANI VROČE LJUBIJO SVOBODO

Iste leta je predsednik sindikata administrativnih in državnih uslužbencev Velike Britanije Treat Hatton zapisal: »...Delavski razred Jugoslavije, ki je desetletja trpel pod kapitalistično eksploatacijo, in narodi Jugoslavije, ki so se stoletja borili za svojo nacionalno svobodo in neodvisnost, iskreno želijo utrditi prijateljske zveze z zahodnim sindikalnim gibanjem. Vročje ljubijo svobodo in po mojem mnenju se niso razšli z Rusi toliko zaradi različnega tolmačenja komunistične doktrine, kolikor zaradi vztrajanja Rusov za tako združitev, ki je Jugoslovani niso hoteli sprejeti, ker bi pomenila izgubo njihove nacionalne neodvisnosti.«

POVSEM MORAMO SPREMENTI DOSEDANJE MNENJE...

Oktober 1951 je v naših sindikalnih počitniških domovih in nekaterih mestih na Hrvaškem in v Sloveniji gostoval delavski simfonični orkester z Dunaja. Po povratku je vodstvo orkestra napisalo poročilo pod naslovom »Kaj smo videli, slišali in doživeli v Jugoslaviji«. Vodstvo socialistične stranke Avstrije tega poročila ni objavilo, zato pa so ga člani orkestra poslali v uporabo Republiškem svetu Hrvaške. Konec tega poročila se glasi:

»Kar smo doslej slišali o Jugoslaviji, je bila popolnoma lažna in popačena slika hrabrega naroda, ki se bori s svojo usodo. Ako želimo biti pošten in pravični, moramo povsem spremeniti svoje dosedanje mnenje in sicer predvsem v tem smislu, da jugoslovanski komunizem nima ničesar, absolutno ničesar, skupnega s tem, kar smo doslej razumeli pod komunizmom.«

»Ker sem bil nekaj dni v tej državi, sem imel priložnost, da na lastne oči vidim doseženi napredek. Marsikaj bo še treba napraviti, vendar ne moremo odrekati, da se razmere stalno izboljšujejo. Zlasti se opaža navdušenje mladine. Videl sem več primerov, ko so tisoči mladincev prostovoljno gradili številne objekte. Mladinci ne dobe nikakršne plače v gotovini, ampak samo hrano in obleko, delajo pa v zavesti, da delajo za skupnost. Ljudje, s katerimi sem se pogovarjal, so me prepričevali, da je prelom s starim popoln in da je ljudstvo odločeno obdržati sedanje politične oblike, pa čeprav njegovim kritikom na Zahodu ne bi ugajal njihov način upravljanja.«

K ISTEMU CILJU — SOCIALIZMU

Podpredsednik kongresa Trade Union Skotske Wilfred Bird je v pozdravnem govoru na II. kongresu Zveze sindikatov Jugoslavije leta 1951. dejal: »... Jugoslavija kaže eno pot. Mi menimo, da kažemo drugo pot. Vsaka teh poti ustreza našim državam in vsaka od njih vodi k istemu cilju — socializmu. Samo tako bomo lahko zagotovili svobodo, varnost in srečo.«

Julija leta 1956 nas je obiskal egiptovski predsednik Gamal Abdel Naser. Tudi v Ljubljani mu je bil prirejen prisrčen in hkrati slovesen sprejem. Na sliki: visoki gost in predsednik Ljudske skupščine Miha Marinko ob izranju egiptovske in naše državne himne.

Iz izjav tujih državnikov

CUSTVO PRIJATELJSTVA, SPOŠTOVANJA IN OBČUDOVANJA

Somnimo se še nekaterih izjav in zdravic, s katerimi so najvišji predstavniki tujih držav ob državnih obiskih pozdravljali predstavnike naše države in jugoslovansko ljudstvo. Tako je na primer ob obisku predsednika republike Josipa Broza Tita v Etiopiji v času od 11. do 24. de-

TUDI TO IZJAVO SI VELJA ZAPOMNITI!

Znani so sedanji odnosi med našo državo in SZ. Prav zato pa se je vredno spomniti nekaterih izjav vodilnih sovjetskih državnikov. Tako je na primer lani 19. junija član prezidija Vrhovnega sovjeta ZSSR Hruščov dejal na množičnem mitingu na stadionu »Dinama« v Moskvi:

»Obnavljanje današnjih prijateljskih odnosov med Jugoslavijo in SZ je sedaj zgodovinsko dejstvo. Neumorno bomo delali, da se bo v obeh smereh razvijalo sodelovanje med našima državama. Menjaval bomo izkušnje v socialistični izgradnji, pazljivo bomo proučevali vse novo, kar se poraja v delu in boju vseh bratskih narodov, ki gradijo socializem. Zelimo, da bi se dobri odnosi, ki so zavladali med Jugoslavijo in drugimi državami, razvijali tudi v bodoče. S svoje strani SZ želi razvijati in utrjevati prijateljske odnose ne samo z Jugoslavijo, ampak tudi z vsemi drugimi državami.«

PRAVICO VSAKI DRŽAVI, DA VODI LASTNO POLITIKO!

Ko je predsednik egiptovske republike Gamal Abdel Naser obiskal Jugoslavijo julija 1956. leta, je na spečanem kosilu, ki ga je predsednik Tito privedil v čast predsedniku Naserju, le-ta dejal: »Nas še bolj združujejo naše podobno pristopanje k zunanji politiki, identičnost pomena, ki ga

VELIKE MOZNOSTI ZA SODELOVANJE

Predsednik republike Indonezije Sukarno, ki je septembra 1956. leta obiskal Jugoslavijo, je na mitingu jugoslovanskega vojnega letalstva na letališču v Batajnici dejal v odgovor na zdravico Marijale Tita:

»Ni potrebno reči, da sta Jugoslavija in Indonezija dve mladi državi v tem nemirnem svetu, ustvarjeni, da postaneta veliki prijatelji sedaj in v bodočnosti. Ker ima svet svoje določene burne točke, sem prepričan, da naše sodelovanje ne bo samo v besedah. V tej luči tudi govorim o gorečih problemih, kot so Alžir, Suez in zahodni Iran, glede katerega smo osebno zainteresirani. Kolonializem nikakor ni mrtev. Se vedno je v Aziji in v Afriki in naši napori in vloženе žrtve so napravljenе, da bi osvobodili naš narod kolonialne tiranije, ki je trajala leta, pokolenja in veke.«

Se nekaj vrstic iz skupnega obvestila predstavnikov Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije in Socialistične stranke Belgije konec razgovorov marca meseca letošnjega leta:

»Obe delegaciji sta proučili sodobne mednarodne probleme, zlasti vprašanja, ki zanimajo Socialistično zvezo delovnega ljudstva Jugoslavije in Socialistično stranko Belgije. Ti sestanki, ki so potekali v zelo prijateljskem ozračju, so potrdili korist takih srečanj. Delegati so se odločili, da jih bo-

Svedska zadružna delegacija, ki je leta 1954 obiskala več zadružnih organizacij v Sloveniji, na Hrvaškem in v Srbiji. Na sliki delegacija ob prihodu na beograjsko letališče.

dajemo zagotoviti mednarodnega miru, in enotnost cilja, h kateremu težimo, da bi razvili sodelovanje med narodi. Tudi mi verujemo, da se lahko svetovni mir zagotovi samo s priznanjem pravice vsaki državi, da vodi svojo lastno zunanjo in notranjo politiko glede na svoje lastne pogoje in brez kakršnega koli omejevanja drugih držav... do nadaljevali in razširili v korist delavskega gibanja in miru. Se in še bi lahko naštevali izjave, ki pa bi v glavnem pokazale isto sliko, sliko, da je naša pot v socializem taka, da jo odobravajo vsi, ki so jim pri srcu napredek, mir v svetu in blaginja vseh delovnih ljudi.

Sirska parlamentarna delegacija s pokojnim predsednikom Zveze Ljudske skupščine Mošo Pijadom ob obisku leta 1955.

in ki so se nanjo pripravljali njeni poštrevni komunistični kadri že dolga leta poprej — pot v socializem. V naši državi so se začeli množiti obiski, saj so se mnogi želeli na lastne oči prepričati, kaj se pravzaprav godi pri nas. Obiskujejo nas posamezniki in skupine, predstavniki političnih organizacij, državniki in drugi, hkrati pa se kopičijo tudi izjave, s katerimi ti obiskovalci opisujejo svoje vtise.

Ne bi bilo prav, če bi vse izjave tujih obiskovalcev vzeli za stodo stosto pravilno ocenitev razmer v naši državi, saj je vsakdo gledal na te razmere pod svojim okolja, iz katerega je izhajal. Eno pa drži, živo nam ilustrirajo, kakšen vtis je na pravila nanje naša stvarnost. Zato je prav, da si nekateri priključimo v spomin. Poglejmo, kako to, n. pr. gledali na naše razmere razni tuji sindikalni funkcionarji, ki so obiskali našo državo pred petimi, šestimi leti, ko smo bili izpostavljeni srditim napadom Informbiroja.

POČASI, Vendar ZANESLJIVO DO SREČNEJŠIH ČASOV

Član predsedstva Zveze sindikatov Zahodne Nemčije in voditelj oddelka za mednarodne zveze Ludwik Rosenberg je 19. oktobra 1951 objavil v listu »Welt der Arbeit« članek, v katerem pravi:

»... Bilo bi čudno, ako v Jugoslaviji ne bi bilo mnogo ljudi, ki ne odobravajo vsega, kar se tam godi, prav tako pa je tudi sigurno, da tam poprej ni bilo skoraj nobenega človeka, ki ne bi obsojal, kar so drugi delali z narodi Jugoslavije. Zanimivo je pa, da kaže, da je ves narod globoko prepričan, da je na poti k večji svobodi, k večjemu blagostanju, da gre nasproti ekonomskim in socialnim oblikam, ki bodo vse pomanjkljivosti sedanjega obdobja počasi, vendar zanesljivo odstranile in privedle do srečnejših časov. Nič ne želi povratka na staro. Jugoslavija — ne glede na to, ali je kdo član vladajoče Komunistične partije ali ne — živi samo za bodočnost.«

SPREJMIMO ROKO, KI SE NAM ISKRENO NUDI

Sekretar Zveze sindikatov Svice Jean Mary je v biltenu »Correspondence syndical Suisse« objavil 1951. leta: »... To je ponosen in neodvisen narod, izredno miroljuben in gostoljuben, srečen, da se je iztrgal iz osamljenosti, na katero ga je hotel obsoditi novi, tuji imperilizem. Kdo bi bil tako neumen, da bi popustil na prelomnici svoje zgodovine. Zdrav razum ter ideal splošnega bratstva nam naglata, da sprejmemo roko, ki se nam iskreno nudi, brez bojazni, da nas bi prišla za grlo. Naj tudi drugi sledijo temu zgledu, pa bo mir v svetu utrjen.«

Sprejem indijske parlamentarne delegacije na beograjskem letališču leta 1955.

PRELOM S STARIM JE POPOLN

Predsednik sindikata hotelskih in gostinskih delavcev ZDA Hugo Ernst je 1952. leta objavil članek pod naslovom »Poročilo o dunajski konferenci in o obisku maršala Tita«. V članku so sicer nekatere netočnosti, vendar pozitivno prikazuje svoje vtise. Med drugim pravi:

cembra 1955 cesar Haile Selasie dejal tovarišu Titu med drugim: »Državni obisk Jugoslavije je spremenil v osebno prijateljstvo tisto občudovanje, ki sem ga osebno čutil proti Vam kot šefu države naroda, ki ga etiopski narod prav posebno ljubi. Samo neporušljivo prijateljstvo proti Vam in Vašemu velikemu narodu lahko predstavlja izraz tega, kar naš narod občuti osebno za Vas — čustvo prijateljstva, spoštovanja in občudovanja...«

VELIKA VLOGA JUGOSLAVIJE V SVETOVNI POLITIKI

Ko je bil predsednik republike Josip Broz Tito od 7. do 12. maja 1956 gost predsednika francoske republike Rene Cotyja, mu je le-ta na spečani večerji dejal v zdravici:

»Vi, gospod predsednik, imate plemenito željo, da postavite sebe in svojo državo v avantgardo dela za mir. V smeri sondiranja zblizevanja in dela za mir ste prvenstveno usmerili svoje mednarodne obiske, ob katerih je potrjena velika vloga, ki jo dodeljuje Jugoslaviji v svetovni politiki položaj vaše države, njen nacionalni prestiž in osebni prestiž njenega šefa.«

Konec lanskega leta nas je obiskala skupina gospodarskih strokovnjakov iz Poljske. Prišli so proučevati našo družbeno ureditev in delavsko upravljanje v gospodarstvu.

KONTRASTI MED VZHODOM IN ZAHODOM

»Srečali smo mnogo kontrastov med Vzhodom in Zahodom. Videli smo ljudi, ki so delali s starim primitivnim orodjem, bili pa smo tudi v modernih industrijskih zavodih z najmodernejšo proizvodnjo. Tako smo najbolje videli novo mlado Jugoslavijo, ki premaguje številne težave, da bi se rešila zaostalosti. V tej pomembni nalogi vsega ljudstva v veliki delovni ofenzivi so mladi ljudje inirni odred.«

Poljski »eksperiment«

ki neogibno prerašča v pridobitev delavskega razreda

Leto 1. maj praznuje delavski razred Poljske z eno svojih najpomembnejših pridobitev — z delavskimi sveti. To bo hkrati tudi štirimesečno poslovanje teh organov delavskega upravljanja, ker so začeli sveti poslovati letos 1. januarja. Usvaritev in razvijanje delavskega upravljanja na Poljskem pa ima svoje posebnosti, svoj način nastajanja.

Delavske svete so začeli ustanavljati na podlagi zahtev delavcev in sklepov, ki jih je sprejel v tej zvezi osmi plenarni Zdrženi delavske partije Poljske lani v oktobru. Poznejši zakonski odloki poljskega Sejma so dali samo zunanjo obliko že ustvarjenemu gibanju delavcev v najvažnejših industrijskih podjetjih. Tako so se začele volitve in pozneje tudi ustanavljanje delavskih svetov v industriji nasploh, v gradbeništvu in na državnih kmetijskih posestvih. Treba pa je upoštevati, da ima proces ustvarjanja delav-

skih svetov, ki so jim z »eksperimentom« priznali več samostojnosti, so delavski sveti zvišali cene nekaterih izdelkov na raven, ki ob določenem zaslužku ustrezajo stvarnim proizvodnim stroškom. Širša pobuda delavskih svetov seveda ni možna sprito sedanega centralnega planiranja. Njihove sedanje naloge so predvsem, kakor poudarja politično vodstvo Poljske, v boju proti potratnosti, nedisciplini in za povečanje delovne storilnosti Protislovij med obstojem delavskih svetov in sedanjim centralnim upravljanjem ni moč odstraniti od danes do jutri. Vzporedno z obstojem sta-

rega gospodarskega sistema nastajajo postopoma in oprezno novi odnosi v gospodarstvu. Ni dvoma, da je delavsko upravljanje ne glede na to, da zadeva ponekod na birokratski odpor, postalo že tako močna stvarnost poljskega družbenega in političnega življenja, da nobeno prizadevanje v nasprotni smeri delavskemu razredu ne more odrediti tistega, kar si je priboril in kar se mora razviti do kraja. Prizadevanje ZDRP je zlasti zadnje čase usmerjeno na krepitev delavskih svetov in pomoč pri njihovih ustanavljanju in razvijanju. D. Solajić

Honoré Daumier: Vstaja komuné

PRED 86 LETI V LOUVRSKI OROZARNI

SLOVITI DEKRET PARIŠKE KOMUNE

Iz tako pomembnega pojava, kakor je bil Pariška komuná, ki se je odlikovala v odkrivanju in ustvarjanju novih oblik družbenega življenja, je težko izločiti ukrep, ki bi ga lahko imenovali najvažnejšega. Toda če ocenjujemo po neposrednem odmevu v

ukiniti izkoriščanje človeka po človeku kot zadnji obliko suženjstva, organizirati delo s pomočjo solidarnih združenj s kolektivnim in neodtujljivim kapitalom. Kakor je videti, so pariški delavci spoznali pomen novih oblik

upravljanja, ki so bile preproste kakor vse velike stvari. Njihov ustvarjalna pobuda je prišla najbolj do izraza v prvem pravilniku o poslovanju popravilnice orožja v Louvru, o volitvah in nalogah njenega sveta — prvega delavskega sveta v zgodovini.

vidnem, lahko dostopnem kraju izven delavnice. Člen 20.: Delavske mezde določa svet na predlog vodje oddelka. Člen 13.: Sprejemanje delavcev: Na predlog vodje delavnice svet odloči, ali je treba sprejeti delavce, in določi njih število. Člen 22.: Pravilnik je moč spreminiti v soglasju z direktorjem artilerijskega materiala na predlog sveta in absolutne večine delavcev. Pravilnik so podpisali delavci delavnice (skupaj 104). Morda mu je kaj oporekali, vendar se je treba čuditi, kaj vse so delavci v tako kratkem času in sredi najhujše državljanske vojne naredili v tem oziru in tako omogočili poslovanje svojega prvega delavskega sveta.

PRVI DELAVSKI SVET V ZGODOVINI

Že 3. maja so ondi izdelali ta pravilnik in ga poslali Komuni v odobritev. V njem je razen drugega rečeno:

Člen 1.: Delavnica je pod vodstvom delegata pri Komuni. Delegata za upravo volit delavski zbor, ki ga lahko zamenja, če se prepriča, da se je pregrabil proti svoji dolžnosti. Pooblaščen je, da sprejema poročila vodje delavnice, vodij oddelkov in delavcev, da o tem poroča direktorju artilerijskega materiala. O svojih notranjih in zunanjih zadevah mora natančno poročati svetu. Člen 2.: Vodje delavnice in oddelkov prav tako volit delavski zbor. Odgovorni so za svoje delo in bodo prav tako kot delegat pri Komuni odpoklicani, če se bodo pregrabili proti svoji dolžnosti. Člen 7.: Svet sestoji iz delegata za upravo, vodje delavnice, vodij oddelkov in po enega delavca iz vsakega oddelka, ki je izvoljen za delegata. Člen 8.: Delegati se menjujejo vsakih 15 dni. Vsakih 15 dni bo obnovljena polovica delegatov. Člen 9.: Delegati morajo posredovati delavcem to, kar so zvedeli iz poročil, in so njihovi tolmači v upravnem svetu, kjer morajo staviti pripombe in zahteve tistih, ki so jih pooblastili. Člen 10.: Večina delegatov lahko vedno na predlog enega izmed njih skliče sejo sveta. Če vodja oddelka, vodja delavnice ali direktor to odkloni, imajo pravico zahtevati odločitev delavcev v delavnici.

morajo biti na vpogled knjige vselej, kadar menijo, da je potrebno.

Člen 12.: Delegati so dolžni, da v začetku vsakega tedna med seboj izberejo poročevalca, ki mu je zaupana sestava poročila o vsem važnem, kar je bilo med tednom rečeno in storjeno. Ta poročila naj bodo objavljena na

NAŠI KLASIKI O DEKRETU KOMUNE

Marx je še v dneh Komune v svojem prvem načrtu »Državlanske vojne v Franciji« pisal o tem dekretu: »Komuna je, kar je bilo zelo modro, imenovala komisijo, ki je v sodelovanju z delegati, izvoljenimi iz raznih gospodarskih panog, proučila metode izročitve opuščeni delavnici in tovarni delavskim kooperativam in dala odškodnino pobeglim kapitalistom.

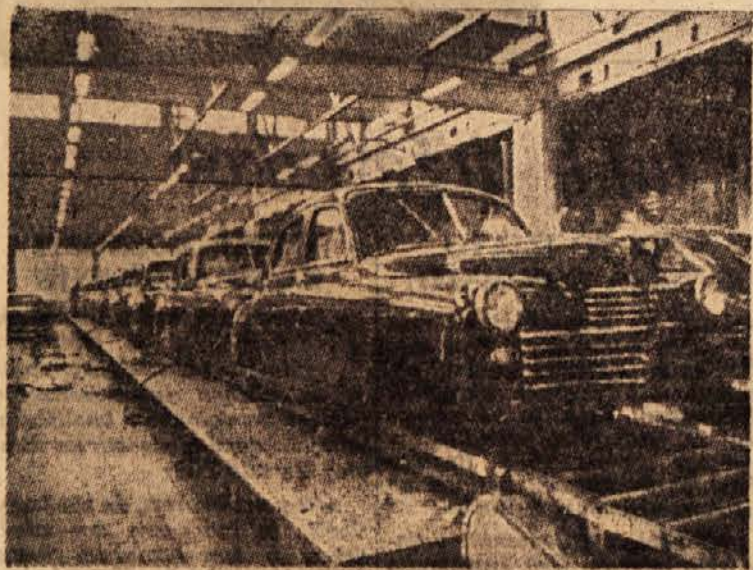
Dva dni po padcu Komune je v svoji »Državlanski vojni« napisal:

»Komuna je ustvarila republiki temelje za zares demokratične ustanove. Toda njen skrajni cilj nista bili ne cenena uprava ne resnična republika... Komuna je hotela ukiniti tisto razredno lastnino, ki pretvarja delo mnogih v bogastvo nekaterih... Pretvorila je sredstva za proizvodnjo, zemljo in kapital, ki sta zdaj predvsem sredstva za zasluževanje in izkoriščanje dela, v orožje slobodnega in združenega dela. — Toda to je komunizem. »nemogoči« komunizem!... Če združna proizvodnja ne bi smela ostati prevara in zanka, če mora odpraviti kapitalistični sistem,

če morajo združene zadrage urejati nacionalno proizvodnjo po skupnem načrtu in jo tako vzeti pod svojo kontrolo ter napraviti konec stalni anarhiji in občasnim zmešnjavam, ki so neogibna usoda kapitalistične proizvodnje, kaj drugača naj bo to kakor komunizem, »mogoči« komunizem?« Podoben pomen je pripisal temu dekretu Komune tudi Friderik Engels. In za popolnejšo oceno klasikov marksizma glede pomena tega dekreta Komune naj še omenimo, da je tudi Lenin v svojem članku »V spomin Komune« leta 1911 zapisal: »Končno je bil sprejet slovit dekret, s katerim preidejo vse tovarne, zavodi in delavnice, ki so jih lastniki zapustili ali v katerih so ustavili delo, v upravo delavskih združenj in svrhu obnavljanja proizvodnje.«

Odveč je vsak komentar. Načela Komune, predvsem samouprava proizvajalcev in komunala ureditev so po besedah Marxa večna in neuničljiva in bodo prečela vse dotlej, dokler delavski razred ne bo popolnoma osvobojen.

Pero Damjanović

Montažna delavnica tovarne osebnih avtomobilov v varšavskem predmestju Żeranju, kjer so si delavci po osmem plenumu ZDRP med prvimi ustanovili svoj delavski svet.

ske samouprave več značilnosti, važne ne samo za sodelovanje delavskega razreda v upravljanju podjetij, marveč tudi za preobrazbo celotnega poljskega gospodarstva, ki naj se po tej poti otrese administrativnega birokratskega upravljanja.

V pooktobrski Poljski je dobila politična zahteva delavcev po samoupravljanju svoj gospodarski poudarek. Pogojena je z ureditvijo določenega sistema v nastajanju »poljskega gospodarskega modela«. Zato imajo delavske svete v tistih podjetjih, v katerih se je večina zaposlenih izrekla zanje in katerih stopnja delovanja je dobila obeležje »eksperimenta«. Centralni gospodarski uradi z nekoliko manjšim administrativnim aparatom in upravnimi funkcijami v določenih panogah gospodarstva so ostali. »Eksperiment« s samoupravljanjem naj bi iz različnih, toda podobnih sistemov poslovanja podjetij dognal po preverjanju v praksi najboljše način delovanja gospodarske enote ob določenem sodelovanju delavcev pri odločanju v proizvodnji in drugih vprašanih v zvezi z njo. Spremembe v gospodarskem sistemu bodo uveljavili, kakor je izjavil predsednik poljske vlade Jozef Cyrankiewicz v svojem ekspoziciji, leta 1956.

Varšava in Šljonsk

Ceprav izvolitev organov delavskega upravljanja ni obvezna, ker je odvisna od sklepa kolektiva, ima večina najvažnejših podjetij delavske svete, ki poslušajo na različni stopnji sodelovanja v odločanju. V Varšavi na primer so v 80 % podjetij težke industrije izvolili delavske svete. Največje rudarsko in industrijsko področje »Poljsko Porurje« — Šljonsk, ima tudi večino rudnikov in železarn z izvoljenimi delavskimi sveti. Isto velja za mnoga druga velika industrijska podjetja.

Ceprav delavski sveti v sedanjih pogojih ne morejo biti edini nosilci upravljanja podjetij, vendar prinaša njihov obstoj in delovanje vsaj delno novo vzdušje tudi poljskemu gospodarstvu. Eden izmed prvih elementov, na katere so zadel delavski organi, je prizadevanje, da bi poslovali po načelu rentabilnosti. V nekaterih

delavskem razredu ter daljnosežnosti sprememb, ki jih je imel za družbene odnose, in ga presojamo iz perspektive socialističnega razvoja, potem ga lahko označimo za — najvažnejšega.

Delavnice delavcem

Dne 16. aprila 1871 je Komuna izdala dekret, v katerem je med drugim rečeno:

Pozivamo ustanovnice delavskih sindikatov, da ustanovijo anketno komisijo z nalogo:

1. da sestavi seznam opuščeni delavnic in natančen inventar o stanju in o orodju, ki je v njih;
2. da poroča o praktičnih možnostih, kako bi delavnice hitro začele obratovati, toda ne z dezertirji, ki so jih zapustili, temveč s pomočjo kooperativne skupnosti delavcev, ki so bili v njih zaposleni;
3. da izdela načrt statuta za take delavske kooperativne skupnosti;
4. da ustanovi izvoljeno sodišče, ki bo po vrnitvi lastnika odločilo o pogojih, pod katerimi bodo delavnice v celoti izročene delavskim društvom, in o odškodnini, ki jo bodo društva plačala lastnikom.

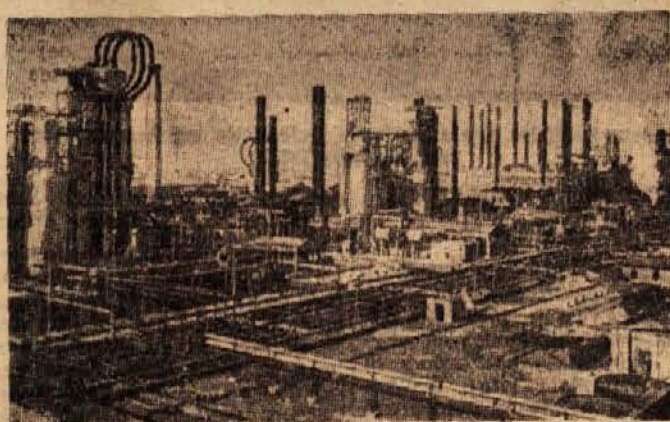
Ta sklep, sprejet na delavsko pobudo, je izzval veliko navdušenje pariških delavcev. Dva dni pozneje je sindikalna zbornica krojaških delavcev pozvala ostale sindikalne zbornice in delavska združenja, naj takoj skličejo sestanek zaradi izvolitve delegatov, ki bi pripravili anketo o organizaciji dela v skladu z omenjenim sklepom.

Nekaj dni pozneje (23. aprila) sta sindikat mehanikov in združenje kovinarjev izvolila delegate v komisijo za organizacijo dela z naslednjimi splošnimi navodili:

»Sodeč, da za Komuno, ki je sad revolucije z dne 18. marca, enakost ne sme biti prazna beseda, da boj, ki ga tako hrabro bomo in ki ga hočemo nadaljevati do iztrebljenja poslednjega klerikalca in rojalista, ima za cilj našo gospodarsko osamosvojitve, in da to lahko dosežemo samo z združenjem delavcev, ki edino lahko spremeni naš položaj, da iz dlnarjev postanemo gospodarji, izjavljamo, da našim delegatom dajemo naslednja splošna navodila:

Koristi Komune

Člen 11.: Za zaščito koristi Komune imajo delegati, ki sestavljajo nadzorni svet, pravico seznaniti se z vsemi notranjimi in sunantimi posli, in jim

Refinerija nafte v Abadanu

Prislovična zaostalost Bliznjega vzhoda se kajpak kaže tudi na razvojni stopnji delavskega gibanja v tem delu sveta. Pod otomanskim cesarstvom je Bliznji vzhod — nekje na prehodu iz individualnega obrtniškega v manufaktorni način gospodarstva. Zato je razumljivo, da je prvotna akumulacija kapitala, ki so jo tjakaj zanesle kolonialne veselice, povzročila v družbi pravi polom. Izobiljkovale so se skupine bogatih plemenskih glavarjev — fevdalcev — ki so prodajali najprej živinorejske in poljedelske pridelke, pozneje pa še naravnega bogastva ozemelj. Kjer so prebivala njihova plemena. Na pol fevdalni, na pol robovni tip države je preživel v teh časih velike spremembe.

Rezultati naglega vdora blagovnega gospodarstva se poznajo še danes. Velika večina ljudi je obubožala. Se zdaj je na Bliznjem vzhodu povprečno 90% prebivalstva kmečki ali delavski proletariat. V redkih industrijskih podjetjih izkoriščajo delovno silo. 12 ali celo 14-urni delavnik nista nobena redkost. Popotnik, ki bo v iranskih tekstilnih tovarnah ali na egiptjskih bombažnih plantažah videl pri delu pet do desetletne otroke, naj se nikan ne čudi, kakaj stopnja ondotelega gospodarskega razvoja ustreza stanju angleške industrije pred sto in več leti, kakor ga je opisal Engels v »Položaju delavskega razreda v Angliji.

Izjemi sta v nekem smislu Turčija in Izrael. V Turčiji je Kemal s silo uvedel marsikatero novost tudi v socialne odnose. Izrael pa je že ob ustanovitvi uvedel sodobno delovno zakonodajo po ameriškem in skandinavskem vzorcu. Na Bliznjem vzhodu se, kot v večini manj razvitih dežel, socialna trenja skladajo z nacionalnimi. Izkoriščevalske skupine so bile navadno tujeja rodu, zato se je boj za osvoboditev izpod kolonializma povezal z bojem za socialne spremembe. To pa ne velja za vse ondote dežele. V Iranu, Iraku in Libanonu se je na primer razvila razmeroma močna (večinoma trgovska) buržoazija. V boju za nacionalno osvoboditev se je ta polastila vodilnih položajev. Klasičen primer takšnega pojava je egiptska stranka Vafd, ki se je berila proti Angležem. Ko pa je ob podpori ljudstva dosegla svoj namen — nacionalno osamosvojitve, se je povezala z angleškim kapitalom, da bi zaščitila lastne koristi. Podoben primer se je zgodil v Iranu, kjer je domače meščanstvo v odločilnem trenutku spopada okrog nacionalizacije tuje petrolejske industrije odpovedalo.

Vendar se je hkrati z zunanjepolitičnim razvojem spreminjala tudi družba. Domačemu meščanstvu notranje razmere ne dopuščajo več uspehov v zaviranju tega procesa. Zato prihaja v marsikateri bliznjevzhodni državi do ostrih nasprotij med vlado — navadno izvršnim organom domače buržoazije — in javnostjo, ki izraza težnje širokih ljudskih plasti. V zadnjih tednih je moč opazovati zelo razločen primer takšnega nasprotja v Jordaniji, podobne pojave pa je opaziti tudi v Iraku, Iranu in Pakistanu.

DELAJSKO GIBANJE V DEZELAH NA ZAČETKU

med vlado — navadno izvršnim organom domače buržoazije — in javnostjo, ki izraza težnje širokih ljudskih plasti. V zadnjih tednih je moč opazovati zelo razločen primer takšnega nasprotja v Jordaniji, podobne pojave pa je opaziti tudi v Iraku, Iranu in Pakistanu.

Delavske organizacije bliznjevzhodnih dežel bolehalo za težavami, ki jih delavska gibanja drugod skoraj ne poznajo. Nenehne politične spremembe, vojaški udari in diktature prekinjajo kontinuiteto v ustvarjanju delavskih organizacij. Proletariat Bliznjega vzhoda je že sam po sebi anarhičen, saj ga sestavlja večinoma kmečko delavstvo, pa tudi delavci v industriji so tako zelo zaostali, da malone ne čutijo potrebe po organiziranem razrednem boju. Razvoj delavske organizacije omejuje tudi domača buržoazija z zakonskimi sredstvi. V večini bliznjevzhodnih dežel je prepovedano ustanavljanje delavske organizacije. V Iranu se smejo združevati le delavci, kjer jih je v podjetjih zaposlenih po več kakor 20. Mnogokotni oblasti onemogoča ustanovitev enotnih sindikalnih združenj, v bolj zaostalih državah pa je prepovedano ustanavljati celo sindikate delavcev iste stroke.

Kljub temu pa je nastal prvi pravi sindikat na Bliznjem vzhodu v Teheranu že leta 1918 iz majhnih organizacij tiskarskih in čevljarjskih delavcev je zraslo precej močno sindikalno gibanje, ki ga je razbila ostra vojaška diktatura Reza šaha Nov. razvoj perzijskih sindikatov se je začel ob priobodu zavezniških čet v Iran leta 1941. Do njih odhoda pa je število članov v sindikatih spet upadlo. V zadnjih letih štejejo sindikati v Iranu le okrog 20.000 delavcev, eno petino celotne v industriji zaposlene delovne sile. V Egiptu so se pojavili prvi zarodki sindikalnega gibanja že v zadnjih letih prejšnjega stoletja. Sirski razmah pa je doživel šele 1924. leto, ko je Revolucionarni komite prevzel oblast v deželi. Leto dni pozneje so stili egiptski sindikati že 250.000

OD AVTOMATSKEGA ZNAK

New York, konec aprila Ameriško gospodarstvo je skoraj neopaženo šlo mimo novega kilometrskega kamna, je zabeležil nedavno »New York Times«, ko so najnovejši statistični podatki pokazali, kaj se je lani zgodilo v ZDA prvič v njihovi zgodovini da je bilo namreč neposredno v blagovni proizvodnji zaposlenih delavcev manj kakor vse delovne sile na drugih področjih. Delavcev v blagovni proizvodnji je zdaj v ZDA kakih 17 milijonov ali četrtnina vseh Američanov, ki se preživljajo z delom. Ostale tri četrtine so delavci raznih servisnih služb ter nameščenci v trgovini in uradniki. Hkrati pa proizvodnja nenehoma narasča. Indeks 100 v letih 1947-49 je poskočil lani na 143, letos pa pravilo, da bo narasel na 144.

Stega kilometrskega kamna je videti vijugasto pot, ki se izgublja nekje v dalji, na meglemen obzorju večera pred novo dobo. Kje so njena nadaljnja križišča, gospodarska, družbena in politična, in kakšne serpentine so še na tej poti, kaj nas še vse čaka, tega seveda še nihče ne ve. Znano pa je, da je bilo na dosedanjih poti mnogo stranskih poti na obeh straneh. Preživljali smo čas s splošnega političnega in gospodarskega napredka na svetu, vojne in poveljne konjunktore, političnega in gospodarskega življenja in zoževanja trgov, političnega in gospodarskega spreminjanja sestave in konkurence na trgih, strah pred inflacijo in depresijo, spopade dela in kapitala, blokovska protislovja in tekmovanja na raznih področjih in še

Miner marsikaj drugega. To je vrtočlavi znanstveno tehnološki napredek, katerega praktični izraz je razen drugih — avtomatizacija. Tako razmišlja omenjeni častnik.

Višja stopnja

ZDA imajo zdaj kakih tisoč podjetij, ki proizvajajo takšno industrijsko opremo, katere stroji nadomestijo delovno silo. Takšne stroje in naprave ima že kakih sto tisoč ameriških tovarn. Ti roboti opravljajo vse posle, kakor da so človeški delavci. Zanimiva je tovarna konzerva v Brooklynu. Delniški družba, ki ji pripada, je med proizvajalci pločevinaste

KOLOVRATA DO ROBOTA V TOVARNI

NOVE DOBE

embalaze ena največjih v ZDA. Povpraševanje po konzervnih škafah je v Ameriki čedalje večje...

V Veliki Britaniji, kjer so svoj čas »ovce pojedle ljudi«, se odkrito ukvarjajo z vprašanjem, kaj je treba ukreniti...

Pri vrtnalnem stroju

Nekaj je le novega tudi v porurskih železarnah

Vozimo se skozi Dortmund, Bochum, Gelsenkirchen, Essen, Duisburg, Mülheim, Düsseldorf. Skoraj vsako mesto ima po več sto tisoč prebivalcev...

Düsseldorf, aprila Dan in noč se dviga dim iz plavčev. Zares bi bilo absurdno pričakovati, da bi jih ob nedeljah pogasilni in da bi se ta dan ustavil silni ritem jeklarn...

kih delničarjev dovoljeno, da sam izbere družbo, v katero bo naložil svoj kapital. Tako je naslednja Thyssena, Amelija Thyssen prevzela »Rensko valjarno cevsi«...

Mali delničarji postopno izginjajo v procesu ponovne koncentracije. To dosežejo z običajno operacijo: na borzi nekaj časa dvigajo tečaj delnic, dividende pa znižujejo...

Veliki pa se še naprej koncentrirajo. Po podatkih, ki so jih objavili zahodnonemški delavski sindikati, je imela v začetku preteklega leta (med tem časom se je vse še povečalo) »Dortmund-lerjevske vladavine sprejel sklep, s katerim so se vsa njemu podrejena podjetja zadolžila, da bodo od vsake tone prodanelega premeta prispevala v blagajno Nacionalno socialistične stranke pet pfenigov...

Neukrotljivi robot

V Fordove tovarne v Clevelandu se glede avtomatizacije že zelo napredovale. V teh tovarnah stoji stroji, ki se jih človeška roka sploh ne dotakne...

Zanimivo so tudi tovarne petrolejske industrije v Texasu. Tam je proizvodnja nafnih goriv avtomatizirana tako, da samo trije delavci pri komandnih ploščah urejajo proizvodnjo po več kilometrov dolgih omrežjih cevovodov in naprav...

Avtomatizacija je v ZDA v polnem razmahu, potrebe naraščajo, konkurenca je čedalje večja, tovarne zahtevajo zmerom nove in čedalje hitreje stroje. Predlaskim so porabili v ameriški petrolejski industriji 15% vseh investicij za avtomatizacijo...

Delo človeštva

Splošni razvoj družbenih proizvodnih odnosov gre naglo svoj pot. Korak za korakom, tu hitreje, tam počasneje. Ponekod razmeroma gladko, drugod pa z velikimi težavami je prišlo človeštvo od strojnega kolovrata do elektronske in atomske elektrarne...

NA BLIŽNJEM VZHODU

POTI

članov, organizacij pa je bilo 910. Odtlej se je število članov povečalo približno za tri četrtine. V Turčiji je Kemal Atatürk iz strahu pred razrednimi spopadi prepovedal združevanje na razredni osnovi...

Prve sindikate v Iraku so ustanovili 1929. leta. Leta 1937 jih je uničila domača reakcija s podporo tujeja kapitala. Leta 1944 so delavcem združevanje spet dovolili, vendar samo v domačih podjetjih...

V Libanonu je sindikalno organiziranih kakih 60.000 ljudi, v Siriji pa 27.000 ali 15% libanonskih in sirskih industrijskih in trgovskih ter sirske industrijske delavcev. V Libanonu so sindikati neprikrito napadali vlado, ki se je direktno vmešavala v njihovo delovanje...

Vprašanje zase so delavske stranke. Razmeroma maloštevilna udeležba proletariata pri delu sindikalnih organizacij kaže, da je splošna družbena zavest tako nizka, da se ljudje še ne zanimajo niti za

NAUK IZ TURINSKEGA FIATA

NOTRANJE KOMISIJE IN DELAVSKA ENOTNOST V TOVARNAH

Poraz, ki ga je doživela CGIL (Italijanska splošna zveza dela) v turinskem podjetju Fiat ob zadnjih volitvah notranjih komisij, je pritegnil nase pozornost Italijanske javnosti, ki se po navadi zelo malo ukvarja s sindikalnimi vprašanji...

SESTAVA IN PRISTOJNOST KOMISIJ

Notranje komisije delujejo na podlagi pogodb, sklenjenih med sindikalnimi in delodajalskimi organizacijami. Juridično niso priznane. Po teh pogodbah volijo komisije v vseh podjetjih, ki imajo več kot 40 delavcev in nameščencev...

Turin je nekaka zibelka naprednega delavskega gibanja. Spominimo se le na Gramscijevo skupino »Ordine nuovo«, ki se je rodila v Turinu, in na ustanovitev tovarniških svetov v turinskih industrijskih podjetjih tik pred nastopom fašistične vladavine!

NOVE »KRUSNE KARTE«

V tem pa je tudi eden izmed vzrokov poraza CGIL v Fiatu. Razcepjenost notranjih komisij omogoča lastnikom tega ogromnega monopolističnega podjetja izigravanje nasprotij, diskriminacije itd. Rezultat je, da je sedaj CGIL v Fiatu na zadnjem mestu in da je dobila komaj dobro petino glasov...

Temeljna naloga notranjih komisij in delegatov je predvsem skrb za natančno izpolnjevanje kolektivnih delovnih pogojev in drugih sindikalnih sporazumov, socialnih ter varnostnih in higienskih predpisov. Nadalje skušajo notranje komisije reševati kolektivne in posamične spore v podjetju. Sporazum tudi določa, da proučujejo skupno s predstavniki ravnateljev razne notranje predpise, čas dopustov, medzne sisteme, delovni čas, izmenjevanje, ki jih predlagajo seveda ravnatelstva...

V sodobni livarni

Takoj po vojni so okupatorske oblasti razbile dotedanje porurske koncerne in truste. Ta čas so si tudi prizadevali, da bi vsa njihova podjetja poddržavili. Toda postopno so se nekdanje oblike ponovno začele pojavljati. Najprej je bilo vsakemu izmed velikih...

V sodobni livarni

Takoj po vojni so okupatorske oblasti razbile dotedanje porurske koncerne in truste. Ta čas so si tudi prizadevali, da bi vsa njihova podjetja poddržavili. Toda postopno so se nekdanje oblike ponovno začele pojavljati. Najprej je bilo vsakemu izmed velikih...

Delavsko soodločanje v industriji

Vse to je imel omenjeni socialnodemokratski poslanec v mislih, ko je s parlamentarne tribune govoril o nevarnostih, ki nastajajo spriču ponovne koncentracije kapitala v porurski težki industriji. Ali je upravičen strah, da se morda zgodovinska predvojnega vloge Porurja v krojenju usode nemškega naroda ne ponovi? S časom so se mnoge stvari itak spremenile. Pomudili se bomo na kratko samo na tem, kar je prinesel s seboj zakon o pravic delavcev do soodločanja, ki se najbolj naša prava na porurska podjetja teže industrije.

Po tem zakonu je v vsakem podjetju, katerega delavci so si svojčas priborili pravico do soodločanja v podjetju, v nadzornem odboru enako število predstavnikov delavcev na eni strani in delničarjev na drugi. Razen njih pa je v njem še nevtralna oseba, katere glas je navadno odločilen. Vse pravice, ki so po klasičnem nemškem zakonu o delniških družbah pripadale nekdanjemu odboru, izvoljenem od skupščine delničarjev, so zdaj prenesene na ta mešani organ predstavnikov delavcev in kapitalistov. Razen tega imajo delavci svojega predstavnika tudi v osebni tako imenovane delavskega direktorja, ki vodi vse posle, ki se tičejo delovnih odnosov in je enakopraven član v kolektivnem operativno-vodilnem organu skupaj z direktorjem za tehnična vprašanja in s komercialnim direktorjem.

Bilo je več poskusov, da bi porurskim delavcem to pravico odvzeli. Spetkoča se zveze industrijev širom Nemčije ustanovljale tudi posebne sklade za propagando proti delavskemu soodločanju, v katere je moralo vsako včlanjeno podjetje odvajati po eno marko za vsako zaposleno osebo. Z grožnjo stavke 200.000 kovinarjev in okoli pol milijona rudarjev pa je bila ta pravica vzakonjena z zakonom o delavskem soodločanju, ki je še danes v veljavi.

Te dni je minilo šest let, od kar ta zakon velja. V porurskem gospodarstvu se je ves ta čas bil oster boj za in proti tej pravici, zdaj pa še za in proti njenemu praktičnemu uveljavljanju. Dva procesa — krepitev soodločanja na eni in koncentracija kapitala na drugi strani — se verjetno v vsakdanji praksi stalno postavljata drug proti drugemu. Vendar to za zdaj ne prehaja okvirov sej nadzornih odborov, kjer paritetno zastopane strani zagovarjajo nasprotujoče si interese. Kar se odigrava pred očmi javnosti, bi lahko imenovali le boj predhodnic — preko strank v parlamentu in tiska — v katerem desničarske sile terjajo ukinitve soodločanja, levičarske pa njegovo razširjenje še na druga področja gospodarstva in njegovo uveljavljanje z zakonsko obveznostjo podjetij, da objavljajo svoje bilance.

Milan Bajec

V Gornjem Egiptu namakajo kmetje svoja polja še s primitivnimi napravami

najmočnejše v Libanonu, Siriji in Iranu, kjer imajo razmeroma precejšen vpliv na delavsko gibanje. Socialistične stranke so mlajše od Komunistične partije. Njihova glavna pomankljivost je ideološka zmeda. Vendar kaže, da se ponekod razvijajo v najbolj neposredne zastopnike ljudstva. Zanje pa velja isto, kar za komunistične partije —

in v odnosih do njegovih političnih sil te stranke doslej niso spoznale, da je gospodarski in socialni napredek domačih ljudstev njih osnovno vprašanje. Zato morda tudi niso dosegli največjih možnih uspehov tisti, ki so hoteli pomagati delavskemu gibanju na Bližnjem vzhodu ali so vsaj govorili, da mu hočejo pomagati.

Dušan Dolinar

Ljudje, ki so potopili VSO DOLINO

OBISK PRI GRADITELJIH HC VAHRED

Pozdravljen, morilci so med nami, je šaljivo zaokrožil pozdrav šef tehnične operativne Moks Duh. Tako, novinar ste in radi bi kaj napisali o našem kolektivu, o podjetju »Tehnogradnje«? Lepo! Samo, veste, pri nas ni nič posebnega, nič novega.

Skromno pojasnilo. Kako ne bi bilo nič novega, ko človek na poti skozi Dravsko dolino povsod srečuje močne sledove tega tiščavlega kolektiva? Kot veličinski spomeniki človeške ustvarjalnosti se dvigajo na Dravi jezovi hidrocentral. Ukrotili so deževno alpsko reko. Vsak granitni kvader, vsaka lopata cementa, kosček železa, kamenja in opeke je povezan z zgodbo ljudi, ki so se zbrali z vseh vetrov in združili v skupnost, ki nosi ponosno ime »Tehnogradnje«.

Ne, tako mnogo je novega, da reporter ne ve, kje bi začel.

Začeli so pri Mariboru. Pred dvanajstimi leti so se zbrali zidarji, tesarji, težaki, mehaniki, ljudje najrazličnejših poklicev in postavili prvo hidrocentrale nad Mariborskim otokom. Stara tetka Fala je dobila v letu 1948 moderno sosedo, hidrocentrale Mariborski otok. Del dravske struge pod Pohorjem je

zera, ki so do temeljev spremeni-la podobo tihe in romantične Dravske doline.

Na dežju in mrazu, v burji in snegu, v vodi in pod žgočim soncem je minilo teh dvanajst let. Bila so leta velikih naporov, iskanja, izkušenj, trpljenja in radosti. Življenje je teklo med hreščanjem betonskih mešalcev, škripanjem žerjavov, transporterjev, buldožerjev in eksplozijami min. Našlo je nekaj ur zavetja v kantini, na kegljišču, v kinu, na poti k svojim domačim. Dvanajst let je vzidanih v železobetonske jezove. Ljudje so rasli in dozorevali, postajali mojstri svojega poklica.

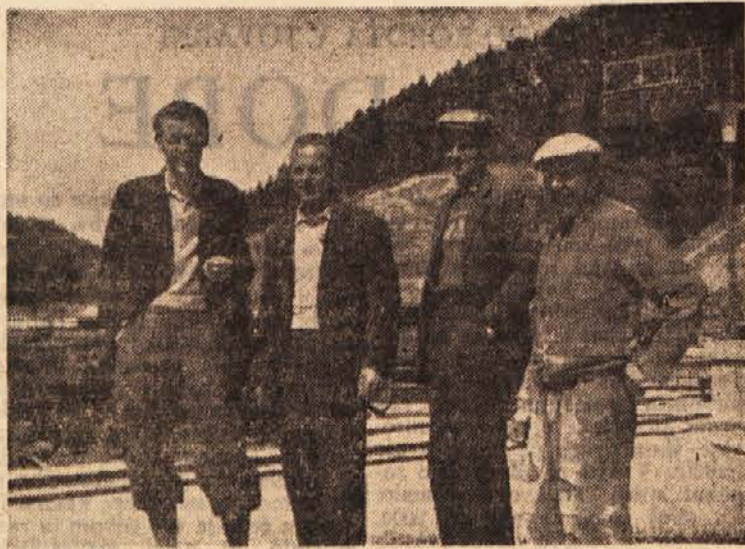
Danes je kolektiv »Tehnogradnje« udarna četa, ki lahko s svojimi izkušnjami, mehanizacijo in delovne vnmemo stopi v prve vrste velike fronte, kjer bijemo boj za elektriko.

V Vuhredu se bližajo dela h koncu. Treba bo spet na pot. V Ožbalt? Nameravali so že lansko zimo, toda morali so počakati. In še čakajo. Ožbalt

dravja. Kdo bi vedel za vsa imena starih veteranov. Tu so Duhi, Petki, Golobi, Pukšiči, Draškoviči, Florjančiči, pa njihov »stari« in vendarle mladi inženir Boris Pipan. Zdaj potujejo skupaj že dvanajsto leto, od jezov do jezov, od objekta do objekta. Za njimi ostajajo mogočni sledovi in mladost. To je generacija, ki ji je namenjeno, da ukroti Dravo do Haloz. In na vsaki postaji, kjer zabrnijo buldožerji in zavrene lopate in krampi, se jim pridružijo novi. Kolektiv sprejema medse mladost. Vzreja jo, krepi in uči. Nekdo je bil še sam nebogljjen in mlad, danes je dozorel. Ob njem dozoreva 70 vajencev, bodočih strokovnjakov.

Samorastniški kolektiv, kot so »Tehnogradnje«, je lahko zaživel samo v našem času. Postavljen je bil pred velike naloge. Izpolnjeval jih je kljub vsem težavam, stiskal je zobe in pas, vztrajal in zmagoval. Zato bi bilo danes prav, ko bi pravilno ovrednotili njihovo delo; delo, ki ne pozna strehe nad glavo, urejenega življenja, udobnosti. Gradbeni delavec ni izenačen z industrijo, dela v slabših pogojih. Ali to dovolj dobro vemo?

Ne, tako mnogo je novega, da reporter ne ve, kje bi končal. A končajmo s priznanjem delavcem, uslužbencem in

Peščica starih veteranov, graditeljev dravskih hidrocentral. Od leve proti desni: Moks Duh, Franc Draškovič, Ivan Pukšič in Florjančič.

strokovnjakom »Tehnogradnje«. Res je, milijonkrat bolj jih hvallijo ustvaritve njihovih lastnih rok. Skromne vrstice naj nas samo spomnijo, ko se zazremo v veselo svetlikanje luči v naših

tovarnah in domovih, da toliko svetlobe ne bi bilo, če ne bi bilo tudi ljudi, ki so dvanajst let svojega življenja vklesali v novo podobo Dravske doline.

D. Vresnik

POT K NAPREDKU

IZ DELA UČITELJA NA VASI

Že ko smo iskali najbližjo pot do vasi Raven, smo nekoliko spoznali upravitelja te šole. V Sečovljah smo vprašali cestarja, kod nam je iti.

»Raven, Raven? — Aha, vi iščete učitelja Avgusta.«

In pokazal nam je pot.

V vasi smo vprašali, kje je šola. Trdo rezan, z gubami preprežen obraz istrskega kmeta je postal na mah prijazen, povedal je, kje je šola, potem pa zaskrbljeno vprašal:

»Pa ja niste prišli, da bi nam odpeljali tovariša Gojkoviča kam drugam?«

»No, pa če bi?«

»To pa ne, ga ne damo.« je resno odvrnil, ko pa je spoznal, da gre le za šolo, si je olajšano oddahnil. Tako smo po ostrih ovinkih in strmi poti prišli na prijazen hrib na obisk k učitelju, ki je prvič premeril to pot pred sedmimi leti.

ZACETEK JE BIL TEZAVEN

Takrat je bil oktober in sonce ni zlatilo zelenih terasnih livad kot danes. Burja je zavijala okrog razdejanega šolskega poslopja, kamor se je pred neprijaznimi pogledi zatekel učitelj in kjer je zatrdno sklenil, da ne ostane v tem kraju niti en dan. S kovčkom v roki se je naslednjega dne resnično nameril nazaj v Koper, trdno prepričan, da za vedno zapušta to svoje drugo službeno mesto, kamor je prišel kot absolutno višje pedagoške šole, medtem ko je nekaj let poprej učil v Prekmurju.

Sedaj nas je sprejel pred novim šolskim poslopjem popolne osemletke sredi otrok, ki so razigrani prihajali k popoldanskemu pouku. Razprede se razgovor in lahko je doumeti: najhuje ni bilo to, da je bila še 1950. leta šolska zgradba opustošena, pouk pa v

raznih kmečkih hišah. Huje je bilo, da je sleherni po svoje občutil kako pomeni za te kraje, kjer se je kot v mnogih drugih istrskih vaseh ob italijanski okupaciji po prvi svetovni vojni čas ustavil. Učiteljev prihod prvo prelomnico v novi, zaradi neurejenih meja, takrat še nemirni dobi.

Generacija, ki je dorasla šolskim klopm pod italijansko oblastjo, je ostala nepismena. Štiri vasi: Raven, Nova vas, Krkavče in Padna, katerim naj bi vzgajal mladino novi učitelj, so dotlej živovarile vsaka zase, odrgane od napredka, v senci vraž in nezaupanja do vsega zunanjega. Posamezniki so sicer odhajali v tujino, toda niso se vračali, da bi prinesli karkoli novega v stari patriarhalni svet. Nova šola naj bi združila omenjene štiri vasi, katerih prebivalci se niso trpeli tudi zato ne, ker sta bili dve izmed vasi pod Italijo slovensko zelo zavedni, dvema drugima pa so dali italijanski doseljenci, ki so sicer po vojni odšli, precej italijanskega duha. Šolske oblasti v okraju so razumele, da je nujno treba dati denar za popravilo starega šolskega poslopja in kasneje tudi za gradnjo novega trakta, vendar samo to ne bi zadostovalo. Pretežno breme je obležalo na učiteljskem kadru.

KOLIKOR VASI, TOLIKO SKUPIN ŠOLSKIH OTROK

Takole 35 odstotkov šolobveznih otrok je prihajalo k pouku. V vsakem razredu so se ločile med seboj skupine otrok iz posameznih vasi in če je že prišlo do stikov, so običajno spregovorile pesti. Tako obnavlja spomine na tiste čase upravitelj šole. Nezaupno so ga sprejemali v hišah.

V šolo naj bi pošiljali otroke? O, ne, kdo bo pa delal na

polju? In v skupno šolo? Naj ima šola vsaka vas zase!

Učitelj Gojkovič je osnoval mladinsko kulturno društvo. Pripravljali so prvo igro. Igralci — učenci iz vseh štirih vasi — so dopolnjevali dialog in prizore Finžgarjeve »Verige« z medsebojnim zmerjanjem in tepežem.

»Le kaj misli ta prišlek,« so ugbali ob večerih ljudje po hišah. »In kdo je že slišal, da bi bila potrebna večerna kmetijska šola za fante in dekleta, ki so že odrasli šolskim klopm?« Z zadovoljstvom so priklimali, ko so

je dalo in nič koliko časa vselej da so ljudje počasi, pa vendar začeli spoznavati, da bi bilo moč »prišlekovič« besedam včasih le verjeti. Ne — res ni dovolj, če steje vražarica ob bolnišni orehe od deset nazaj, pokropi in požegna, da prežene uroke — morda bo le bolje, če učitelj, oblečen v belo haljo, nudi prvo pomoč, morda da ne bo škode, bolnik prvoči, da učitelj telefonira po zdravniška, ko gre zares.

Potem so začudeni prihajali gledat šolski vrt. Ljudje so tod že desetletja navajeni jedilnika, ki je preprost: mineštra, polenta, radič. Na šolskem vrtu pa je bujno uspevala zelenjava, za katero ima zemlja tedaj okrog dovolj hranil. Včasih so bili začudeni, zmajevali so z glavo, češ kdo bi si mislil, da stvar tako lepo raste.

»Zakaj ne bi rasla, zakaj nimate vrtove?« jih je spraševal učitelj.

Sicer z nezaupanjem, vendar dokaj strpno so prenašali starejši, ko so prvi učenci večerne kmetijske šole začeli ob hišah urejevati vrtničke in ko je zasulkala hčerka rokave in pripravila jed, ki se jo je učila kuhati v šoli.

DRUSTVO »SLOGA« JIH JE DOKONČNO ZBLIZALO

Ti fantje in dekleta se sedaj radi vračajo po navsete k tovarišu, Gojkoviču. Prihajajo, da zvedo to in ono novo o poljedelstvu, da se dogovorijo za nov nastop prosvetnega društva, ki nosi simbolično ime »Sloga« in s katerim so bile dokončno pokopane nekdanje razprtije med vasi. Prihajajo po drobne osebne navete in nič več si ne morejo misliti, da bi tovariša Gojkoviča ne bilo med njimi. Starši sedaj tudi niso več nezadovoljni, da ima šola predšolski oddelek, nekaj vrtec, ki naj otrokom pred šolo nekoliko razširi obzorje, ki ga ne morejo dobiti v kmečkih hišah, kjer starši sploh niso obiskovali šol. Posamezni so tudi že začeli verjeti, da ima učitelj prav, kadar pritiska na starše res dobrih učencev: »Dajte jih v šole!«

Se bi lahko veliko govorilo o učitelju Gojkoviču. Toda skupina otrok se je zbrala okrog njega na šolskem vrtu in prekinila razgovor. S tega vrta dobiva šola vso zelenjavo in mnoge priboljške za šolsko kuhinjo, kjer pripravljajo malice za vse otroke; za tiste, ki pridejo od daleč, pa tudi kosila. Vrt obdelujejo pod vodstvom tamkajšnjih učiteljev šolarji sami in to je poleg šolske delavnice in kuhinje tista učilnica, kjer v praksi preizkušajo pri pouku pridobljeno znanje tako učenci osemletke kot učenci večerne kmetijske šole. Na tem vrtu ima vsak učenec tudi svoje sadno drevesce, tu raste, tu ga bodo cepili, potem pa ga bo učenec presadil na domači vrt.

V sedmih letih je tovariš Gojkovič s pomočjo ostalih tamkajšnjih učiteljev veliko dosegel.

»Moral bi na zdravljenje, pa se ne morem in ne morem odrgati od tu,« pravi in kaj radi mu verjamemo, saj je delo, pred katerim ga je prvi dan obšlo malodušje, uspešno in je na vsem, kar je prišlo v vas novega, sled njegove roke. Za marsikaj zasluži priznanje, prek njega pa bi to priznanje radi dali tudi vsem tistim učiteljem, ki prav tako potrjevalno razumevajo svoj poklic v hribovskih in oddaljenih vaseh, kjer jih praksa sama sili k uveljavljanju šolske reforme, k povezanosti pouka z življenjem.

»Našega učitelja pa ne damo,« pravijo sedaj v vasi Raven, kjer so tovariša Gojkoviča prvi sprejeli s tolikim nezaupanjem.

M. N.

Marija Namori

Hidrocentrala Vuhred pred dograditvijo

v dolžini petih kilometrov zalila voda. Prvo delo je bilo končano; ob njem se je skovalo jedro kolektiva »Tehnogradnje«, ki se je na čelu s svojim »stari« (tako imenujejo ing. Borisa Pipana) preselilo v Vuzenico. Potem je zrasla hidrocentrala v Vuzenici, zdaj je kolektiv zajezil Dravo še pri Vuhredu. Dva agregata že bobnita v mogočni rečni palači in kmalu se jima bo pridružil še tretji. Kolektiv »Tehnogradnje« je zaključil izgradnjo pete dravske hidrocentrale. Se malo in ljudje se bodo odpravili na pot. Tako potujejo že dvanajsto leto; za njimi ostajajo neizbrisni sledovi: tisoči kubikov betona in granita, velikanski jezovi in je-

že zadnja postaja na tej ustvarjalni poti po Dravski dolini. Z dograditvijo te hidrocentrale bo Drava od Koroške do Maribora ukročena. Ker ni bilo dela v Ožbaltu, so se lotili drugih delov: nove livarne v Vuzenici, avtoceste, razstavišča Mariborskega tedna, stanovanjskih posloplj v Mariboru, mostu v Vuzenici in morda še v Ptujju.

Ožbalt čaka. Na Ožbalt čaka industrija. Nanj čaka kolektiv »Tehnogradnje«.

V podjetju delijo svoje ljudi na »desetletnike« in novince. Desetletniki. Okrog tristo imen. Z vseh koncev so doma, iz Prekmurja, Medjimurja, Ptujja, Slovenskih Goric in Po-

En dan s podeželskim zdravnikom

Rajski okrog Majšperka že sodijo k Halozam, čeprav so bolj ob robu tega koščka Slovenije z ne posem tipičnimi svojstvi črno zapisanih Haloz. Tistih Haloz, katerih različni statistični podatki so v mnogih oztirih za primerjavo najslabših razmer. Toda tudi tu domujejo revščina, zaostalost in alkoholizem.

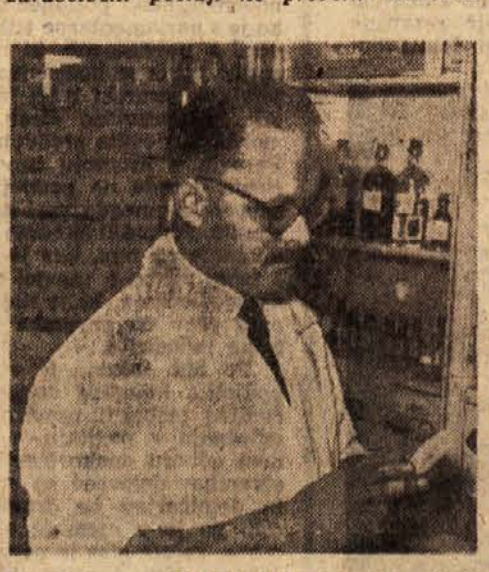
Poiskali smo zdravnika, ker nemo, da ima v takem težavnem okolju ocena — nedose dober zdravnik, trikratno vrednost. Laže je biti dober zdravnik v veliki, dobro opremljeni zdravstveni ustanovi, toda zlata vreden je podeželski zdravnik, ki je svoj poklic brez pridržkov posvetil eni sami nalogi: pomagati ljudem o tistih krajih, kjer so pomoči najbolj potrebni.

Tak zdravnik je dr. Maks Pen, ki vodi zdravstveno postajo v Majšperku za področje z okrog 2000 prebivalci. Sem je prišel leta 1952 kot obratni zdravnik Tovarne strojil, tu je ostal tudi kasneje, ko so ambulanto razširili v samostojno zdravstveno postajo. Da je zdravstveno delo tako lepo steklo, imata nedvomno velike zasluge tovarni strojil in tekstila, ki sta pomagala opremiti ambulanto. Tudi okraj in Zavod za socialno zavarovanje sta pomagala. Dala sta denar za rentgen in opremo treh bolniških sob o zdravstveni postaji. Razumevanje za zboljšanje zdravstvenega parstva pa ima tudi občina, saj odmerja v svojem proračunu za zdravstveno pomoč bolnikom najvišjo postavko. Gotovo pa bi bil učinek te splošno družbene skrbi za zdravje ljudi dokaj majhni, če ne bi v teh krajih dobili res dobrega in požrtvovalnega splošnega zdravnika.

BREZ PRIVATNE PRAKSE

Zdravnikovo delo se začena z delom v ambulanti. Po navadi se dopoldne zdrsti pri pregledih do 30 bolnikov, kar še omogoča solidno strokovno zdravstveno delo.

pa tudi ustreza, da zdravstvene usluge niso predrage. Ze od osega začetka sprejema dr. Pen v tej ambulanti tako socialne zavarovance kot nezavarovance, ki plačajo zdravstveni postaji ne prevelik honorar.

Dr. Maks Pen

Privatni praksi se je izognil tudi pri ostalem delu, saj obiskuje bolnike na domovih po načelu: če je bolnik socialni zavarovane, plača obisk zdravstveni postaji socialno zavarovanje, če je nezavarovanec rešen, krije stroške občina, če pa je bolnik samoplacnik, gre ta honorar zdravstveni postaji — ne da bi imel zdravnik kakršno koli korist. Enkrat tedensko ima odprto tudi ambulanto v Makolah. To je razen skrbi za bolnike, ki leže v bolniškem oddelku zdravstvene postaje, njegovo redno dnevno delo. Iz statističnih podatkov vidimo, da je imela lani ambulanta v Majšperku 8449 pregle-

dov, 1293 laboratorijskih preiskav, 955 pljučnih pregledov itd.

Delo o ambulanti pa ni edina dejavnost dr. Pena. Obiski na domovih — česa vsega človek pri tem ne doživi. Podnevi, sredi noči, ob vsakem vremenu, 10, 12 km daleč.

»Najbolj nas tarejo revščina, zaostalost in alkoholizem. Pomagal sem že porodnici, ki je rodila v listju, pomagal otrokom, ki so jih opili do nezavesti, pomagal pri pljučni zadnji hip, ko je odpovedalo domače »zdravljenje« z žegnano oodo, z zažiganjem belikonočne butare itd.«

O preventivi dr. Pen ne govori veliko. »Ko bi imeli vsaj dve medicinski sestri za patronažo, sam terenu ne morem biti kos. Pritiskam, rotim, prosim matere, naj mi prinese otroke o posvetovalnico, vendar je odzivo majhen.«

Ce kje, potem bi se moral tu izkazati Rdeči križ. Kako? Matere pridejo z otroki le, če jim o ambulanti lahko dajo to ali ono iz pomoči UNICEF ali RK. Ko je prišel dr. Pen na svoje službeno mesto, demala ni bilo otroka, ki ne bi imel rahitisa. Sedaj je stanje nekaj boljše, vendar je rahitisa še ogromno. Zgolj gonorjenje in navodila o zdravi prehrani otrok ne storijo vsega. Kje, če ne tu, bi bila bolj potrebna stoarna pomoč RK.

UMRLJIVOST OTROK PADLA OD 9,7% NA 4,4%

In medicinske sestri. Statistika pove, da je dr. Pen dosegel lepe uspehe. Se leta 1951 je znašala umrljivost otrok 9,7%, pred letom dni 4,4%, kar je za te predele izreden uspeh. Splošna umrljivost je v teh letih padla od 15,3% na 9,5%. Toda kaj ose bi še dosegli, koliko hitreje pomagali ljudem iz zaostalosti, če bi lahko uredili patronažno službo.

»Čemu pa občina ne stipendira nobene medicinske sestri?« smo vprašali.

»Saj bi jo in zdravstvena postaja tudi, ker smo ozlic deficitni zobni ambulanti in splošno zaostalost.

solidnim cenam v splošni ambulanti izkazali finančno aktivnost in precejšen prebitok. Toda v vsem okraju ni dekleta, ki bi se odločilo za ta poklic. Če že ima katera štiri gimnazije, gre vsaka raje v administrativno šolo, še slabše pa bo za nas, če bo za medicinsko sestro nujna osemletna gimnazijska predzobrazba. Mestna dekleta in dekleta iz drugih manj odročnih krajev pa se boje dela pri nas, ker res ni lahko.«

»VZEMITE ME V VASO AMBULANTO!«

Tudi zanj to delo ni lahko. Čeprav nima privatne prakse, in so njegovi prejemki skrajno skromni, ni mogel drugače, kot da si je na broke kupil star avtomobil. Potrebne ga, da obišče bolnike po domovih, in za to, da lahko vsak pride do ptujške bolnišnice, kjer se stalno zanima, kako je z bolniki, ki jih je napotil v bolnišnico. Domala nerazumljivo je, da niso ustregli vsaj njegovi prošnji, da bi mu odpisali plačilo prometnega davka za nabavljeni avtomobil, saj ga uporablja skoraj samo za svoje poklicno delo. Le-to pa seveda ni nezano samo s tehničnimi težavami. Kolikokrat se znajde v precepu, ko dobi priporočilo, naj gre nezavarovan bolnik v bolnišnico, odgovor: »Preveč stane, raje bom umrl doma.« In nato: »Vzemite me v vaso ambulanto, saj imate bolniške postelje, operirajte me, pri vas stane skoraj polovico manj kakor v bolnišnici.«

Da, v takih razmerah kroji delo in ugled splošnega zdravnika življenje samo, mimo polemik o tem, kako dati veljavo splošnemu zdravniku, saj razmere ne dopuščajo možnosti preproste triaže: k specialistu, o bolnišnico — za vsak nekoliko bolj kritičen primer.

Tu se pravi — pomagati ljudem. Zato tudi iščejo medicinske sestri in stalnega dentista, zato bi radi razširili in dopolnili ambulanto. Vsekakor bi jim pri tem kazalo pomagati. S skupno pomočjo in s prizadevanjjo zdravnikov — lika, kakršen je skromni in priljubljeni dr. Pen, in kakršnih si ponsod želimo — bo postopoma moč tudi s Haloz zbrisati kulturno, zdravstveno in splošno zaostalost.

Mladi zadružniki na Muljavi, v Sentvidu in na Lučarjevem kalu so povedali: »Splača se!«

»Morda se v nobeni slovenski občini tako ostro ne spopada navedena miselnost z naprednimi prizadevanji, kakor v naši. Živimo sredi dveh gospodarskih središč, ob železnici in daleč stran od nje, med Novim mestom in Ljubljano. Po dolgem meri naša občina kar 60 kilometrov.« Tako nam je predstavil občino Ivančno gorico tajnik občinskega ljudskega odbora.

»Povejte nam nekaj primerov tega ostrega, najbrž pestrega boja,« smo zaprosili.

»Nosilec vsega novega je pri nas mladina. No, kljub temu je naš najmlajši občinski odbornik star že 31 let. Tudi povprečne starosti članov odborov kmetijskih združenj je visoko — 45 let. Mladina sama nima svojih predstavnikov v ljudskem odboru, ne v zadružni organizaciji. Se najmočnejše se uveljavlja v organizaciji mladih zadružnikov, ki je vzklila med prvimi v Sloveniji prav pri nas, na Muljavi.

Čeprav ima 2500 posestnikov v naši občini kar 800 radioaparatur, iz česar bi lahko sklepali, da pronicata tehnični napredek vse učinkoviteje v naše vasi, naj povem, da ponekod v Suhi krajini še vedno orjejo z lesenimi plugi. Semenski krompir iz Radohove vasi in Sentvida so šele tri leta

čez trideset. Tudi študentje so vmes.

Da bi jih videli zdaj naše očete, kako radi pridejo gledat, kako nam poizkusna semena rodé. In tudi kakšen košček domače zem-

tečaj zadružnikov v Podpeči, pa sem šel. Toliko lepega so pravili o traktorju, da sem bil kar naenkrat ves navdušen. Pridem domov s tečaja in grem po hišah. Povem vam, še tisti večer sem

Mladi zadružniki iz Lučarjevega kalu Ivan Kralj, Vinko Markelj, Miha Mandelj in star partizanski borec Janez Matjoh so posedli, da se pogovore, kako neki bo plenjal letos na Lučarjevem kalu ribezelj.

lje smemo posejati zdaj s poskusnimi semeni. Pa to nagradno tekmovalje! Na osmih hektarih krompirišča je treba pridelati po 26.000 kilogramov. Da bi našim nagrada 120.000 dinarjev ne ušla, se jih bo združilo kar deset skupaj: Jože Zajc, Alojzij Zajc, Stan-ko Strojnar, France Gnidovec, Anton Gregar in še drugi. Mi mladi pa bomo letos prevzeli 5 hektarov travnika in s to zemljo sami gospodarili. Kar nam bo prineslo denarja, ga bomo porabili za izlete na kmetijska posestva in za knjige. Stane Strojnar se je skrivnostno nasmehnil: »Največ pa si obetamo od malin in ribezlja.«

zbral 10 mladincev, zadružnikov — zdaj pa nas je že štirindvajset. Najbolj me je pekel traktor, ko so pa toliko govorili o traktorju ljudje z Okrajne zadružne zveze. Ko sem prišel v Ljubljano vprašati, kako in kaj, se pa zame niso dosti zmenili. Jaz pa sem šel kar sam pogledat v Mengeš, kakšen je ta traktor. Premajhen je za oranje, mi bi pa takega radi... »Kako, kar sam,« smo vprašali Petra. »Kdo je pa vožnjo plačal!«

»Kar sam,« je rekel Peter.

»MLADI NISMO IMELI ZEM-LJE, STARI SE PA ZA NAPRE-DEK NE BRIGAJO...«

Posebno toplo nam je ostalo v spominu srečanje z mladimi zadružniki z Lučarjevega kalu. Vas, ki je dajala prve dni vseljidskega upora proti okupatorju zatočišče nekaterim visokim voditeljem Osvobodilne fronte, tudi velikima pokojnikoma Borisu Kidriču in Francu Rozmanu Stanetu, si, v jeseni 1943. leta požgana, še zdaj ni prav opomogla. Do nje pelje samo slabo udelana gozdna pot. Električne razsvetljave še ni. Ljudje z Lučarjevega kalu so se pritoževali, da pride le delček gozdne takse iz okoliških gozdov nazaj za njihova pota. Najživahneje pa se je razgovoril Vinko Mandelj, predsednik tamkajšnjih mladih zadružnikov.

»Kako živite tu gori?« smo vprašali.

»Tako — od gozda,« je rekel Vinko Mandelj. »V meso in kri nam je prišlo, da sekamo in da od tistega denarja, ki tako v žep pride, plačujemo davke. Malo nas je doslej brigal semenski krompir in drugi pridelki, ki gredo dobro v denar. Mladim na Lučarjevem kalu očete dolgo niso dali grun- to v rok, stare ljudi pa ne za- nimajo novotarje. Pa smo že spregledali. Vrgli smo stari elek- trifikacijski odbor, v katerem so bili sami močnejši kmetje, pred- sednik pa Ivan Pevec. Kaj pa, skrbeli so le zase, za nas ne. In tudi to ni prav: kupujemo umet- na gnojila v Radohvi vasi po 550 dinarjev vrečo, na Muljavi po 650 dinarjev, na Krki pa spet po 550 dinarjev. Zakaj take raz- like v cenah. Tako si nas privoščil trgovina, ne prizaneslo nam pa niti premožnejši domačini. Samo en kmet ima v naši vasi mlatil- nico, zato mora vsa vas k njemu mlatiti žito. Da mu odslužimo mladeč, moramo k njemu v »taberh«, nikoli pa ne vemo, kdaj smo si mlačenje z njegovo mlatilnico odslužili. Nekateri so delali na njegovem posestvu za izposoje- valnino kar po osem dni. Pa bo kmalu drugače...«

»Kako drugače,« vprašamo.

»Na pol hektara zemlje smo posedali 500 sadik ribezlja. Kdo, vprašate. Dvajset mladih zadruž- nikov, kolikor nas je zdaj na Lu- čarjevem kalu. Prav toliko ribez- lja nameravamo tudi drugo leto nasaditi, in dveh hektarih zem- lje splošnega ljudskega premože- nja pa jabolane. Drugo leto ali pa kasneje bomo kupili za prislužen denar vaško škroplnico. Doslej smo se otresali ameriškega ka- parja tako, da smo v ženske no- gavnice natresli pantakana in ga puhali po zelenju. Tako ne gre. Čimprej bomo skušali kupiti vaško mlatilnico, da nam ne bo treba več v taberh k edinemu lastniku mlatilnice v vasi.

»TOLIKO LEPEGA, SO PRAVILI O TRAKTORJU...«

Osemnajstletnega predsednika šentviških mladih zadružnikov Petra Dremlija smo srečali na domačem vrtu:

»Kako je tisto s traktorjem in z mladimi?«

»Tako: mene so predlagali za

Upraviteljica muljavske šole Nežka Gaber — »srce mladega zadružništva na Muljavi«, nam razkazuje šolski vrt.

potem, ko so ga kupovala in priznala nekatera ugledna slovenska državna posestva, začeli saditi tudi na krompiriščih in obrobni- vah naše občine. Ko pa so ne- kateri kmetje spoznali, da rodi zemlja na posestvu Okrajne za- družne zveze v Stični 2600 kilo- gramov pšenice na hektar, njim samim pa le po 1100, so to reč tako-le razložili: »Res je, pšenica je lepa, toda slama je pretrda.« Nič koliko so jih morali preslišati prej naši mladi zadružniki doma od svojih očetov in od so- sedov, češ le kaj zapravljate čas s poizkusi, ko pa je bilo vendar že našim dedom znano, kaj na naši zemlji najbolj uspeva.

Svetujem vam, da obiščete upraviteljico šole na Muljavi Nežko Gaber. Ona je tam srce mladega zadružništva.

PRIHAJAJO GLEDAT, KAKO RODI...

Po tem kratkem, prijateljskem razgovoru na Ivančogoriški obči- ni smo se odpravili po vaseh. Ga- brovo Nežko, upraviteljico mul- ljavske šole smo prekinili kar sredi pouka: »Stane Strojnar, pod- predsednik mladih, je doma,« nam je povedala. »Govorite naj- prej z njim, jaz pa bom medtem dokončala šolsko uro.«

»Tukaj smo spomladi leta 1955 zasadiли prve poizkusne sadike in posejali prva semena!« nam je Stane pokazal po gredah velikega šolskega vrta. »Ze spomladi 1954, ko so nam hodili predavati iz Okrajne zadružne zveze, nas je zagrabilo, da ne bi samo poslušali, kako dobro seme dobro rodi, ampak da bi se o tem tudi sami pre- pričali. V vasi nam ni šel spo- četka nihče na roko. Le kaj bodo mladi novega pogruntali, so se nam smejali. Učiteljstvo muljav- ske šole pa nam je dalo pol šol- skega vrta za poizkuse. Najprej nas je bilo deset mladih, zdaj že

»Največ si obetamo od malin in ribezlja,« se je nasmehnil Stane.

Zavodnikov Tone k vojakom, so mu mladi napravili šopek, zato ni čudno, da je najprej nam pisal. Zdal pa sanjamo o traktorju. Kaže, da ga bodo v Sentvidu mladi zadružniki dobili prej kot mi. Peter Dremelj je še tisti večer, ko je prišel iz podpeškega semi- narja mladih zadružnikov, zbral v organizacijo deset mladincev, zdaj se pa tolečejo za traktor. Peter bi vam lahko o tem mnogo povedal.

»TOLIKO LEPEGA, SO PRAVILI O TRAKTORJU...«

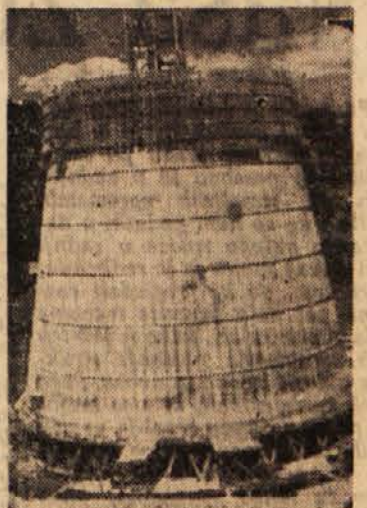
Osemnajstletnega predsednika šentviških mladih zadružnikov Petra Dremlija smo srečali na domačem vrtu:

»Kako je tisto s traktorjem in z mladimi?«

»Tako: mene so predlagali za

»Čudežno« vendar ekonomično

Projektant-izumitelj inž. Martin Obran je s svojim izumom omogočil ekonomično in varno gradnjo dvainšestdeset metrov visokega stolja nenavadne oblike ter je zato žel veliko priznanje

V tistih dneh lanskega leta, ko je bila stiska za električno energijo najhujša, smo bili veseli vsake napovedi, da bo kriza s skorajšnjo priključitvijo novih elek- trarn kmalu mimo. No — naposled se je zares zavrtela turbina v Vuhredu na Dravi in febru- arja enkrat je nova termoelektrarna v Sošanju krepko pokazala zobe redukciji električne ener- gije.

Ob slavu soštanjskih graditeljev, ki ga je bila vesela vsa domovina, so časniki priobčili tudi slike glavnega objekta, ki je začel pojiti »izsušeno« omrežje. In na tistih slikah je bilo videti med drugimi tudi čuden stolp — kot bi stožec poveznil na stožec — o katerem so se kolikor se že prej niso, razpisali, da je hladilni stolp, grajen v obliki nekakšnega hiperboloïda, da je visok dvainšestdeset metrov in kot tak, če odštejemo nekatere tovarniške dimnike, naj- višji objekt v državi.

Čeprav je bilo tedaj dovolj električne ener- gije na razpolago in si zvečer ni bilo treba pomagati s svečo, pa je mogel bralec le malo prebrati o človeku, ki je projektiral tisti čudni stolp, — o katerem moramo reči, da resnično poživlja okolico s svojo elegantno in moderno obliko.

Zal. Nič napak ne bi bilo namreč, če bi tedaj povedali kaj več o njem in o njegovem izumu, katerega je neki Francoz imenoval »udežni«, izumitelj sam pa »ekonomični« opaž.

BOLJ SKROMEN KOT BI BILO TREBA

Naposled — lahko bi napisali kaj o njem, o projektantu inž. Martinu Obranu, namesto, da smo seštevali kilovate, pazili, da le-teh ni- smo zamenjavali s kilovatomskimi urami ter pri- števali še zmogljivosti drugega agregata, ki je bil tedaj še odprto vprašanje, (kar pa smo za- molčali).

Toda bil je preskromen, premolčeč in ne- opazen, da bi v tistem slavu vzbujal takšno pozornost, kot jo je njegov stolp. Pravzaprav je bil vedno tak. Tih in miren je predložil idej- no skico, po kateri naj bi gradnjo hladilnega stol- pa valjčaste, cilindrične oblike, kakršne so obi- čajne, a monotono delujejo na opazovalca, za- menjali z usločnim stolpom. »Le-ta,« tako je tolmačil, »ni le lepši, temveč tudi cenejši.«

Nihče ni oporekal, da je lepši, toda dvom, da bi bil cenejši, je bil glasno izražen, češ, »kako boš pa to gradil?« Ljudem, ki so v gradbeništvu doma, je bilo takoj jasno, da taka gradnja ni enostavna. Vsa- komur je bilo sicer očito, da bi bilo treba v stolp, kakršnega je projektiral inž. Obran vgra- diti precej manj kubikov betona. Toda gradnjo bi občutno podražili potrebni gradbeni odri. Če bi uporabili cevne odre, kot jih uporabljajo po- nekod v tujini, bi potrebovali okrog petdeset kilometrov cevi. Tega si bržkone ne bi mogli privoščiti. Lesen oder od vrha do tal dvain- šestdeset metrov visokega stolpa pa bi požrl okrog dva tisoč kubičnih metrov lesa, kar po- meni toliko in toliko denarja, vsekakor precej več od tistega, kar bi prihranili z betonom.

MED REDKIMI?

Projektant inž. Milan Obran je imel na ugo- vore pripravljen odgovor, ker je pač projektant take vrste, da pri projektiranju misli tudi na

to, kako bo gradil. Pustimo ob strani ali je to pri projektantih res taka redka lastnost kot vedo povedati nekateri pikri jeziki ali ne, dej- stvo pa je, da je inž. Obran mislil na sredstva, ki bi jih potrebovali za izvedbo in je poskušal svoj projekt opravičiti tudi s te strani.

Projektu je priložil še svoj izum montažne- ga plezalnega opaža, ki naj bi gradnjo toliko pocenil, da bi bila mogoča. Ne le to, — grad- nja naj bi bila tudi resnično ekonomična.

»PREPLEZAL« JE PREVIS

Marsikdo, ki je plezal v planinah, je že jbstal pod previsom. Mnogi so tudi previse pre- magali, toda nemalo je bilo tistih, ki so jih po- nekaj naskokih obšli ali pa celo sestopili. O tem bi nemara vedel kaj povedati inž. Obran, ki je navdušen planinec. In še kaj več. Ni dvakrat reči, da se mu je kakšen zametek njegovega montažnega plezalnega opaža rodil prav pod kakšnim previsom ali pa zaradi izkušnje, ki jih ima po številnih plezarijah v gorah.

Njegov montažni opaž namreč v resnici ple- za. Vzpenja se po zgradbi, čeprav je »previs« še tako velik.

»Princip« montažnega plezalnega opaža pa je preprost, kot so preprosti vsi pomembni izu- mi — kadar jih nekdo odkrije. Obranov opaž sestoji iz posameznih elementov, ki so kon- struirani tako, da se pri vsaki prestavitvi za višino opaža prilagode zoženi ali razširjeni obli- ki objekta. Ves čas graditve kakršnegakoli ob- jekta lahko uporabljamo iste elemente. Člen- kasto konstruirani jarmi služijo za prilagoditev opaža, če se spremeni naklon objekta. Deli odra so kombinirani z opažem, tako da odpadke vsi običajni notranji in zunanji odri. Prestavitve elementov opravljajo graditelji s pomočjo ustrezne dvigalke s sosednjih elementov.

S KOLESOM DVAINŠESTDESET METROV NAD SOSTANJEM

Rad verjamem, da opis plezalnega opaža, ki sem ga — resnici na ljubo bodi povedano — zelo pazljivo zapisoval po inženirjevih besedah, ni lahko razumeti, če ga človek bežno preleti z očmi. Toda še teže je bilo načrt izvesti.

Skoraj je zaataknilo in to tako močno, da so mnogi obupali. Inženir Obran pa ni. To tudi sam prvi in ni razloga, da mu ne bi verjeli. Nadaljeval je s poskusi, ker je — kot je zaupal — vedel, da je načrt pomanjkljivo pripravljen in da ga mora izpolniti.

MU JE USPELO?

Na tako vprašanje ni treba niti odgovoriti. Ob priložnosti stopite v Soštanj in si stolp oglejte. Montažni opaž je nekaj mesecev, pre- den je spet nemoteno začela obratovati naša industrija, priplezal do vrha, ne da bi se zgodila kakšna nesreča. Mlad delovodja, ki je menda kar užival ob Obranovem izumu, se je tedaj, do bi pokazal, kako varno je delo na opažu celo za tiste, ki so pri delu tako raztreseni, da bi »slišali travo rasti in planke žvižgati,« popeljal s kolesom krog in krog stolpa, dvainšestdeset metrov visoko nad Soštanjem. Prepričan je, ne da bi posebno pazil.

»To je bil likof!«

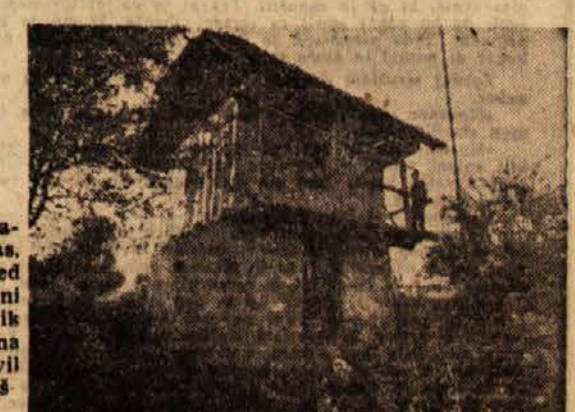
SE HOČE VARNO »PLEZATI«

Minilo je leto in nekaj mesecev. Inž. Obran je projektiral spet nove reči in neredko boste tudi v prihodnje našli v časniki njegovo ime. Tudi montažni opaž je izboljšal z različnimi dopolnitvami. Marsikakšen bralec jih, kakor jaz, bržkone sploh ne bi opazil. Tehnične stva- ri pač, toda — kot pravijo strokovnjaki — pre- cej pomembne.

Lani poleti je razstavljal svoj opaž na raz- stavi izumov. Takrat se je ogrel za nasvet, naj bi stvar patentiral v tujini. Toda tega ni izvedel: precej zaradi tega, ker reči okrog pa- tentiranja izumov naših izumiteljev v tujini še vedno niso urejene, kot bi morale biti v korist izumiteljev, zlasti pa skupnosti, malce pa tudi zato, ker mu rojijo po glavi že dolgo spet nove stvari. Zopet nekakšen opaž. Plezalni seveda. Za skeletne gradnje.

Tako je skoraj zamudil rok za prijavo svo- jega izuma v natečaju za podelitev letošnjih nagrad iz sklada Borisa Kidriča. Oddal ga je zadnji dan.

Pred dobrimi štirinajstimi dnevi pa so, ko so se zablistali fleši, fotoreporterji med dru- gimi nagradenci Kidričevega sklada ujeli tudi obraz projektanta izumitelja inženirja Martina Obrana, ki je za svoj izum in za svoje delo prejel najvišjo nagrado, katero vsako leto na- menijo za najboljši izum. S. L.

Lučarjev kal, zna- na partizanska vas, si od požiga med vojno še sedaj ni opomogel. Lastnik »nebotičnika« na sliki si je postavil dom kar nad prejš- njo kaščo.

vam, sam sem naredil poizkuse, spleča se!«

»Spleča se!« Dvoje besed, ki smo jih najpogosteje poslušali v razgovorih z mladimi zadružniki! Vsakomur, kdor jim skuša opore- kati, odgovarjajo mladi s števil- kami in računmi, na koncu pa pri- bijejo: »Spleča se!« Da se v re- snici spleča poizkušati in spet po- izkušati, kaj bi bolje rodilo na pol kraški, pol prodnati zemlji tamkajšnje občine, nam je razo- deval tudi topel blesek v pogledih mladih ljudi in potrdili odločni stiski njihovih žuljavih rok. V. B.

Z ZASEDANJA LJUDSKE SKUPSCINE LRS

PROIZVAJALCI V PODJETJIH imajo premalo spodbude

zato ostaja neizkoriščenih veliko možnosti za povečanje storilnosti

Ljubljana, 29. apr. — Na današnjem zasedanju Ljudske skupščine LR Slovenije so sprejeli predlog odloka o spremembah in dopolnitvah družbenega plana LR Slovenije za leto 1957 in predlog zakona o spremembah zakona o proračunu za leto 1957. Izvolili so tudi tovariša Mitjo Ribičiča za člana Izvršnega sveta. Glede položaja v Tovarni avtomobilov Maribor, ki so ga obravnavali na Zboru proizvajalcev, pa so sklenili, da bo Ljudska skupščina poslala priporočilo Zveznemu izvršnemu svetu, ki je pristojen, da zadevo uredi.

Obrazložitev obeh predlogov, o katerih so sklepali in ju sprejeli na zasedanju skupščine, je podal poročilo član Izvršnega sveta Tone Bole. Tovariš Bole je najprej obširno govoril o namenu sprememb in dopolnitve plačilnega sistema v gospodarstvu. Izhodišče vseh sprememb je težnja upostavitvi delitve dohodka, da bodo imeli organi upravljanja v podjetjih in komuni materialno spodbudo za povečanje storilnosti dela kot edinega vira za izboljšanje osebnega in družbenega standarda.

Predložene spremembe so bolj ali manj korektura obstoječega plačilnega sistema, katerega cilj je, zagotoviti podjetju več sredstev za ustrezne gospodarske organizacijske ukrepe, kot so tarifni in premijski pravilniki, analitična ocena delovnih mest in drugo. Stimulacija pa še ni prišla povsem do izraza, kajti v delitvi dohodka med proizvajalci in kolektivi je marsikje še veliko neizkoriščenih možnosti za povečanje storilnosti. Samo 51% delovnih mest, kjer merijo delo po učinku, a plačujejo celo nekaj manj, dokazuje, da norme ozir. plačevanje po učinku še ne vrednotijo dovolj. Tudi počasno spreminjanje tarifnih pravilnikov in dejstvo, da 16% podjetij še nima premijskih pravilnikov, da so v lanskem letu precejšnja neizkoriščena sredstva iz premijskega sklada prenesli v leto 1957 in v

druge sklade, da določajo kolektivni minimalne zneske za premije, ne pričajo ravno o vnemi za pre-

Spremembe pa se ne omejujejo le na gospodarske organizacije, temveč pritegnejo k delitvi dohodka tudi občino, a uspeh podjetij neposredno vpliva na boljši ali slabši materialni položaj občin. Zvezni družbeni plan pooblašča ljudske odbore, da lahko vplivajo ne samo na obseg sredstev za samostojno razpolaganje gospodarskih organizacij, temveč tudi na plačilne sklade. Medtem ko je doslej občinski investicijski sklad

Ljudski poslanci v pogovoru med odmorom

miranje, za aktiviranje vseh prehibov proizvajalcev za višjo storilnost in za varčevanje z materialom. Razumljivo, da spremembe v delitvi dohodka gospodarskih organizacij ne bodo dale želene učinka, četudi znotraj podjetij ne bodo z ustreznimi ukrepi spodbujali proizvajalcev.

pridobival svoja sredstva v glavnem iz obrtništvu, bo po novem udeležen tudi na sredstvih, ki jih plačujejo v družbene sklade vse gospodarske organizacije.

Ce ocenjujemo in omejimo pojme pravic in materialne osnove občin le na občinske ljudske odbore in proračunske sklade, ugotovljamo, da imajo občine manj sredstev. Ce pa ocenimo občino kot skupnost proizvajalcev in potrošnikov, se je materialna osnova občin samo v Sloveniji povečala za 3 milijarde 950 milijonov dinarjev.

Tovariš Bole je navajal uspehe gospodarske dejavnosti v letošnjem prvem tromesečju in govoril o spremembah republiškega družbenega plana, ki je zanj zlasti značilno: porazdelitev sredstev v korist skladov podjetij in spremembe v načinu finansiranja v proračunih republike in ljudskih odborov. Med drugim je omenil, da zveza zmanjšuje udeležbo na dobičku in na prometnem davku skupaj za 7 milijard 753 milijonov dinarjev. M. R.

IDRO
TOVARNA FINOMEHANIKE
CELJE

čestita
vsem delovnim ljudem
za praznik dela,
1. maj

Obvestilo Ljubljančanom o praznovanju Prvega maja

Na večer pred praznikom bo v Ljubljani ob 20. uri velik ognjemet na Ljubljanskem gradu. Pred tem bo ob 19.30 na Trgu revolucije promenačni koncert. Ob tem času bodo po ljubljanskih ulicah manifestirali sprevodi mladine z baklami, ki se bodo ob 20. uri zllili na Trg revolucije. Po ognjemetu se bo nadaljeval koncert v prisotnosti zbrane mladine.

Prvega maja bodo ob 8. uri zjutraj budnice po vsem mestu.

Od 8. do 8.30 krenejo sprevodi delovnih kolektivov in občin proti Narodnemu domu po sledečem razporedu:

Sprevod iz občine Ljubljana-Moste odide ob 8. uri izpred poslopja občinskega ljudskega odbora Ljubljana-Moste.

Sprevod iz občine Ljubljana-Siška odide izpred Pivovarne »Union« ob 8.30.

Sprevod iz občine Ljubljana-Bežigrad odide izpred Gospodarskega razstavišča ob 8.30.

Sprevod iz občine Ljubljana-Vič odide izpred Viške gimnazije ob 8. uri.

Prihod mešanov iz vseh drugih terenov pred Narodni dom bo po navodilih občinskih odborov SZDL. Ob 9. uri bo pred Narodnim domom skupna proslava.

LJUBLJANČANI!

S številno udeležbo v sprevodih in na proslavi manifestirajmo za naš veliki praznik dela.

**OKRAJNI ODBOR SZDL
OKRAJNI SINDIKALNI SVET
LJUBLJANA**

letal. Z njim bo treba obračunati. V ta namen naj Mirko vzame s seboj pripraven drog ali nož.

Prišel je na letališče. Trimotorik »Savoia« je grmel pred hangarjem. Mirko je odšel v delavnico in izbral skoraj pol metra dolg težak ključ za odvijanje matic. Za vsak slučaj je vzel s seboj še kratko bodalo »Ustaške mladosti«, ki ga je našel v nekem zaboju.

»Kaj čakate?« se je zadirčno oglašil skozi okno poletstva službojoči častnik. »Mar ne veste, da ste določeni za letenje namesto letov, ki je neopasna obolen. Tistale »Savoia«. Da, toda držite se Zagreba, višina tisoč metrov. V primeru alarma takoj na tla. Imejte stalno zvezo z letališčem.«

Mirko se ni pustil prestrašiti. Kar stekel je proti letalu, držeč ključ v bliščici. Komaj je sedel, že se je letalo premaknilo. Nekaj skokov in krotnje dreves so švigale izpod kril. V okroglem bočnem oknu so se pokazale nagajne alice in hiše. Zadnji pogled na Zagreb. Mirko, Joža in Zvonko so se molče spogledali. Nemški podoficer je nekaj stikal v repu.

»Motorist Mirko je tudi z nami, je kričal Zvonko. Hrup motorjev je njegov glas skoraj zadušil. »Da, tisti tepec in babjek. Vseeno. Če se bo upiral, tudi njega...« Tačas so preleteli bela savska prodišča in se vzpenjali vedno višje. Že so bili nad Kolpo in pred njimi sta se prikazala Stunj in Velebit. V kabino je vstopil podoficer. Oči so se mu bliskale od jeze.

»Wohin fliegen Sie?« je zakričal na ves glas. Zvonko mu je pokazal z roko predse. Začel mu je pripovedovati kar po hrvško, da so motorji slabi in da zato mora pad napraviti večji krog okoli letališča, da bo na bral dovolj višine. Tačas, ko je govoril, so bili že nad Velebitom in pokazalo se je morje.

»Zurück!« je zarjaval Nemeč in segel za pas, kjer je imel pištolo.

Takrat se je Joža bliskovito obrnil na svojem sedežu in se z obema rokama oklenil podoficirja okoli pasu. Oba sta padla na pod kabine. Mirko je potegnil ključ in z vso silo zamahnil.

Medtem ko je Joža vlekel mličica v prostor za bombe, je Mirko še vedno držal ključ v rokah, ki so mu drgetale od razburjenja. Obraz mu je gorel v vročici, imelo ga je, da bi zavriskal. Zdelo se mu je, kot bi po dolgoletnem bivanju v temni ječi stopil na čist zrak. Tedaj je zagledal motorista Marka.

Sklonjen, z obrazom spadenim od strahu in jeze, se je sklanił Joža za hrbet. Preden je Mirko utegnil odpreti usta, je Marko norčevsko zavrzljal in planil Joža za vrat.

Padla sta na pod. Jože je bil večji in močnejši. Marko okretnejši. Joža je začel pešati. Marko ga je spravil podse, ga prijel za brado in udarjal z njegovo glavo ob kovinsko rebro-trupa. Mirko je znova udaril le nekoliko manj trdo. Marko se je zgrabil za glavo in padel vznak. Hitro sta Mirko in Joža našla kos žice in mu zvezala roke in noge.

Takrat so leteli že nad morjem. V daljavi so se videli megleni obrisi srednjeevropskega hribovja. Nekaj bledeče belega je švistnilo mimo okornega in težkega »Savoia«. Vsi trije so se hkrati ozrli. Bila sta dva »Mustanga« z ameriškimi oznakami. Lovca sta prhnila narazen in se jela približevati »Savoia« vznak s svoje strani.

Mirko je skočil s sedeža in zdrljal v trup. Povzpel se je v kupolo in začel mahati z rokami. Izvelkel je beli žepni robc in mahal tudi z njim, dokler ga mu zravniti tok ni iztrgal iz rok. Potem je dvignil obe roki nad glavo. Ujel je še smehljivi obeh pilotov »Mustangov«, ki sta letela komaj deset metrov za »Savoio«.

Nad italijansko obalo jim je zmanjkalo goriva. Motorji so zakašljali in se ustavili. Letalo se je spustilo na

obrne pešine. Oba lovca sta se nekaj časa krožila nad njimi, nato pa izginali. Čez debelo uro je pripeljal jeep poln častnikov. Ogledovali so »Savoia«, ubitega Nemeč in njem in zvezanega Marka, ki je ves drbel in prosil cigarete v nemščini. Čez nekaj časa se je eden častnikov obrnil k Mirku in vprašal: »Tito?«

DNEVNIK

PRISRČEN SPREJEM IN IZREDEN USPEH LJUBLJANSKE DRAME V LODZU. Vsi trije dnevniki, ki izhajajo v Lodzu, so naznanili prihod slovenskih umetnikov z velikimi naslovi na prvih straneh. Gledališče je bilo za predstavo Cankarjevih »Hlapcev« praznično okrašeno in prepolno občinstva, ki je nagradilo naše igralce z nenehnim aplavdiranjem. Prve kritike visoko ocenjujejo režijo Slavka Jana, inscenacijo Viktorja Molke ter dosežke vseh igralcev.

MUZEALCI IN KONSERVATORJI SLOVENIJE, ki so v soboto in nedeljo zborovali v Slovenjem Gradcu, so pregledali svoje uspehe v minuli sezoni. O njih je poročal predsednik društva prof. Anton Polenec.

ZASEDANJE MEŠANE JUGOSLOVANSKO - MADŽAR-SKE KOMISIJE za znanstveno tehnično sodelovanje se je začelo včeraj v Beogradu. Na dnevnem redu tega zasedanja je sprejem statuta mešane komisije in utrjevanje pogojev za realizacijo predvidenega sodelovanja na tem področju.

NA TISKOVNI KONFERENCI v sekretariatu za informacije Zveznega izvršnega sveta je sekretar za ljudsko zdravje ZIS dr. Herbert Kraus odgovarjal na vprašanja novinarjev o perspektivnem planu razvoja in o organizaciji zdravstvene službe. Dr. Kraus je med drugim dejal, da je pomankanje kadrov eden izmed osnovnih problemov zdravstvene službe.

NOVOIZVOLJENI DELAVSKI SVET Titovih zavodov Litoštraj se je včeraj sestel na zasedanju skupaj s starim delavskim svetom. Za predsednika delavskega sveta je bil izvoljen dosedanji predsednik Martin Finc. Po podelitvi razrešnice dosedanjemu upravnemu odboru je delavski svet izvolil nov upravni odbor, za njegovega predsednika pa je bil izvoljen Mirko Debeljak. Na zasedanju so razpravljali še o pripravah pa kongres delavskih svetov in za praznovanje delavskega praznika - 1. maja.

SEJA ZVEZNEGA ODBORA ZA TEKMOVANJE V KMETIJSTVU

TEKMOVANJE BO UTRDILO SODELOVANJE

zadrug z individualnimi proizvajalci

Beograd, 29. apr. (Tanjug) — Tekmovanju v kmetijstvu se je odzvalo znatno več kmetovalcev in kmetijskih organizacij, kakor so organizatorji pričakovali. To so poudarili na seji zveznega odbora za tekovanje v kmetijstvu, ki je bila danes v Beogradu pod predsedstvom Raje Nedeljkovića. Sodeč po prvih poročilih iz občinskih tekmovalnih komisij, je zajelo tekovanje vsa kmetijska področja v naši državi in dobilo množični značaj.

Doslej se je prijaviło kakih 200 kmetijskih zadrug z nad 10.000 kmečkimi gospodarstvi. Prijavilo se je tudi nad 150 kmetijskih posestev, kakih 280 kmečkih delovnih zadrug ter kakih 50 ekonomij in kmetijskih organizacij. Skupno so prijavili za tekovanje nad 166.000 ha orne zemlje, na kateri bodo pridelali čimveč koroze, pšenice in industrijskih rastlin. Razen tega bodo v okviru tekovanja uredili nad 100 ha plantažnih sadovnjakov in 500 ha vinogradov ter vzredili kakih 65.000 glav goveje živine.

Tekmovanje je še bolj utrdilo sodelovanje zadrug z individualnimi proizvajalci in ugodno vplivalo na njegovo razširitev. Strokovnjaki menijo, da bo tekovanje pripomoglo, da bomo dobili znatno več tržnih presežkov kmetijskih pridelkov, kakor bi jih imeli sicer. Zato so na seji zveznega odbora za tek-

Posvetovanje knjižničarjev Jugoslavije

ki je bilo v Beogradu, je sklenilo, naj bi osnovali dvoletne višje šole za knjižničarje, s katerimi bi dosegli kvalifikacijo srednjega strokovnega kadra. Proučujejo tudi možnost, naj bi na univerzah predavali bibliografijo in odprli katedro za knjižničarstvo na filozofskih fakultetah.

V Ljubljani so odprli NOVO POLIKLINIKO

ki pomeni velik napredek zdravstvene službe za vso Slovenijo

Ljubljana, 29. apr. Danes ob enajstih dopoldne je prosto izbiro zdravnikov in kontinuirano zdravljenje. Prav tako je orisal veliko pridobitev, ki jo predstavlja sodelovanje med poliklinično službo in hospitalsko klinično službo. Dejal je, da je gradnja tega novega poslopja terjala razmeroma velika družbena sredstva, ki so bila vložena predvsem zato, da bi bili naši delovni ljudje lahko deležni res dobre zdravniške pomoči v ustanovi, opremljeni z vsemi sodobnimi zdravstvenimi napravami.

O poteku gradnje je poročal inž. arh. Jože Platnar. Na kratko je prikazal pomen velikega dela in načela, ki so vodila nase gradbene strokovnjake pri ureditvi tega modernega poslopja. V stavbi, ki zavzema več kot 13.000 kvadratnih metrov, je 596 prostorov, opremljenih tako, kot zahteva sodobna zdravstvena znanost. Za tem poročilom je dr. Jože Benigar predsednik upravnega odbora Poliklinike prof. dr. Kiowskemu ter hkrati izročil darilo Okrajnega ljudskega odbora — nov televizijski aparat, ki bo nameščen v ustanovi v razvedrilo bolnikom. Povabljeni gosti so si nato v več skupinah ogledali novo poslopje, v katero se bodo v prihodnjem mesecu postopoma preselile specialistične ordinacije naše poliklinične službe. M. N.

Poročilo o organizaciji in nalogah Poliklinike je prebral dr. Drago Mušič, ki je predvsem poudaril, da bo ustanova skušala ustreči težnjam bolnikov glede na

Ob slavnostni otvoritvi novega poslopja ljubljanske Poliklinike.

VREMENSKA NAPOVED

za torek, 30. aprila 1957

Toplo z zmerno oblačnostjo. Temperatura ponoči med 2 in 6, v primoreju okoli 10, najvišje dnevne do 25 stopinj C.

Stanje vremena:

Ponoven dotok hladnega zraka s severa bo ojačal delovanje hladnega zraka v zahodnem in osrednjem Sredozemlju.

Danes sveže morske ribe (velike sardele in skuše) v ljubljanski ribarnici

Trgovina z železino

Merkur, Celje

čestita vsem delovnim ljudem za mednarodni praznik 1. maj

Za praznik delovnega ljudstva 1. maj čestita

Občinski ljudski odbor, Zagorje ob Savi

vsem delovnim kolektivom Zagorja z željo, da v naporih za izgradnjo socializma dosežemo večje uspehe

Neskladje

Mar ni paradoks, da ubirajo v času, ko vsi poudarjajo potrebo po zmanjšanju oborožitve in števila oboroženih sil, določeno pot k preusmeritvi od običajne na atomsko vojsko? Mar ni sooperstven nesmisel, da v trenutku, ko že nekoliko kaže, da bodo pogajanja o razorožitvi dosegla vsaj nekaj uspeha, snujejo načrte o oborožitvi Zahodne Nemčije z atomskim orožjem in raketnimi izstrelki?

Vsi takšni načrti so v velikem neskladju s tistimi pozicijskimi tokovi v mednarodnem živelju, ki jih zadnje čase čutimo na mnogih področjih. Zagovorniki ideje o preusmeritvi na atomsko armado so skovali celo teorijo o velikih prednostih, tako »z gledišča obrambe« kakor tudi »z vidika

znižanja izdatkov». Toda ta teorija, ki morda lahko tega ali onega zapelje s svojo formalno logiko, izgubi sleherni podlago, brž ko se živo zave sedanje stvarnosti. Gledano iz vidika tistih stvarnih zakonov, ki delujejo v mednarodnem živelju, ni nobenega dvoma, da preusmeritev na atomsko armado ne more biti prispevek k obrambi in tudi ne k znižanju materialnih izdatkov.

Takšna preusmeritev bi neogibno privedla do novega tekmovanja v oboroževanju. Dejstvo, da se tekmovanje tokrat ne bi nanašalo na klasično, marveč na taktično atomsko orožje, bi prav nič ne zmanjšalo nevarnosti samega tekmovanja. Pravzaprav bi jo še povečalo, ker gre za orožje, katerega razdeljalni učinek je še večji. S. A.

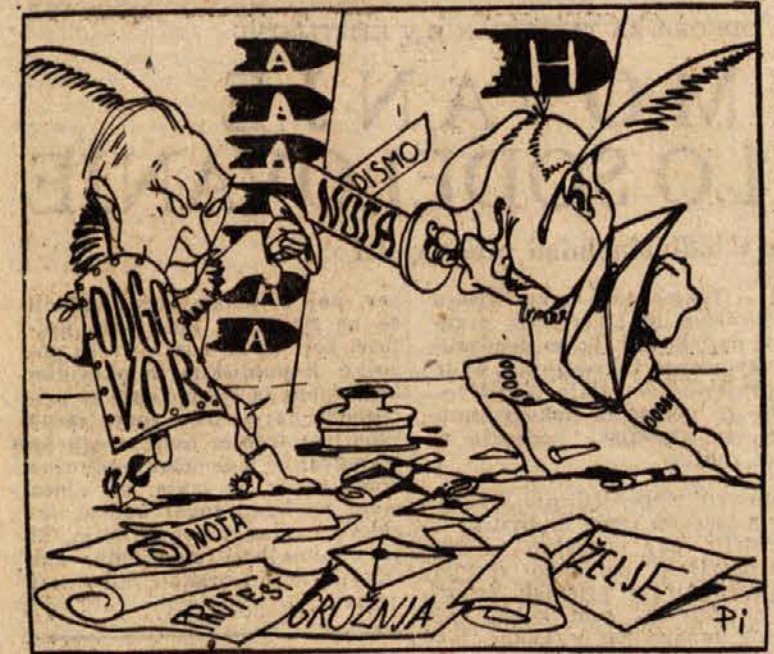
Tudi finančni sistem

bodo v SZ preuredili v skladu z napovedano decentralizacijo industrije in gradbeništva

Moskva, 29. apr. (Tanjug). Finančni minister Zverev je objavil v »Pravdic« članek, v katerem pravi, da je reorganizacija industrije in gradbeništva sprožila tudi potrebo po razširitvi pravic republik in krajevnih organov ter po planiranju materialnih in finančnih virov. Posledica tega bo znatno povečanje republiških proračunov. Na podlagi še nepopolnih podatkov bo narasel proračun RSFSR več kot poldrugokratno, proračun Ukrajinske SSR pa za tretjino.

Investiranje v temeljne objekte splošnega zveznega pomena bo urejeno tako, da bodo prejemale posamezne republike, kolikor si ne bodo mogle same zagotoviti potrebna sredstva, dodatna sredstva iz zveznega proračuna. Zverev poudarja, da je treba razširiti pravice direktorjev podjetij, gospodarskih organizacij in gospodarskih svetov na področju finansiranja. Davek na promet in davek na dobiček naj bi plačevala podjetja neposredno.

Minister meni, da morajo biti proračuni republik in krajevnih organov povezani v enoten proračunski sistem. V zveznem proračunu bo ostal del finančnih sredstev za splošne državne potrebe. Najbolj pravilno bi bilo, da bi se dohodki od davka na promet in davka na dobiček podjetij zveze in republiške industrije stekali v zvezno blagajno. Tako bi bili zagotovljeni dohodki in možnost stalnega finansiranja najvažnejših državnih potreb. Dodeljevanje znatnega dela dobička zveze in republiških industrij republikim proračunom bi zagotovila zainteresiranost republik na gospodarskem in finančnem uspevanju industrije, za katero bodo pristojni novi okrožni gospodarski sveti.

Turnirska diplomacija

KU-KLUX-KLAN SPET ZAŽIGA KRIŽE RASNE MRZNJE

NASILJE ZAOSTALOSTI SPET NARAŠČA NA JUGU ZDA

(OD NAŠEGA STALNEGA DOPISNIKA)

New York, aprila

Na Jugu ZDA so znova zagoreli križi Ku-Klux-Klana. Na Severu so vesti o čedalje pogostnejših primerih tega odurnega obreda »organizirane mrzine, predsednik in nevednostno-močno vzemirili javnost. »New York Herald Tribune« pravi sicer, da ti netilci rasne mrzine doslej niso mnogo dosegli, ker so ljudje na Jugu toliko pametni, da jim ne nasedajo. Vprašanje je seveda, ali so bo tibanje nadaljevalo ali pa bo zamrlo.

Ku-Klux-Klan je ilegalna organizacija, ustanovljena leta 1866 na Jugu z nalogo, da terorizira črnce in jim odreka volilno pravico. Razpustili so jo leta 1869, znova se je pojavila leta 1920, potem pa je njena dejavnost pod pritiskom zaporov in policijskih ukrepov spet zamrla. Na Jugu so se zbirali sami nevedneži skrivaj, zaviti v bele rjuhe, okrog gorečega velikega lesenega križa. Ponoči, kje na samem pa so lincali kakega črnca. A taki primeri so bili redki.

tudi na Severu. Za njegove groznje pa se takrat nihče ni zmenil. Sledil je val terorističnih napadov na črnce in zagovornike njihove enakopravnosti na Jugu. Streljali so v avtomobila, s katerimi so se vozili črnci, pa naj so sedeli ločeno ali pa med ostalimi potniki. Z dinamitom so napadali hiše črncev in njim naklonjenih belcev.

Takšni in podobni izrazi rasne mrznje se množe. Nevarnost neredov in nemirov v južnih državah je od dne do dne večja. Čedalje več je tudi primerov, da se člani Ku-Klux-Klana ponoči zbirajo okrog gorečih križev in vsakokrat se jim pridruži nekaj radovednežev. »Sveto pismo trdi, da se mi, Anglosasi, razlikujemo od črncev in Židov... Mi sovražimo hudobne črnce in Žide nasplo. Ne samo prvim, marveč tudi drugim moramo vzeti volilno pravico. Med njimi in seboj moramo razločevati in nje potisniti na položaj državljanov druge vrste...« To je glavna teza govornikov, ki na zborovanjih oznanjajo rasno nasilje.

Na Jugu je takšnih sestankov in zborovanj čedalje več. Sklicujejo jih ne samo ponoči, marveč tudi podnevi. Člani Ku-Klux-Klana zažigajo križe in bakle. Skoraj zmerom obsijo na drevo/lutko, ki predstavlja črnca. Na sestankih se zbirajo sami nevedni, zaostali ljudje. Najbolj žalostno je, da prihajajo nanje tudi žene in otroci. Podivjani starši vodijo otroke na obrede Ku-

TUDI V PARIZU ZAVRAČAJO NAJNOVEJŠO SOVJETSKO NOTO

PARIZ V SKRBEH

za ravnovesje sil na evropskem kontinentu

Pariz, 29. apr. (Tanjug). Predstavniki vlade tudi še danes odklanjajo komentar o najnovjši sovjetski noti Zahodni Nemčiji, v poluradni krogi pa ne prikrivajo skrbni spricho »spletke za miniranje dela sveta ministrov Atlantske zveze«. Zunanji ministri 17 dežel, članic Atlantske zveze, se sestanejo v Bonnu v četrtek, francoski predstavniki pa so upali, da bodo na tem sestanku poravnali resni spor o angleških načrtih za zmanjšanje števila njih čet v Zahodni Nemčiji. Ta načrt je zadel na odpor Francije zaradi bojzani, da bi tudi druge Atlantske dežele, zlasti Zahodna Nemčija, sledile angleškemu zgledu in se začele oboroževati z atomskim orožjem, da bi lahko zmanjšale število svojih čet. Sovjetska nota opozarja prav na te »nevarnosti«.

Stiki med Francijo in Zahodno Nemčijo so se v zadnjem času precej stabilizirali, zlasti spricho popuščanja Francije glede priključitve Posarja k Nemčiji. Temeljna francoska koncepcija v politiki nasproti Nemčiji je slonela na prizadevanju, da bonnska vlada ne bi podlegla »izkušnjam« glede možnosti združitve v Vzhodno Nemčijo na podlagi nevtiralizacije Srednje Evrope in izstopa iz Atlantske zveze. Takšna politika je napotila Francijo, da je na eni strani privolila celo v

imenovanje generala Speidla za poveljnika atlantskih sil v Srednji Evropi, na drugi pa zaradi velikih nemških rezerv, začasno opustila zahtevo po vključitvi francoskih kolonij v skupni trg »Male Evrope«. Prva nova trenja pa so nastala po zahtevi kanclerja Adenauerja, naj bi Amerika

Nemčiji dobavila atomsko orožje. Politični krogi v Parizu nocoj opozarjajo, da bodo debate na atlantskem sestanku v Bonnu brezčas zelo napete. Francija še vedno ni opustila namere, da na tem sestanku zahteva revizijo angleškega načrta o umiku nekaterih čet s celine.

Ciprski etnarh Makarios, ki se je vrnil iz pregnanstva na Seychelskih otokih, je imel te dni vrsto razgovorov s člani grške vlade in z opozicijskimi voditelji. Na sliki etnarh pri ministrskem predsedniku Karamanlisu.

Richards v Atenah. Atene, 29. apr. (Tanjug). Posebni odposlanec predsednika ZDA Richards je sinoči prispel v Atene. Danes se je sestel z ministrskim predsednikom Karamanlisom in s člani vlade. Govorili so o ameriškem načrtu za bližnji vzhod. Izrazil je upanje, da ZDA lahko pričakujejo grško sodelovanje v okviru Eisenhowerjevega načrta.

Politični opazovalci računajo, da se bo Richards razgovarjal z grškimi predstavniki tudi o ameriški vojaški in ekonomski pomoči. Menijo, da bi ob tej priložnosti utegnili priti do sporazuma o povečanju ameriških davčev Grčiji glede na pomen, ki ga ZDA pripisujejo tej deželi.

Hammarskjöld na poti v Rim. New York, 29. apr. (Reuter). Generalni sekretar OZN Hammarskjöld je sinoči iz New Yorka odpotoval v Rim, kjer se bo sestel s člani italijanske vlade. Iz Rima bo krenil v Zenevo, kjer bo prisostvoval delu izvršnih odborov specializiranih agencij OZN.

Z VSEH STRANI SVETA

IZRAEL

INCIDENTI OB TIBERIJSKEM JEZERU

Tel Aviv, 29. apr. (AFP). Predstavniki armade je izjavil, da so sirske čete streljale na položaje izraelskih enot. Izraelski so odgovorili na napad. Streljanje je trajalo delj časa.

To je že osmi dan, odkar se taki spopadi na obali Tiberijskega jezera vask dan ponavljajo.

VELIKA BRITANIJA

PRVI RAKETNI POLK

London, 29. apr. (Reuter). Danes je bilo objavljeno, da ustanovljajo v Veliki Britaniji prvi polk, ki bo opremljen z ameriškimi usmerjevalnimi izstrelki »Corporal«. Letos bo ustanovljena še ena taka vojska enota.

TURCIJA

HRIB SE JE RAZKVAL ZARADI POTRESA

Ankara, 29. apr. (AFP). V zahodnih pokrajinah se vedno trajajo potresni sunki.

AMERIŠKE VOJNE LADJE

danes v Libanonu

Beirut, 29. apr. (Reuter). Ameriško veleposlanstvo v Bejrutu je danes objavilo, da bo jutri priplo v Libanon na obisk nekaj enot VI. ameriškega ladjevja. Ameriške ladje bodo ostale v libanonskih vodah tri dni. Kakor je znano, je VI. ameriško ladjevje neposredno po objavi izjemnega stanja v Jordaniji odplulo v vzhodno Sredozemlje.

TELESNA KULTURA

Poslednji udarec

V 20. partiji je imel Botvinnik zadnjo praktično možnost, da z morebitno zmago le še reši naslov prvaka. Izbral je francosko obrambo, ki jo zelo rad igra in odlično pozna. Botvinnik je v znani varianti izbral nov načrt: z žrtvijo kmeta je odprl linijo in zasedel središče. Smislov je precizno preprečil groznje črnega, privedel igro v končnico in z odlično igro zmagal. — Poglejmo kako je potekala partija!

Beli: Smislov	Črni: Botvinnik
FRANCOSKA OBRAMBA	
1. e4	d5
2. d4	d4
3. Sc3	Lb4
4. e5	c5
5. S3	Lc5 Šah
6. bc	
Tako imenovana normalna varianta Nimcovičeve variante francoske obrambe.	
7. Dg4	D7
Ključna poteza partije. Običajno se igra 7... f5 B. Dg3, cd 9. cd: Šah rtd. Črni ima sedaj zamenjavo kmeta možnost zasesti f linijo, kar v teoretskem nadaljevanju ni možno. Verjetno se je prav zaradi tega odločil Botvinnik za 10. potezo.	
8. Sf3	Sc6
9. Dg5	
Beli brani ogroženega kmeta.	
9... D7!	
Načrt, kot si ga je zamislil Botvinnik. Črni žrtvuje kmeta in postavlja damo na f linijo.	
10. dc	Sg7
11. Ld3	fe
Črni je odprl f linijo.	
12. Se5	Se5:
13. De5:	0-0
14. 0-0	Sc6
15. Dg5	e5
16. Ld3	Lf5
Črni je izvedel svoj načrt, ki ga je zasnoval s 7. potezo. Odprl je f linijo, zasedel središče in stoji trenutno zelo dobro. Smislov je v nadaljnjem potoku partije dokazal, da je črni dosegel samo to in nič več. V tej poziciji nastane prelomnica, črni ima sicer ugodno pozicijo, vendar ima kmeta manj in predvsem — nima pravega načrta.	
17. Tabl	
Dosejel je diktralno igro črni, sedaj pa je beli vzel vsajeti v svoje roke.	
17... Ld5:	Ld5:
Črni ni imel nobene pametnejše poteze.	
18. cd	
Sedaj stojte beli kmetje že mnogo boljše.	
18... Ta5	
19. f4!	
Smislov je popravil položaj svojih kmetov, sedaj pa razbija črno središče, da privede bolj središčni kmetje in lovec do veljave.	
19... Dc7	
20. fe	Tf1: Šah
21. Tf1	De5:
22. De5:	Se5:
Položaj se je razjasnil. Od načrta črnega so ostale samo še ruševine. Črni nima niti središča niti igre po f liniji — ima samo kmeta manj in to je spremljalo.	
23. Td1	
Edino! Po 23. d4 f. bi lahko črni zaradi slabosti polja c4 remiziral.	
23... Kf7	
24. h3	Sc6
25. Lf4	Te7
26. Ld6	Td7
Prednost belega je že očitna. Poleg materialne in terenske prednosti stoji črne figure zelo pasivno.	
27. Tf1 Šah	Ke6
28. Te1 Šah	Kf7
29. Kf2	b5 (7)
Sedaj ima beli drug načrt.	
30. Tb1	Ke6
31. Tb5!	
Odlični manever belega. Ko se je črni izjasnil z b-kmetom, je Smislov izbral naslednji načrt: umaknil loveca s polja d6, vendar pa mora biti beli kmet na c5 branjen. S tem manevrom bo zvisele črni	

BRZOJAVKE

LONG BEACH, 29. apr. (Reuter). — Mehika je v drugi kvalifikacijski tekmi za svetovno nogometno prvenstvo premagala ZDA s 7:2 (3:2). Tekmo v Long Beachu (Kalifornija—ZDA) je gledalo 12.500 gledalcev. Prvo tekmo je reprezentanca Mehike dobila s 6:0.

CARACAS, 29. apr. (AP). — Venezuela je z zmago 3:2 izločila Kubo iz nadaljnega tekmovalja za Davisov pokal v ameriški coni. Venezuela bo igrala v drugem kolu z ZDA.

BEOGRAD, 29. apr. — Jugoslovanska radiodifuzija bo prenašala meddržavno tekmo nogometnih reprezentanc Grčije in Jugoslavije, ki bo 5. maja v Atenah. Reporter bosta Radiotehnik Marković (Radio Beograd) in Ivan Soldatov (Radio Skoplje).

BEOGRAD, 29. apr. — Prvega maja bo v Beogradu tradicionalna prvomajska nogometna tekma med Partizanom in Crvenozvezdo. Obe moštvi sicer ne bosta nastopili kompletni (reprezentanti iz obeh klubov se pripravljajo v Skoplju), zato pa bodo nastopili člani B reprezentance, ki bo 5. maja v Beogradu igrala z B reprezentanco Bolgarije.

Za praznik dela, naš pozdrav

KINO KRANJ

Delovni kolektiv OPEKARNE PRAGERSKO

Čestita vsem svojim poslovnim prijateljem in vsem delovnim kolektivom za delavski praznik — 1. maj

Proizvajamo: votlake vseh vrst, vse vrste strešnikov, rapid stropnike, poroliti, ograjno opeko, drenažne cevi vseh vrst in opeko po naročilu

Cene solidne! Postrežba točna!

Blagoje Lazić

CENE VIPOTNIK:

Skica o Šimnu Sirotniku

SPOZNAJ ME, BRATI JAZ SEM, SIROTNIK.
V LASEH SPI VETER POMORSKIH GOZDOV,
NOGE SO UTRUDILI KAHNI KRASA,
PREBREDEL SEM, SE BREDEM VSE DO PASA
TRPLJENJE OSIVELO — TISOČ LET!
ČEZ TRIGLAV, PREKO SOTLE SEM RAZPET,
DOMA SEM, A LE ISCEM POT DOMOV.

SKOZMÉ POGLEJ IN SE NACUDI:
OGROMNA KAPLJA, SKREPENELI SLAP
KRVI IN SOLZ IN SLUTENJ VSEH VEKOV,
V TEZASKE PRSI MI VISI — SRCE.
IN KOT SINICE PO ZORANI GRUDI
NEMIRNO HREPENENJE ČEZENJ GRE.

BRAT, ME POZNAS? JAZ SEMI SIROTNIKI
DED VSEMU, KAR JE TEMNEGA BILO
OTROK VSEGA, KAR SVETLEGA PREPNO
ČEZ ZEMLJO NASO VELICASTNI CASI.

GIUSEPPE MARCHIORI

vidnejši italijanski umetnostni kritik
srednje generacije, najboljši poznavalec
beneške umetnosti in pisec več del iz
umetnostne zgodovine, ki sodijo med
najboljša dela v tej zvrsti.

sustvarjanca, govore osem raz-
umljivo jezik. Njihov glas pro-
dre do najoddaljenejših pokrajin
sveta.

Nesmiselno bi bilo misliti na
en sam tip civilizacije in kulture.
Sleherna vera nosi v sebi plodno
kal nevere. Iz dialektike nasprotij
se izbija živi tok idej. Iz kul-
turnih in socialnih razprav se
ukreše iskra resnice.

Ljudje se moramo med seboj
poznati, ne glede na meje, ki nas
ločijo, toda če se hočemo poznati,
moramo izmenjati misli, poglede,
delati moramo z umetnostjo pre-
prijevanja, kali katere moramo
iskati v razumnem prepričanju:
treba je sodelovati, kot sodelu-
jejo kolektivno znanstveniki, so-
delovati za dobrobit človeštva.

In ta »dobrobit« ni prazna be-
seda: resničnost je, toliko moč-
nejša, kolikor večja je pravica, ki
jo navduhuje.

ANKETA MED KULTURNIMI USTVARJALCI PISATELJ JE AKTIVEN PROTAGONIST SPORAZUMEVANJA IN SOŽITJA

MATEJ BOR

Z željo, da bi v naši prvomajski številki spoznali naše
bralce s stališča nekaterih najznamenitejših kulturnih ustvar-
jalcev doma in v tujini o aktualnih kulturnih vprašanjih
v svetu, smo jih naprosili za odgovore na dvoje vprašanj:

Kakšne so v sedanjem obdobju dolžnosti pisatelja ali
kulturnega ustvarjalca na sploh v prizadevanjih za splošni
napredek človeštva in kako se izraža njihov vpliv?

Kako sodite o pomenu različnih stališč glede aktualnih
kulturnih in sploh družbenih problemov in kakšno vlogo
imajo mednarodni stiki med kulturnimi ustvarjalci?

Kulturni ustvarjalci so nam takole odgovorili:

DUŠAN KOSTIČ

Crnogorski pesnik in publicist srednje
generacije, že dlje časa živi in dela v
Beogradu. Je avtor več pesniških zbirk,
sorednik literarne revije »Savremenik«
ter stalni sodelavec Politike, v kateri so-
deluje predvsem z aktualnimi reporta-
žami. Za svojo pesniško delo je bil pred
leti tudi nagrajen.

Ni zlo v tem, da obstajajo različna
gledanja o posameznih
družbenih in kulturnih proble-
mih. Nasprotno, različna gleda-
nja na konkretne probleme so,
razumljivo, naraven pojav. Zlo

pa je v tem, da so pogostokrat, celo zelo pogostokrat taka gleda-
nja zagrizeno intonirana, da se v
mednarodne vezi in odnose kul-
turnih delavcev vnašajo tudi ele-
menti (tudi ekscese), ki otežkočajo,
zapirajo in celo prekinjajo evolu-
cijo teh odnosov — predvsem raz-
umevanja in strpnosti. Vloga teh
vezi je ogromna, tem pomemb-
nejša, kolikor bolj so v tej dobi
obnavljanja hladne vojne prav
ljudje s kulturnega področja naj-
bolj poklicani, da povezujejo med
seboj kulture in narode. Ker je
kultura bogastvo vseh narodov,
ne more in ne sme biti zaprtja v
svoje konkretne nacionalne okvire.
Vse pogostejše mednarodne vezi
na kulturnem področju torej samo
pripomorejo — to je tako zelo
jasno — k zblizovanju narodov,
odpravljanju zablode in krepe
medsebojno dobro voljo. To pa je v
tem trenutku resnično usodno
potrebno.

Današnji pisatelj je prav zato
poklican bolj kot kdaj koli prej,
da dela kot aktiven protagonist
sporazumevanja in koeksistence.
Biti mora vest, »Prebujena vest«
Njegova beseda in njegovo delo
sta nerazdružljiva, nedvomno. Pi-
satelj, če je pravi pisatelj, je nuj-
no napreden in nujno zainteresi-
ran nad usodo današnjega člo-
veka in človeštva v celoti; za
njun napredek na obeh področjih
materialnega in duhovnega bla-
gaja. Če je danes človeštvo v tra-
gični dilemi med tistim, kar mu
osiljujej bloki ob peklenskih de-
tonacijah atomskih poizkusov, in
tistim, kar si v resnici želi: mir,
koeksistencija — boljše življenje —
ali je lahko današnji pisatelj na
katerem koli kontinentu, ki bi se
glasno ne opredelil za to drugo
alternativo in ne nastopil kate-
gorično proti prvi? Ne, ne more
biti! Pisatelj prav tako dobro po-
zna moč svoje lastne umetniške
besede, njeno sugestivnost in nje-
no odgovornost. Njegov vpliv na
družbeno-politične tokove resda
ni tako odločilen in morda ne
tako nagel, je pa očitno trajen,
vedno dejaven, vedno učinkovit.
Pisatelj je tih voda, ki počasi iz-
podjeda breg, in zato pomemben.

Ena izmed temeljnih dolžnosti
umetnosti je razkrižati vse tisto,
kar splošni človeški napredek
zapira, predvsem na območju
duha in morale. In ker ga več-
krat zapirajo tudi stoari, o kate-
rih mislimo, da ga pospešujejo, je
potreben za to delo prodoren in
pogumen duh.

Kjer je žiljenje, so tudi različna
stališča. Ako jih ni, je najbrž
z žiljenjem nekaj narobe. Zato
sem vedno vesel, kadar vidim,
kako se duhovi, vneti za isto
stvar, krešejo med seboj. Zal se
pri nas premalokrat, vsaj jaono.

Brez stikov med kulturnimi
ustvarjalci bi se kulturna ustvar-
jalnost v posameznih deželah za-
dušila, kakor se v nekaterih de-
želah tudi res duši. Dobro je, da
za našo to ne velja, saj smo mo-
goče ena izmed redkih dežel, ki
ima tudi na kulturnem področju
stike z vsemi narodi. Ako se ču-
tijo v naši umetnosti vplivi s
vseh koncev sveta, to ni nič hu-
dega. Goethe je rekel, da moč je-
zika ni v eliminiranju, pač pa v
absorbiranju tujih vplivov. To
velja, po mojem, ne samo za je-
zik, marveč tudi za kulturo na
splošno.

KONSTANTIN FEDIN

Je eden najpomembnejših sodobnih sov-
jetskih pisateljev. Rojen je bil leta 1892
v Saratovu. Že kmalu se je Fedin u-
javil tako doma kakor v tujini z roma-
ni: Mesta in leta 1924, Transval 1924.
Bratje 1928. Ta dela kažejo Fedina tudi
kot izrednega in povsem samostojnega
stilista, ki mu je zelo blizu ekspresio-
nizem in je dal v doslej povsem novi
formi svojevrsno umetniško podobo veli-
kih zgodovinskih dogodkov v letih prve
vojne in revolucije. Taka sta zlasti nje-
gova najboljša romana »Mesta in leta«
in »Bratje«. Dell štejejo med najpomemb-
nejša, najboljša književna dela v ruski
literaturi po revoluciji. Fedina smo
dobil Slovenci prvič v prevodu pred voj-
no, po osvoboditvi pa smo ponatisnili
njegov roman »Mesta in leta« in
tudi roman »Bratje«. Po tej vojni je Fe-
din tiskal leta 1948 roman »Prve rado-
stie in leta 1947 roman »Nenavadno po-
letje«.

Na našo prošnjo je Konstantin Fedin
brzjavno odgovoril takole:

Pozdravljam vas in odgovar-
jam na vašo prvomajsko anketo.
Prepričan sem, da pisatelj nikoli
ne sme pozabiti na vzgojno vlo-
go svoje umetnosti, ker je ta vlo-
ga tem pomembnejša, čim očitneje
kaže umetnost na splošnost veli-
kih nalog človeštva za medna-
rodni mir in humanizem. Na so-
cialnem področju imamo različne
zgodovinske nazore. Ti nazori
nudijo široko polje za boj na pri-
mer med pristaši osvobodilnega
gibanja narodov in imperialisti.
Na področju kulture lahko raz-

lične nazore o ustvarjanju dosti-
krat pojasnimo z razpravami, ki
so nedvomno koristne. Za primer
lahko vzamemo razprave o opra-
šanih tradicije in novatorstva v
umetnosti. Vpliv pisatelja na raz-
voj kulture je zelo velik, ker ima
dar, posredovalnega dojemanja, to
se pravi sposobnost, da prepri-
čuje ljudi s svojimi umetniškimi
podobami. Zato je nesporen nje-
gov mednarodni vpliv, kar nare-
kuje nujnost njegove mednarodne
pobezave.

ARNOLD ZWEIG

rojen 18. novembra 1887 v Glogavu v Sle-
ziji, sodi med vidnejše sodobne nemške
pisatelje. Svoje pisateljsko pot je začel
kot psihanalitični pisatelj, z vidno na-
slonitvijo na Freudovo filozofijo in na
pisateljske stvaritve Thomasa Mannu. V
svojih zrelih letih se je preusmeril in se
kot pisatelj začel ukvarjati predvsem s
sodobnimi družbenimi problemi. Leta 1935
je moral pobežati pred nacisti, umaknil
se je v Palestino, 1948, pa se je vrnil v
Nemčijo in bil v Vzhodni Nemčiji pred-
sednik Akademije umetnosti. Leta 1950
je dobil književno nagrado Nemške de-
mokratične republike. Arnold Zweig je
avtor številnih romanov in novel.

Pobijati uničevalne in vojne
nagone skupin, ki vodijo propa-
gando proti različnim težnjam
rekonstrukcije po velikih imperi-
alističnih vojnah. Ta dobrodejni
vpliv se udeležuje z ustvarja-

njem umetniških del in s čim po-
polnejšimi deli človeške misli. Po
Anatolu Franceu stopajo Muze na
zemljo, da bi potolažile ljudi, ob-
upane nad počasnostjo naše hu-
manizacije.

Prepričan sem, da obstaja en
sam stik med različnimi narodi,
ki je škodljivo ustvarjanju civili-
zacije človeštva: to je vojni stik
na bojnih poljih ali z eskadrami
bomb. Vsa zgodovina človeštva
nam dokazuje resničnost tega
menja. Sleherni drugi stik med
skupinami in posamezniki je do-
kazal, da je ploden za povečanje
naših kulturnih zmognosti. V tem
smislu je treba interpretirati He-
raklitovo besedo, da je tekmoval-
nje (grško agon) oče vsega do-
brega.

BERT BRECHT

NEDOSTOJNA STARKA

Moji stari materi je bilo dvainsem-
deset let, ko je umrl ded. Bil je lastnik
majhne litografske delavnice v nekem
mestecu badenske pokrajine, v kateri je delal
z dvema ali tremi tovariši vse do svoje
smrti. Moja stara mati, ki ni imela služki-
nje, je vodila svoje gospodinjstvo, varovala
staro in razmajano hišo ter kuhala za odrasle
in otroke.

To je bila suha ženica, z živahnimi očmi
kakor kuščar, vendar ne posebno zgovorna.
Z zelo skromnimi sredstvi je vzgojila pe-
tero otrok od sedmih, ki jih je spravila na
svet. Vse to jo je z leti docela skrivenčilo.

neposlušno do teh predlogov in je pristala
le na to, da bo sprejemala skromno pomoč
od vsakega svojega otroka. Litografska de-
lavnica, ki je že zdavnaj zastarela, pri pro-
daji ni vrgla skoraj nič, bilo pa je treba
plačati še tudi nekaj dolgov.

Otroci so ji pisali, da vendar ne more
živeti tako povsem sama: toda ker ni sploh
nič odgovarjala, so popustili in ji začeli
vsak mesec pošiljati po nekaj denarja. Na-
posled, so mislili, je sin — tiskar vendar
ostal v mestecu.

Tiskar si je zares naprtil dolžnost, da je
bratova in sestrama od časa do časa poslal
kakšno vest o njihovi materi. Njegova pi-
sma mojemu očetu in tisto, kar je oče zve-
del v času svojega obiska dve leti pozneje
in po pokopu moje stare matere, so mi
omogočila, da sem lahko obnovil vse tisto,
kar se je zgodilo v tem času.

Videti je, da je bil tiskar od vsega za-
četka razočaran, ker je moja stara mati
zavrnila, da bi ga sprejela v hišo, ki je bila
dovolj prostorna, vendar pa zdaj zapuščena.
S svojimi štirim otroki je stanoval v
treh prostorih v mestu. Mimo tega je starka
imela z njim le redke stike. Vsakega nedelj-
skega popoldneva je povabila otroke na
malico. In to je bilo tudi vse.

Obiskala je svojega sina enkrat ali dva-
krat v treh mesecih in pomagala snahi
skuhati komplete. Iz nekaterih njenih besed
je mlada žena sklepala, da se mati počuti
v tiskarjevem malem stanovanju preveč
utesnjeno. Tiskar se ni mogel vzdržati, da
bi ne dodal klicaja, ko nam je pisal o tem.

Ker ga je moj oče v nekem pismu vpra-
šal, kaj dela starka, je dokaj na kratko od-
govoril, da — hodi v kino.

Treba je razumeti, da to ni bila niti
najmanj navadna stvar, vsaj ne v očeh
otrok. Pred tridesetimi leti kino še ni bil
tisto, kar je danes. To so bili revni prostori,
slabo zraveni, nameščeni najpogosteje na
kegljiščih, s kričnimi lepaki, ki so pri vho-
du reklamirali umore in ljubezenske drame.
Pravzaprav so bili edini, ki so tja zahajali.

gimnaziji in zaljubljeni parčki zaradi teme.
Starka, ki je bila sama in edina, je
morala tam nedvomno vzbujati pozornost.

In še zaradi nečesa drugega je to ob-
skovanje kina prav tako spravljalo člove-
ka k razmišljanju. Zares vstopnice niso
bile posebno drage, kar pa so to zadovolj-
stvo priteževali med priboljške, je to pome-
nilo prvo vržen denar. Razpivanje de-
narja — pa ni vzbujalo spoštovanja.

Vsemu temu niso dodajali le tega, da
moja stara mati ni imela stalnih stikov s
svojim sinom, ki je živel v istem mestecu,
marveč ni niti obiskovala niti vabila nikog-
ar izmed nekdanjih znancev. Ni hodila na
malice po mestecu. V nasprotju s tem pa je
trdovratno zahajala v delavnico nekega
čevljarja popravjalca v siromašni uličici, ki
je bila tudi na slabem glasu, kjer so posebno
popoldne postopale množice ljudi, ki niso
niti najmanj vzbujale spoštovanja, med nji-
mi natakarice in brezposelni delavci. Po-
pravljalec čevljev je bil možki srednjih let,
ki je s svojo grbo prehodil ves svet, ne da
bi pri tem našel prav pot. Pripovedovali
so, da tudi pije. V nobenem primeru to ni
bila primerna družba za mojo staro mater.

Tiskar je v nekem pismu omenil, da je
že na vse to opozoril mojo staro mater,
vendar pa mu je dokaj suho odgovorila:
»Videl je mnogo sveta.« — takšen je bil
njen odgovor. In razgovor je bil s tem kon-
čan. S staro materjo se ni bilo tako lahko
pogovarjati o zadevah, ki o njih ni hotela
govoriti.

Približno šest mesecev po dedovi smrti
je tiskar pisal mojemu očetu, da njuna ma-
ti vsak drugi dan hodi v restavracijo.

Kako nenavadna novica!
Stara mati, ki je vse svoje življenje ku-
hala za ducat ljudi in ki je vselej jedla le
ostanke za drugimi, se je hranila zdaj v re-
stavraciji! Kako da ji je zdaj prišlo na
misel.

Nekoliko pozneje je neko poslovno po-
tovanje zaneslo mojega očeta v ta kraj in
odpravil se je na obisk k materi.

Prišel je prav takrat, ko se je priprav-
ljala, da bo odšla zdoma. Odložila je klobuk
ter mu prinesla kozarec črnega vina
in pecivo. Bila je veselo razpoložena, ven-
(Nadaljevanje na 12. strani.)

EDEN IZMED MNOGIH

ZMERAJ PRI GODBI

Najstarejše godbeno društvo v okra-
ju Ljubljana je godba na pihala v Dom-
žalah. Preko tridesetdeset let šteje.
Menjali so se godbeniki, razmere, vha-
rile so vojne, nesreče, osebnosti in druž-
bene, menjavali so se odnosi med ljudmi,
državo in družbeni redi — vsemu ob
robu nekje pa je vedno našla dovolj
moči in živavosti za življenje domačjska
godba na pihala. Tako je dotakala za-
vidljivo lepo starost, postala daleč na-
okrog priljubljena in še vedno spet in
spet sodeluje na vseh večjih prireditvah
in proslavah.

Domačjska godba pa je zanimiva še
zaradi nečesa v njej nastopata dva ve-
terana, godbenika Janez Cerar in Fran-
co Cotman. Obema je čas naložil že okrog
sedemdeset let in oba sta pri godbi nad
pol stoletja. Pol stoletja biti zvest ne-
komu pa le ni majhna stvar! Tudi že
upoštevamo, da ta zvestoba izvira iz no-
tranjega zadovoljstva in potrebe, je pri-
ročje vztrajnosti, ki je zahtevala dostikrat
tudi marsikatero odpravo, vsega pri-
znanja vredna. Morda zato ni bilo na-
pak, da sem obiskal enega od teh vete-
ranov, Janeza Cerarja.

Janez Cerar je po poklicu čevljarški
pomočnik, drugič pa godbenik. Ker je
bil, kakor trdijo o njem njegovi domači,
amerik veseli, je bil zmeraj tudi pri

godbi in petju. Še kot deček štirinajstih
let je iz obendovalca svetlih instrumentov,
radovednega in navdušenca nad god-
bo postal prav v tej godbi prvi god-
benik. Nastopil je kot deček prvič in
ostal veselozi od takrat, pisalo se je
komaj leto 1901, pri instrumentih, pri
kapelniki svoje godbe. Tako je tudi še
danes vedno zraven, ker ga, tako trdi,
ne puste stran, najbrž pa tudi sam ne
more več stran. To drugo bo bolj držalo.
Mnogo preveč se je navadil na ta kraj,
da bi mogel biti zdaj brez njega. Zato
ho kar res, ko mi pravi, da se bo po-
slovil šele takrat, ko v njem ne bo več
moči.

»Veseljje me je vlekle h godbi. Ravno
tako, da se človek malo zabava. Glasba
pa človeka tudi razvedri, da ne misli
vedno eno in isto, kar vselej ni ravno
prijetno... Godba, nikoli nisem iskal
nič drugega.«

Tak je Janez Cerar, po stažu naj-
starejši godbenik domačjske godbe na
pihala. Mož, ki je proslavil vse jubile-
je svoje godbe od petindvajsetletice do
sedemdesetletice in še ne kaže niti
najmanjše volje, da bi se kanil odreči
nadaljnjim jubilejem. Še vedno mu namreč,
kakor veselozi od tistega štirinaj-
stege leta, zaradi godbe in petja zmanj-
ka vsak teden enega dneva.

Dve hčerki sta odšli v Ameriko, pa tudi
dva sinova sta zapustila dom. Le najmlaj-
ši, ki je bil slabega zdravja, je ostal v me-
stecu. Postal je tiskar in je spravil skupaj
dokaj veliko družino.

Stara mati je torej ostala sama v hiši,
ko je umrl moj ded.

Otroci so izmenjali pisma o ukrepah, ki
bi jih bilo treba storiti glede nje. Eden bi
ji bil mogel nuditi v svojem domu zatoči-
šče, tiskar pa je želel, da bi se s svojimi
preselil k njej. Toda starka se je pokazala

Eden izmed mnogih

PEVSKI ZBOR
MU JE DRUGA DRUŽINA

Malo je tako starih pevcev kot Valentin Čakl, ki poje v pevskem zboru že 52 let. Od leta 1905 je aktiven član moškega pevskega zbora pekovskih pomočnikov v Mariboru. Od pevskega zbora se ni mogel ločiti niti takrat, ko je ob nastanku predvojne Jugoslavije postal državni uslužbenec, niti kot upokojenec.

Kaj je Valentin Čakl tako navezano na pevski zbor pekov?

»Tovariški in prijateljski odnos, saj se pevec počutimo v zboru kot v družini, pravi sam. V Mariboru sem prišel mlad in nezkušen. Odnosi med člani pevskega zbora so mi ugajali. Starejši pomočniki so nam radi pomagali. V takem okolju sem se iz mladince razvil v zrelega člana in postal takšen, kakršen sem. V zboru nisimo samo vadili in peli na nastopih, temveč smo hodili tudi na nedeljske izlete v okolico. Mnogo prostega časa smo preživeli skupaj kot najboljši prijatelji. Ločitev od pevskega zbora ne bi bila nič manj boleča kot od lastne družine. Zato sem zavrnil vsa vabila raznih pevskih zborov, naj bi prišel k njim. V pekovskem pevskem zboru sem začel in v tem bom končal, ko ne bom mogel več peti.«

Čakl je najstarejši pevec v pevskem zboru pekov, ki so mu pred 10 leti dodali še ime znanega revolucionarja in narodnega heroja pokojnega Miloša Zidanjskega, ki je bil pred drugo svetovno vojno več let član zbora in tajnik strokovne organizacije pekov. Poje samo nekaj let manj, kot obstaja pevski zbor, ki bo letos slavil 60-letnico. Med okupacijo so fašisti zbor razgnali, vse njegovo premoženje pa zaplenili ali uničili. Po vojni si je zbor spet opomogel in dobil nekaj novih pevcev, vendar Čakl ni zadovoljen z dotokom mladega naraščaja.

Zakaj pevski zbor ne zna pritegovati mladincev tako kot včasih?

»Na to je težko odgovoriti točno. Sedaj se mladina navdušuje predvsem za

šport in film, pa ji za pevski zbor ne preostane časa.

Kako bi jih navdušili za pevski zbor? Ne vem, če so znali stari pevci nas mlade bolje navduševati ali smo se navdušili šele po daljšem času. V tistem času je moral biti vsak pekovski po-

Valentin Čakl

močnik član pevskega zbora kakor tudi strokovno organizacije, ker drugače ni mogel dobiti zaposlitve. Morda tudi mi nisimo bili v začetku navdušeni za pevski zbor, pa smo se navdušili pozneje, ko smo znali ceniti, kar nam je nudil. Ugajali so nam predvsem nedeljski izleti. Teh je sedaj mnogo manj kot v moji mladosti, ker zbor nima sredstev, člani pa štediti svoj zaslužek za druge stvari. Mladince pritegujemo z vsemi možnimi oblikami, ker želimo, da bi zbor pel še dolgo, dolgo in pomagal mladim ljudem, da bi se bolje znašli v življenju. Ko se mladinci vživijo v našo družino pevcev, so zadovoljni prav tako kot mi, stari.«

J. P.

BENO ZUPANČIČ

Odlomek iz istoimenskega romana, ki bo te dni izšel pri Slovenski matici in opisuje življenje v okupirani Ljubljani.

... Ne vem, kdaj sem v resnici zaspal. Gotovo je bilo že proti jutru, ker se spominjam, da je nekje v sosesčini začel jokati otrok.

Prostor je bil podolgovat, pust, čuden, kakor da ni resničen. Na koncu mize je s čepico na glavi in s kozarcem vina pred seboj sedel Josip in si gladil žolte brke. Zraven njega je na desnici sedel Aleš, na leviči Pepi. Za njima so na obeh straneh sedeli Tiger, Kasiopeja, Marija, Trtnik, Mefisto, Zvezda, Ris, Lulek, Mečkač, Popaj, Demostenes, za njimi ljudje, ki sem jih poznal, a jim nisem vedel imena, in za njimi ljudje, ki jih sploh nisem poznal. Bilo nas je mnogo in vsi smo kakor šolarji držali roke na mizi. Bilo je nekam temno, prostor je bil brez luči, brez oken, samo čisto na koncu, daleč od nas, so bila na stečaj odprta velika vrata. Pred njimi je kakor brezno zibal pas črne teme, za njim kakor plesišče velik prostor, osvetljen z bleščečo se belo lučjo. Vsepovsod naokrog je bila spet tema, ki ni bila ne mrak ne noč. Na meji med svetlobo in senco je stal čuden električni drog — kostanjev, grčast, postavljen na dve nogi, z žicami, ki niso teklo počez, temveč kvišku in navzdol.

Opazoval sem Josipa, kako si je gladil brke in govoril. Ne spominjam se vsega, vem samo, da je izbiral besede brez r in da sem komaj kaj razumel. Popaj je zamišljeno gledal predse, v mizo, in je imel bolj ko po navadi kodrate lase. Josip je govoril počasi, med besedami je delal velike premore. Zdelo se je, kakor da besede trga iz sebe z muko, ki se mu je kazala na obrazu. Sem in tja se mi je zazdelo, da gre dež ali da sije sonce, ne da bi kaj videl ali slišal. Lulek je gledal naravnost vanj. Ne vem, kakšna luč je padala v njegove oči, da so bile vijoličaste. Kasiopeja je držala eno roko na glavi enega izmed svojih otrok — vsi štirje so gledali čez rob mize s svojimi kuštravimi glavicami. Sele čez čas sem opazil, da sedi nedaleč od nje tudi Grega — čez ves obraz se mu je vlekla sveža, krvava brazgotina. Kakor da ga je hotel kdo razsekati na dvoje. Ni se zdelo, da bi ga kaj bolela. Pogledoval je k ženi, ne da bi se mu obraz kaj spremenil. Poleg njega je sedel Tiger in si brisal naočnike v žepni robec. Zunaj pred vrati ni bilo videti žive duše. Luč je sijala enakomerno slepeče. Pomislil sem, da se godi nekaj usodnega, nerazumljivega. Pogledoval sem po obrazih, da bi razbral — kaj.

Josip je govoril kar naprej. Počasi, preudarno, enakomerno, kakor da se mu nikamor ne mudi. Tudi meni se ni mudilo, čeravno se je oglašala radovednost — brez nemira, brez nestrpnosti, kakor da se je nekaj v meni za njim ustalilo. Skušal sem se zbrati in natanko slediti Josipovim besedam. Posvetilo se mi je, da govori nekaj takega, kakor je govoril tisti večer z očetom, ko sta pela Smo v Kani galilejski... Govoril je o sebi, o drugih, o svojih otrocih, o smrti, o sedmimi ne samo za vsemi tistimi, ki jih ni več, temveč tudi o sedmimi za vse tiste, ki so še, a jih kmalu ne bo več. Skušal sem razumeti, a sem samo slutil. Bilo je očitno slovo — ne da bi vedeli od česa. Noben stol ni zaškripal, nihče ni ne vzdihnil ne zakašljaj. Josipove hripave besede so padale v popolno tišino. Kakšen trenutek me je obšlo, da bi zdaj zdaj zamahnil z roko, se prebrisano nasmejal in prijel za kozarec. Govoril je, kakor da ne bo nikoli končal, in njegove besede so padale name kakor dež v poletni nevihti, ko ne veš, ali ti je toplo ali te mrazi. Ozrl sem se v Marijo, ki mi je sedela nasproti. Nisem mogel ujeti njenih oči. Zraven nje je sedel Trtnik z naočniki na nosu in zgubljeno strmel predse. Josip je govoril, kakor da se odpravlja na dolgo pot in bi nas rad vzel s seboj. Njegove besede so bile suhe, stvarne, mirne, vendar sem čutil v njih nekaj tolažilnega, kakor bi kak starec pripovedoval otrokom strašno pravljico, v kateri pa bi sproti odkrival nekaj smiselnega, nujnega, veličastnega.

Negibnost obrazov me je pretresla. Zdelo se mi je, da nas je sram drugega pred drugim, sram nečesa, česar bi se ne smeli sramovati. Čutil sem, kako se mi zavozlava v grlu krč. Mislim sem si, da bi bilo treba kaj reči, zasmejati se ali vzklikniti, vendar nisem spravil besede iz ust. V Josipovih očeh je moral biti nekaj, kar je govorilo o tem, da naj nikar ne tratimo dragocenega časa. Treba je samo do konca poslušati in mirno oditi. Res je čez čas nehaj govoriti, vstal, dvignil kozarec in ga na dušek izpil. Nihče mu ni nazdravil. Vsi smo ostali negibni kakor prej. Josip je za hip položil roko na ramena obeh sinov, si potisnil čepico s kovinsko številko 77 na tilnik in stopil ob mizo proti vratom. Vse glave

SEDMINA

so se kakor na povelje obračale za njim. Hodil je počasi, težak in star, vendar trdo, kakor hodijo odsluženi vojaki. Neskončno dolgo je trajalo, preden je prišel do vrat. Ozrl se je po nas, se nasmehnil, kakor da nas vzpodbuja, in dvignil v pozdrav obe roki. Nato si je potisnil čepico na oči, kakor da ga slepi svetloba tam zunaj, in stopil čez prag. V hipu ga je požrla tema. Čakali smo, da pride v svetlobo, toda zaman. Obrnili smo glave od vrat in se spogledali. Ne vem, kaj je bilo v naših očeh — začudenja gotovo ni bilo.

Medtem je že vstal Pepi. Hodil je hitreje od očeta, kakor da se boji zanj. Stopil je čez prag, ne da bi se ozrl, in izginil. Za njim se je dvignil Popaj. Roke je porinil v hlačne žepce in odšel tenak in droban, kakršen je zmeraj bil, proti vratom. Pred vrati se je za hip ozrl — kdo ve, koga so tisti trenutki poiskale njegove črne oči — in stopil v temo, kakor bi stopil v prostor brez dna. Nekaj mi je reklo, naj nikar ne čakam, da se prikaže v bleščeče beli luči. Demostenes je šel mimo nas visok, rahlo upognjen, kodrastih kostanjevih las, odločno in izizvalno. Toda pred vrati je obstal, potisnil glavo med ramena in se ves zgrbil. Naše oči, uprte v njegov čudno upognjen hrbet, mu niso mogle pomagati. Obotavljal se je in, ne da bi nas pogledal, stopil čez prag. Napeto sem čakal, kdaj ga zagledam v svetlobi belega kroga. Res smo ga pričakali — plazil se je po tleh, podoben kuščarju, in tiščal tudi glavo k tlom, kakor da ga je podrla in oslepila slepeča luč. Nekdo je na ves glas zavzdihnil. Obrnili smo se, ker je mimo nas že stopal Grega, s svojo strašno brazgotino. Planil je v temo kakor iz obupa in že trenutek nato smo ga videli, kako se je v velikih skokih pognal čez svetlo ploskev. Takoj za njim je odšel Lulek. Pred vrati se je ustrašil in stegnil roke predse, podoben otroku, ki se boji strahov. Izginil je v temi, ne da bi se kaj videli. Ris se je dvignil počasi, premišljeno, kakor da natanko ve, kaj bo storil. Šel je mimo nas, z elegantno nečuljskega pohajčaja, in tako stopil tudi prek praga. Čez čas smo ga zagledali, kako ravno tako miren koraka v beli svetlobi.

Obručal sem samo še oči, ne da bi premikal glavo. Imel sem občutek, da ni v meni nobene misli več. Skušal sem razumeti vse to, kar sem gledal, a nisem mogel. Samo nekje od daleč se mi je svitalo o neusmiljenem zakonu, ki vlada nad našim življenjem, odkar smo zašli v ta neskončni prostor. Ljudje so vstajali in odhajali — drug za drugim, vsak po svoje, z jezo in bojaznijo, pogumno in obotavljivo se, kakor je že bilo, in veliko jih nisimo videli več. Aleš je vstal sunkoma in odšel mimo nas v svojem dežnem plašču, s klobukom potisnjem na oči, kakor da opravlja samo enega svojih nočnih potov. Za njim je vstala Kasiopeja — odšla je z negotovim, omahljivim korakom. Pri vratih je obstala, se ozrla po otrocih, vsi štirje so z velikimi očmi strmeli vanjo čez rob mize. Dvignila je roke, kakor bi nameravala krikniti, ampak trenutek nato se je obrnila in odločno stopila v črno brezno. Obrnil sem pogled. Nisem maral čakati, ali jo še zagledam ali ne, obsijano od slepe luči. Otroci so strmeli k vratom, ne da bi se zganili. Tiger si je medtem do konca zbrisal naočnike. Mimo nas je stopal oziraje se v naše obraze, kakor da kaj išče. Pri vratih se je naslonil na podboj, kakor da bi se postavil na prežo, kakor bi hotel spoznati, kaj ga čaka. Nato se je podoben tatu sprazil od podboju v temo. Malo nato smo ga zagledali, kako stopa po svetlem tlaču, ne da bi se ozrl. Za njim se je kakor na povelje dvignil Mefisto. Šel je kakor vojak, zvravan, miren, odločen. Utonil je, ne da bi ga še videli. Mečkač je hodil kakor človek, ki je zrasel na konju — gugaje se na nekoliko ukrivljenih nogah. Zdelo se je, da zapuščala konjušnico, kjer je ravnokar privezal svojega konja. Komaj se je spustil s praga, smo ga zagledali v snopu bele svetlobe. V njegovi postavi in hoji je bilo nekaj pretresljivo smešnega. Zvezda je začudeno gledala za njim in vstala prej, kakor je on stopil čez prag. Mimo nas je hitela z drobnim dekliskim korakom, stresaje dolge črne lase. S praga je zdrsnila v temo, kakor zdrzne človek na spolzkih tleh. Iz teme je ni bilo več. Tedaj se je dvignil Trtnik, si snel naočnike in jih spravil v naprsni žep. Po prostoru je šel, kakor bi tipal slepec. Opetekel se je do vrat in malodane padel v temo. Zaprl sem oči, a tudi to ni pomagalo. Videl sem skozi veke in sem vedel, da se vsemu temu ni mogoče izogniti ne z očmi ne s srcem. Nato je bilo za trenutek vse tiho. Spogledali smo se očitajoče in vznemirjeno. V napetem pričakovanju se je dvignil neki neznanec — star, bradat, širokopleč, podoben Mojzesu — in izginil skozi vrata, kakor da je že od rojstva čakal samo na to. Za njim je stekel droben deček — morebiti je imel štirinajst let. Zdelo se je, da ga hoče dohiteti.

Tedaj je prišlo nadme. Kakor spoznanje, kakor usoda, ki si si jo sam izbral, kakor ukaz, ki se mu ni mogoče upreti že zato, ker se mu nočeš upreti. Dvignil sem se, pogledal Marijo — zdaj sem videl, da me gleda, in se napotil k vratom. Pred vrati sem za hip obstal in se ozrl. Zdal sem šele lahko videl, koliko nas je. Če nas pol ostane, sem nenavadno jasno pomislil, nas bo še zmeraj dovolj, in če se nas pol pogubi, nas bo ravno tako dovolj. Nato sem se sunkoma obrnil in zamrl. Svetloba me je oslepila. Ne da bi se kaj videli, sem stopil čez prag, v prazno, in začel padati.

Padal sem neskončno dolgo in ves čas je bila v meni čuječa misel, da padam in da bom še dolgo padal, da pa bo to padanje vendarle imelo nekje svoj konec in kraj.

Predramil sem se v temnem prostoru, ki sem se ga ustrašil. Na amazani steni sem zagledal senco okenskega križa. Neki vojak je stal med vrati in držal v rokah prazno vedro. Začutil sem, da me mrazi. Ležal sem na odeji, ki je smrdela po znoju, in zdelo se mi je, da se ne morem premakniti. Vojak z vedrom se je umaknil in zaprl vrata. Slišal sem, kako je dvakrat obrnil ključ.

Oskar Davičo:

KOLONA PO EDEN

Z ranami ko z breznom vodnjaka,
čutov oropan grem niz hodnika:
slamka poslednja se izmika
z ralom ognja zorani
zemlji.

Na rami, že nagoreli,
puška se v rožo razcveta.
Toliko sanjskega listja
s nje se nenehno obleta.

Zrelo ran več ne kadi se,
vulkanu ugasli so čuti:
na brezovi metli prišla bo
v sobo v neki minuti
zemlja.

Celo zakrivam z obvezo,
madež se meseca veča.
Kakor nosečnica stopa
niz smrti kolona noseča.

Prev. T. Pavček

NEDOSTOJNA STARKA

(Nadaljevanje z 11. strani)

dar niti posebno zgornova niti posebno molčeča. Povpraševala je po novicah o nas v resnici brez posebne trdovratnosti, vendar pa je hotela posebej vedeti, ali imajo otroci dovolj jagod. Takrat je bila takšna, kakršna je bila vselej. Hiša je bila videti seveda do skrajne mere čista, stara mati pa dobrega zdravja.

Edina stvar, po kateri je bilo mogoče slutiti njeno novo življenje, je bila v tem, ker ni hotela z mojim očetom oditi na pokopališče na grob svojega moža. »Tja lahko greš sam,« je dejala mimogrede, »tretji levo na enajsti parceli je. Imam še nekaj opraviti.«

Tiskar je pozneje pojasnil, da je nedvomno šla k svojemu čevljarju. Zelo se je pritoževal.

»Da, da, jaz s svojo svojatjo v podrtiji, delam le pet ur na dan, in to slabo plačanih, glej tu me spet popadajo bolečine, hiša v Veliki ulici pa zija prazna.«

Moj oče si je najel sobo v hotelu, vendar je računal, da ga bo njegova mati povabila, vsaj zaradi vljudnosti, naj bi pri njej stanoval: pa ni o tem niti besede spregovorila. V času pa, ko je bila hiša celo preveč polna, bi bila vselej užaljena, če ne bi stanoval pri njih, češ da razmetava denar za hotel.

Toda videti je bilo, da je za vselej opravila z družinskimi življenjem in stopila na nova pota zdaj, ko je bilo njeno življenje pri koncu. Mojemu očetu, ki je bil precejšen veseljak, se je zdelo nekoliko »prismojenas«, bratu pa je dejal, naj pusti starki, naj dela, kar hoče.

Toda kaj je pravzaprav hotela?

Prvi incident, ki so o njem pozneje pripovedovali, se je pripetel, ko si je naročila kočijo in se z njo najnavadnejše srede odpeljala na izlet. Kočija je bila veličanska dvovprega z visokimi kolesi in je bilo v njej prostora za celo družino. V prejšnjih časih je ded le nekajkrat najel takšno kočijo, ko smo bili še smrkavci, kadar smo prišli na obisk. Stara mati je tedaj vselej

ostala doma. S prezirrom in s kretnjo roke je zavračala, da bi se peljala z nami.

Po kočiji je prišlo na vrsto potovanje v neko dokaj veliko mesto, ki je bilo oddaljeno dve uri z železnico. Tega dne so bile tam konjske dirke in na te konjske dirke je šla moja stara mati.

Tiskar je bil zdaj že čisto prestrašen. Hotel se je posvetovati s kakšnim zdravnikom. Moj oče je zmajal z glavo, ko je bral to pismo, vendar je odklonil, da bi poklicali zdravnika.

Stara mati ni šla sama v mesto. S seboj je vzela, kakor je bilo mogoče razbrati iz tiskarjevega pisma, neko mlado dekle, ki je bilo na pol neumno in je pomivalo posodo v krčmi, kjer je starka obedovala vsakega drugega dne.

Od tega trenutka je ta »nedonošenček« odigral svojo vlogo.

Videti je bilo, kakor da se je moja stara mati zaljubila v njo. Vodila jo je v kino in k popravljalcu čevljev, ki se je zanj mimogrede rečeno, pokazalo, da je socialdemokrat. Pripovedovali pa so, da obe ženski pogosto igrata karte v njeni kuhinji poleg kozarčarja črnega vina.

»Kupila je, nedonošenčku« klobuk s cvetlicami, je ves obupan pisal tiskar. »Naša Ana pa nima niti obleke za prvo obhajilo.«

Stričeva pisma so postala popolnoma histerična in so pripovedovala zgolj o »nedostojnem obnašanju naše matere«, ne da bi govorila o podrobnejših posameznostih. Od očeta sem zvedel za nadaljevanje.

Krčmar mu je namigoval prišepetal: »Kakor govorijo ljudje, se gospa B. prav lepo zabava.«

V resnici pa v teh zadnjih letih moja stara mati nikakor ni posebno razkošno živela. Kadar ni jedla v gostilni, je najpogosteje ponujala le kakšno predjed, malo kave in svoje priljubljeno pecivo. V nasprotju s tem pa si je pri vsakem obroku dovoljevala razkošje v obliki kozarca cenenejšega črnega vina, ki ga je počasi srkala. V hiši je skrbel za red, in to ne le v sobi, kjer je

spala, in v kuhinji, marveč tudi v vseh ostalih prostorih. Vendar se je za hišo zadolžila na škodo otrok. Nikoli niso zvedeli, kaj je storila s tem denarjem. Videti je bilo, da ga je dala čevljarju. Ko je umrla, se je preselil v neko drugo mesto, kjer je odprl, kakor so govorili, dokaj veliko delavnico za obutev po meri.

Ce pogledamo od blizu, je privedla drugega za drugim dve življenji. Prvo kot dekle, kot žena in kot mati, ter drugo, po vsem svobodno kot gospa B., kot samotna človek brez obveznosti in s skromnimi sredstvi, ki pa so ji omogočala dostojno življenje. Prvo življenje je trajalo približno šestdeset let, medtem ko je drugo trajalo le dve leti.

Moj oče je zvedel, da si je v zadnjih šestih mesecih dovolila nekatere svobodične, ki zanje normalni ljudje ne vedo. Tako je na primer vstala ob treh zjutraj in se sprehajala po zapuščenih mestnih ulicah, ki so bile takrat njej edini na razpolago. Ko pa jo je prišel obiskat pastor, da bi delal družbo stari gospe v njeni samotni, ga je povabila, če smemo verjeti govoricam, v kino!

Zivela ni prav nič osamljena. Pri čevljarju so prihajali in odhajali nedvomno zelo veseli ljudje in tam je bilo mogoče slišati številne zgodbe. V tisti delavnici je imela vedno svojo litrsko steklenico črnega vina, ki ga je počasi srkala, medtem ko so ostali ogovarjali in obrabljali razne mestne vrljake. Črtno je bila sama, družbi pa je od časa do časa prinašala močnejših pižev.

Umrla je naglo nekega jesenskega popoldneva v svoji spalnici, vendar ne v postelji, marveč na lesenem stolu poleg okna. Tistega večera je bila povabila »nedonošenčaka«, da bi šli v kino in tako se je zgodilo, da je bilo dekle poleg nje, ko je umrla. Bilo ji je štirinsedemdeset let.

Videl sem neko njeno fotografijo na mrtvaškem odru, ki je bila posneta za njene otroke.

Na sliki je videti droben obraz s številnimi gubami in s tenkimi ustnicami, toda široki ust. Drobne črte, toda ničesar malenkostnega. Ta obraz je v polni meri preživel dolga leta suženjstva in kratka leta svobode ter použil kruh naš vsakdanji do zadnje drobtinice.

NEKATERI IZMED MNOGIH

»SMO IGRALI, SMO...«

Primek in ime: Kunaver Miha.

Poklic: strojni ključavničar, opalograf, igralec, nogometaš, režiser, upokojenec. To poslednje najmanj, čeprav je uradno sedaj najbolj točno.

Starost: že petintrideset let dela v ljudskoprosvetnih organizacijah, a je mlad kakor vsi, ki jim življenje ne ubije volje do dela, sle po izživljanju, ki jih ne stre, ampak obogati, dozori in dvigne. Mlad ob vnukih in dveh preživelih svetovnih vojnah in toliko, kdo bi jih mogel naštet, ostalih vsakodnevnih vojnah.

Se en podatek: na Viču, kjer stanuje in dela kot glavni režiser pri delavskem prosvetnem društvu Svoboda, ga poznajo, cenijo in imajo radi. Vprašal sem po njem zapovrstjo tri različne ljudi in dobil za gornjo trditev tri močno enake odgovore.

Našel sem ga doma, v kuhinji, pri delu. Prepisoval je note, delo, s katerim ima očito mnogo veselja, saj pravi, da si je prav s tem delom najbolj širil obzorje, največ naučil in imel tudi dosti veselja. Saj po njegovem gresta lepo petje in dobro igranje kar dobro skupaj. Tako sva bila, hočeš nočeš, takoj pri igrilstvu.

Miha Kunaver je eden izmed sploh o gledališču. Resda samouk, igralcev stare garde. Treba ga je a dober samouk, obseden s strastjo samo videti in poslušati, kako jo do gledališča, mnogo razmišlja in govori o Danilu, Verovšku in moji izražati, sicer ni nič. Zaradi

»Prizor po premici naverjeve opere «Na planincih naših»

tega ognja je mlad, recimo precej mlajši kot je zdaj, začel nastopati kot brezposeln delavec že 1924. leta pri naprednem društvu Svoboda na Viču. Sprva je igral, potem pa tudi režiral in se ves posvetil dramatik. Mnogo je hodil v gledališča, mnogo razmišljal in predvsem mnogo bral.

»Smo igrali, smo...« pravi danes, ko ga sprašujem za leta, ki so se iztekla. Pripoveduje, kako so nekoč imeli pri njihovi Svobodni tudi take velike igralce, kot je Stane Sever, ki je začel pri njih. Omenja še nekateri, ki so danes v ljubljanski Drami, v Šentjakobu, Celju, Kopru, in vidi se, da mu je žal za njimi, žal, ker jih mali viški oder pač ni mogel zadržati. Tako sva trčila v jedro: perspektive prosvetnih amaterskih odrov na periferiji mesta so slabe. Kar je boljših igralcev, ti si preberejo oder, občinstva pa je vedno manj in manj, zahteve so vse večje, predstava takega gledališča je kje na deželi še morda dogodek, v mestu pa ne več. Nove možnosti so odprle mladini pota na vse strani, življenje teče danes drugače kakor nekoč... Tako nekako modruje, ko govori o mladini, ki menda danes nima več ne nekdanjega idealizma ne zavzetosti, pa tudi ne tolikšne ljubezni in razumevanja za umetnost.

»Je že zlod, včasih so tudi bridke urice. K sreči so tudi lepe, ki popravijo vse slabo za nazaj. Ljudje vseeno to delo upoštevajo, in ker še danes delam, bo kar držalo, da tudi razočaran nisem.«

In menda res ni. Sicer prav gotovo ne bi viška Svoboda uprizorila vsako leto dve do tri premiere, obnovila več starih del, gostovala po okolici, prirejala celo interne gledališke tečaje in, kar je morda najbolj važno, vedno pazila tudi na kvaliteten repertoar. Precejšen delež pri tem ima dolgoletni zaljubljenec v teater Miha Kunaver.

In še zadnji podatek: Kunaver je lani napisal opero »Na planincih naših«, ki so jo na Viču igrali kar sedemkrat, kar je sicer redkost, zdaj pa pripravljata s komponistom Snuderlom otroško igrice s petjem. Se pravi, da je treba vsem številnim uvodnim nazivom pri poklicu dodati še pisec in čez vse: prosvetni delavec, kakršnega si je samo želeti mogoče.

Gita Kuhar v »Maturii«

»DESKE SO VRAŽJE ZAPELJIVE...«

Živ, svetel, zanesen ženski obraz pred mano. Rdečica na licih gori, oči se svetijo, čelo prisluškuje spominu, kontrolira besede, slap bežed, ki se umirja, raste, počiva in spet izliva preko skupaj pustil. Vsako leto mislim, letos sem zadnjič na odru, sprejela bom, a potem je spet vse kot od začetka: tekst, vloga, študij, oder, predstava, gostovanja. Tako iz leta v leto.

In tako bo še dolgo šlo iz leta v leto. Mladostni obraz pred mano vsaj pravi tako.

Režiserka: Poskusila se je tudi v režiji, predvsem, ker ni bilo drugih. Hotela pa je na vsak način spraviti k življenju igralsko družino, hotelo se ji je predstav, odrskega življenja. Tako je režirala predstave igralske družine »Pošta«, dokler ni njena organizacijska iznajdljivost staknila igralca ljubljanske Drame Lojzeta Drenovca, ki je mlademu igralskemu kolektivu priskočil na pomoč. Od takrat družina še bolj uspeva. Igrajo, gostujejo, z eno besedo: gre. Vsako leto vsaj ena premiera in mnogo gostovanj po ljubljanski okolici, Savinjski dolini, Primorskem.

Organizator: To predvsem Neumoren, delaven, agilni. Brez nje ne bi bilo ne igralske družine ne vseh teh nastopov ne nad 90 predstav, ki so jih doslej odigrali. Bila je deset let predsednica društva in še zdaj je ona tisti prepotrebnih neko, ki mora vse držati, vleči, pripravljati, do-

Tadeusz Rózewicz:

TANK-SPOMENIK

Tank
Jeklene črepinje
z granitnim podstavkom
sred trate zelene
sežganim v spomin

Sklonite se bilke in cveti

Tu pred desetimi leti
iz tankovske kupole črne
švignil je plamen živi
in s krikom
za zmeraj ugasnil

Rože gorijo
in v zlato tišino odeti
molčče strmijo gozdovi
za njimi blestijo imena
mest ki na novo so zrastle

Sklonite se bilke in cveti

v spominu na plamen preživi
ki za svobodo te zemlje
mlad je in jasen ugasnil

Prev. Lojze Krakar

Življenjepiš Mateja Pavličnika Rodioniča

Ivan Babelj

Rojaki, tovariši, moji rodni bratje! Seznanite se že vendar v imenu človeštva z življenjem rdečega generala Mateja Pavličnika! Pastir je bil, ta general, pastir na posestvu Lidino, pri gospodu Nikitinskem, in je gospodu pasel svinje, dokler mu življenje ni prišlo zvezdo na epoletu in tedaj je s to zvezdo začel pasti rogato živino. Kdo ve, da se je rodil Matej Rodionič, naša luč, v Avstraliji, bi se bilo prav lahko zgodilo, dragi moji, da bi se bil povzdignil do slonov, slone bi bil začel pasti Matjuška, na mojo veliko žalost pa slonov v naši stavropoljski guberniji nimaš kje vzeti. Na širnem Stavropoljskem ne stakneš večje živali od bivola, častna beseda! Sirotej pa pri bivolu nima kaj iskati, ruski človek pri bivolu težko najde kaj zabavnega; nam sirotejem dajte iskronogega konjiča, konjiča, ki bi v diru tudi dušo spustil...

Pa ti pasem rogato živino, živim sredi samih krav, mleka že do grla sit, smrdim ko razrezano vime, iz navade me ovohavajo bikci mišje sive barve. Prostost je okoli mene polegla na polja, trava širnih daljav hrestlja, nebo se mehuri nad menoj ko mnogo-rebrna harmonika, nebo pa, dečki, je v stavropoljski guberniji sinje, sinje. Pa ti tako pasem in piskam vetrovom, od dolgčasa piskam na žveglo, dokler mi nekakov stavec ne pravi:

»Matej,« pravi, »Nastja te čel!«
»Le čemu...« pravi. »Ali pa se, starina, norca delaš iz mene?«
»Le pojdi!« pravi, »videti te čel!«

Pa grem.
»Nastja,« pravi in postajam rdeč ko rak, »Nastja,« pravi, »ali se norca delate iz mene?«

Ona pa tudi »mu« ne, ampak zbežija od mene in bežlja, kar ji dajo moči, jaz pa za njo, dokler se ne ustavi na pašniku, mrtva, rdeča in brez sape.

»Matej!« spregovori tu Nastja, »že tretja nedelja je od pomladnega lova in kar so ribiči pristajali k bregu; tudi vi ste bili z njimi in ste povsili glavo. Zakaj ste jo povsili, Matej, ali vam nemara kaka skrb tare srce? Po-vejte mi!«

Pa ji pravim:
»Nastja!« pravi, »nimam vam kaj odgovarjati, moja glava ni puška, na njej ni muhe in tudi respektina ne, moje srce pa poznače, Nastja, prazno je, srce, z mlekom prežeto. Nemarno je, kako smrdim po mleku...«

Tu vidim, kako jo te besede potarejo.
»V vodo grem!« kipi in nebrzdano rezgeta na vsa usta, čez vso stopo, ko bi tolkla na boben. »V vodo grem, vi kukatirate z gospodičnami...«

Nekaj časa sva imela tindel-tondel, potem pa sva se kar brž vzela. In začela sva živeti, kot sva vedela in znala, znala pa sva, znala! Vse noči nama je bilo vroče, še pozimi nama je bilo vroče, vse dolge noči sva bila nagaj, sva vlekla kožuh drug z drugega. Lepo je bilo ko hudič, dokler spet ni prišel k meni stavec.

»Matej!« pravi, »gospod je snoči tvojo ženo vso prešlatal in do- bal jo bo, gospod...«

»Ni res!« pravi. »Prekličite, oprostite se mi, ali pa vas zabijem v zemljo!«

In stavec ni črnil nobene več in je odpetal, jaz pa sem na ta dan prehodil dvajset verst, čeden kos dežele sem premeril ta dan z nogami in se zvečer prikazal na posestvu Lidino pred veselim gospodarjem svojim — Nikitinskim. Sedel je v gronjici, stavec, in pomerjal tri sedla: angleško, dragónarsko in kozoško, jaz pa sem zrasel pred njegovimi vrati ko lapuh, ves čas sem rasel, a vse zaman. Potem pa je le vrgel oko

nevrednemu, prišlo v gosti osemnajsto leto. Na iskrih žrebcih je pridirjalo, na svojih karabinskih konjih. Veliko spremstva je imelo in vsake vrste pesmi. Eh ja, ljubica moja, osemnajsto! Ko bi se vsaj enkrat še prišla pod roko, golobička moja, osemnajsto! Izpete so pesmi tvoje, izpili smo vino tvoje, postavili pravico tvojo, le pisuni so nam še ostali. Eh ja, ljubica moja! V tistih dneh po Kubanu niso divjali pisuni in pošiljali na drugi svet duš general-skih na en korak. Matej Rodionič se je takrat valjal v krvi pod

name.

»Kaj hočeš?« pravi.
»Obračun!«
»Imaš kaj proti meni?«
»Nič, želim pa odkrito...«

Tu je pogledal vstran, v kot, zmetal na tla sedelne podložke malinjerdeče barve, prav take, kot je bila carska zastava, take podložke, stopil nanje in se nape-telinil:

»Svobodnemu svoboda!« pravi in se petelini. »Vaše matere, pravovrni kristjani, sem podiral kar po vrsti, lahko bova obračunal, če mi, moj dragi Matjuša, nisi kaj dolžan...?«

»Ha, ha!« pravi, »pa ste res šaljivec, resnično, naj me strela, šaljivec ste! Menda bom dobil, kar sem prislužil!«

»Prislužek!« rezgeta moj gos-pod in me zabriše po tleh in me obdelava z nogami in mi spoje vse litanije, »tvoj prislužek! Na jarem si pa pozabil, kaj? Lani si mi polomil bičji jarem! Kje je, no kje, moj jarem?«

»Jarem ti plačam,« pravi svojemu gospodu in ga milo pogledam in poklekem pred njim kar se da ponižno, »plačam ti ja-rem, samo ne pritisčaj me z dol-govi, stari, ampak majčkeno pot- trpi...«

I kaj bi, vi stavropoljska nada, rojaki moji, tovariši, moji rodni bratje! Gospod je pet let čakal na moj dolg, pet prekleth let sem erkaval, dokler ni tudi k meni,

Prikumskim in Mateja Rodioniča je od pristave Lidino ločilo le pet poslednjih verst hoda. In mahnil sem jo tja brez spremstva in ko sem se vzpel do gornjice, sem vstopil povsem mirno. Tam v gornjici je zasedala vaška oblast, Nikitinski ji je stregel s čajem in se ji lizal; ko je zagledal mene, je obstal ko vkopan, jaz pa sem pred njegovimi očmi snel svojo kubanko.

»Pozdravljeni!« sem dejal ljudem, »pozdravljeni, dragi moji! Gospod, a me boš sprejel kot go-sta, a bo tako kot takrat?«

»Le mirno in trezno!« mi pravi neko, po izgovoru sem uganil, da žolnir, »le mirno in trezno! Ti pa, tovariš Pavličenko, si od daleč pridiral, kot je videti, obra-za se ti drži blato. Nas, vaško oblast, je strah takega obraza. Čemu to?«

»To pa zato,« pravi, »vaška hladnokrvna oblast, »to pa zato, ker eno lice obraza mojega gori že pet let, v okopih gori, na po-hodu gori, pri babi gori in bo go-relo na sam sodni dan. Na sam sodni dan,« pravi in pogledam na Nikitinskega nekako veselo, on pa že nima več oči, ampak dve krogli, kot bi mu jih kdo potakal pod čelo, in s tema svetlima kroglama me zija nekako veselo, v resnici pa z velikim strahom.

»Matjuška!« mi pravi, »saj midva sva se nekoč poznala, in moja žena Nadežda Vasiljevna,

v teh težkih dneh je znorela, je bila nekoč dobra s teboj. Nadežda Vasiljevna. Ti, Matjuška, si jo zelo cenil. Ali jo morda hočeš videti, ki jo je pamet zapustila?«

»Zakaj pa ne?« pravi in greva v drugo sobo in tam me začne giaditi po rokah, po desni, potem po levi.

»Matjuša,« pravi, »ti si moja usoda, ali ne?«

»Ne,« pravi, »in pusti to! Bog nas je, kujone, zapustil, usoda je cipa, življenje pa figa, pusti to in poslušaj, če se ti da, Leni-novo pismo...«

»Pismo meni, Nikitinskemu?«

»Tebi!« Pa potegnem iz žepa knjigo dnevnih povelj, odprem prazen list in berem, čeprav ne znam prebrati tudi ene črke ne. »V imenu ljudstva,« berem, »in v imenu bodočega lepšega in bolj-šega življenja ukazujem Pavlič-enku, Mateju Rodioniču, da li-kvidira razne individue po svo-jem predsojdu... Tako, pravi, tu imaš Leninovo pismo tebi...«

On pa: ne!

»Ne!« pravi, »Matjuša. Res, da naše življenje jemlje vrag, in kri je v ruski državi postala poceni. Ti boš že še dobil toliko krvi, kol-likor ti je gre, na moje smrtne vzdihne pa boš tako in tako pozab- bil. Ali bi ne bilo bolje, da ti nekaj pokažem?«

»Pokaži!« pravi, »morda bo potem bolje...«

Pa sva spet šla po sobah, se spustila v vinsko klet, tam je od-kril opeko in potegnil ven škati-lico. V njej so bili prstani, v škati-lici, koralde, kolajne in biserna svetinja. Porinil mi jo je in otrp- nil.

»Tvoja je,« pravi, »tvoja je, nikitinska svetinja in poberi se, Matej, v svoj prikumski brlog...«

Tedaj pa sem ga začopatil za telo, za grlo, za kuštre...

»Kaj pa naj počnem z licem?« pravi, »kaj naj počnem z licem, ljubček?«

Takrat se je zakrohotal precej glasno in se ni skušal iztrgati.

»Sakajla vesti!« pravi in se me otepa. »Govorim s teboj ko z ru- skim carskim oficirjem, a vas, za- lego, je došla volkulja. Ustrelil me, pasji sin...!«

Pa ga nisem počil, patrona mu nisem bil dolžan, samo gor v dvorano sem ga vlekkel. Tam v dvorani so sedeli Nadežda Vasiljevna, čisto nori, z golo sabljjo so hodili po sobi in se gledali v ogle-dalo. Ko pa sem privlekel Niki-tinskega v dvorano, so se usedli v naslonjač, žametna krona na njem je bila okrašena s peresi, urno so sedli v naslonjač in me z mečem po vojaško pozdravili. In tedaj sem začel hoditi po svojem gos-podu Nikitinskem. Celu uro ali več sem hodil po njem in v tem času sem življenje doobra spoznal. S strelom, tako vam povem, s strelom se človeka samo znebiš, strel je njemu pomilostitev, tebi že gnusno, lahko opravilo, s stre- lom ne sežeš do tja, kjer ima člo- vek dušo, da bi se pokazala. No, včasih tudi sebi ne prizanašam, včasih hodim po sovražniku tudi uro ali več, ker želim spoznati življenje, kakršno je v resnici...

Novela je vzeta iz Babeljeve zbirke Rdeča konjenica, ki bo letos izšla pri Cankarjevi založbi v prevodu Ceneta Kopljarja.

tako govori ta obraz pred me- noj — njen ideal. Na nesrečo doma zaradi marsičesa niso pod- pri težnji mladega dekleta, po- klic gledališke igralke je šel za vedno mimo nje. A ne tako oder. Te vrazje zapeljive deske ji niso dale miru. Ze tam od leta 1932. ko je začela nastopati na sokol- skem odru v Polju, se drži gle- dališča in gledališče nje. Prava- prav je od takrat že kar potin- dvajset let, se pravi nekak maj- hen gledališki jubilej. Marsikaj je zaobseženega v teh letih, mno- go volje, dela, odpovedi pa tudi

bivati nove igralce, tisti, brez katerega ne gre. Skratka: pravi idealni ljudsko-prosvetni delavec, dovolj mlad, spočit, tudi kadar je truden, pol energije in volje. Vse za tisto preprosto besedo po predstavi: bilo je lepo.

Za konec mi je povedala anek- doto o Lipahu, ki ji je svetoval, naj drži eno noč glavo v škafu mrzle vode, da prežene misel na teater, in se še potožila: »O nas se v časopisih premalo piše. Dru- žinam, ki zares delajo, je treba dati spodbude tudi na ta način.« Imate prav, tovarišica Kuharjeva!

Šola v sadovnjaku

Na polju ali na cesti je Jože Bela iz Gradišča v Slovenskih goricah podoben povprečnim kmetovalcem. Nič posebnega ni opaziti na njem: oblačni se kot drugi in roke ima žuljeve. Le v razgovoru in v njegovem sadovnjaku je moč opaziti tisto, po čemer se loči od drugih.

DOLGOLETNE IZKUSNJE

Jože Bela je zrasel med svojimi sedanji sosedami, v nič ugodnejših razmerah kot oni. Iz gospodarstva pa je zmerom hotel iztisniti največ. Ze v mladosti je bil navdušen za sadjarstvo in je pred vojno obiskoval sadjarsko šolo. S svojim znanjem pa ni bil zadovoljen. Čutil je, da je dobil v šoli samo osnovo, na kateri bo treba razvijati naprej. Navštev je iskal v Sadjarski šoli v Mariboru in pri drugih sadjarskih strokovnjakih.

Zivi na kmetiji, kjer se pozna trud njegovih pridnih rok. Najbolj seveda v sadovnjaku. Z delom prvih let ni popolnoma zadovoljen, zato marsikaj popravlja. Zdaj je začel sadovnjak širiti na bližnje njive, kjer je že posadil precej dreves. Ima tudi majhno drevnico, v kateri cepi zlahke sorte na različne podlage, ki pospešujejo ali zavirajo rast. V mladem sadovnjaku se naprej orje, ker tako dobijo drevesne korenine več hrane. Tudi gnoji in škropi. Pa še čebulice ima v sadovnjaku, da oplojuje cvetje. In še mnogo bi morali naštevati, če bi hoteli vsaj v skopih besedah opisati vse.

Jože Bela dela v nasadu

Bela potrebuje v sadovnjaku tudi žago in sekuro. Pred tedni je podiral veliko hruško, ker je težko obiral plodove, otrsene pa je lahko porabil samo za sadjevec ali žganje. Za vsako drevo vodi evidenco, koliko sadja je nabral. Lani so mu dale 22-letne jablane povprečno po 200 kg namiznega sadja in še okrog 50 kg slabšega. Letos pričakuje, da bodo nekatere jablane rodile že šesto leto brez presledka. Po takih uspehih ni težko razumeti njegove velike zahteve od slehernega drevesa.

ŽAGA IN SEKIRA

Bela potrebuje v sadovnjaku tudi žago in sekuro. Pred tedni je podiral veliko hruško, ker je težko obiral plodove, otrsene pa je lahko porabil samo za sadjevec ali žganje. Za vsako drevo vodi evidenco, koliko sadja je nabral. Lani so mu dale 22-letne jablane povprečno po 200 kg namiznega sadja in še okrog 50 kg slabšega. Letos pričakuje, da bodo nekatere jablane rodile že šesto leto brez presledka. Po takih uspehih ni težko razumeti njegove velike zahteve od slehernega drevesa.

VEČ SADJA — LAŽJA PRODAJA

Bela pravi: »Čim več sadja bomo imeli, tem lažje ga bomo prodali.« Seveda doda, da mora biti sadje lepo in le nekaj izbranih sort, kajti tuji trgovci iščejo na desetine in stotine vagonov ene sorte in raje kupijo tam, kjer dobe večje količine.

ZNANJE POSREDUJE TUDI DRUGIM

Jože Bela že dolgo vodi sadjarski odbor pri kmetijski zadrugi. Začetek je bil težak, ker je prišlo na predavanja le po 10 do 15 sadjarjev. Bolj kot predavanja so ljudi navdušili potkusi in uspehi v sadovnjaku. Sedaj je krog naprednih sadjarjev že mnogo širši. Bela predava tudi v kmetijski gospodarski šoli. Obiskovalce šole popelje tudi v svoj sadovnjak k praktičnemu delu. Vendar ni zadovoljen z vsemi mladinci, ker se mu nekateri zde premalo navdušeni za sodobno sadjarstvo. Pri starejših ljudeh še razume, da se teže navdušijo za nekaj novega, več pa pričakuje od mladincev.

MED LJUDMI IN ZA NJIH

Bela ni samo navdušen sadjar, ampak dela povsod, kjer so ljudje in kjer jim lahko koristi. Pri kmetijski zadrugi nadomešča predsednika, kadar je odsoten, dela v odboru Socialistične zveze, šolskem odboru, sadjarskem odboru pri Okrajni zadrugi zvezi in v drugih. Sicer včasih potoži, da ima preveč funkcij, ki ga zaposlijo vse nedelje, tako da nima nikoli prostega časa in počitka. Toda če ga izvolijo ali imenujejo v odbor, mora delati, da ne bi razočaral. J.P.

RIBIČI NEKOČ IN DANES

MREŽE SO RIBICI RIBAM ZAGNALI, V CEREH SO KRICEJI GALEBI ZASPALI. IZ NIZKIH OBLAKOV NALAHKO PRSI IN MORJE SUMECE — DISI... DISI...

(Ludovika Kalan: »Večer ob morju«)

Bilo je pred leti... Peščil sem po glavni cesti Koper—Izola. Pogled mi je zaplaval čez potopljeni prekooceanski kolos »REX« na modro ravan, ki se je daleč na obzorju dotikala neba. Morje! Koliko tisočem pridnih rok daje dela in zaslužka! Kot v potrditev temu premišljevanju, se je iz dveh visokih dimnikov v Izoli zakadil gost črn dim. Na jasnem nebu sta se zarisali dve temni progii... Tovarna za predelavo rib »Ampelea« — sedaj »Iris« in »Arrigoni« delata s polno paro. Na ovinku pri pokopališču sem postal. Tam je miren zalivček, ki ga od zahodne strani zapirajo razsežna poslopja tovarne »Iris«. Del zalivčka je prod belih in od morja izgledanih kamnov. Tam na produ je pokvarjena ležala stara barka. Nedaleč vstran se je sončil star ribič in nepremično strelal čez morje. Dolgo sem ga opazoval. Se zmerom se ni ganil. Kdo ve, o čem premišljuje, sem pomislil. Radovednost me je premagala. Skočil sem na prod in se mu približal.

»Dober dan! Se grejete?«
»Da. Sončim in grejem se.« Je odgovoril v italijanščini. »Pa me vseeno le zebe. Eh, starost, starost. Kaj hočemo. Delo me je izžerpalo... Pa nekdanji hudi časi. Tak sem kot tista barka tam-le. Oba sva odslužila, pa se vseeno ne moreva ločiti od morja. Obema se še toži po njem... Tako sama sva ostala... Vsi mladi so odšli tja čez morje. Tudi moj nekdanji »paron«.

»Kaj pravi nekdanji koprski ribič«

V Bosadrugi v Kopru živi ribič Stefe Arturo. Ze od otroških let je pomagal loviti »paronom« ribičskih bark. Naj spregovori sam:

»V našem »portu« v Basadrugi je bilo kakih 20 ribičskih bark za lov na sardele. Prav toliko kot bark je bilo tudi »paronov«. Lov z malimi barkami je bil zelo naporen. Morali smo jih poganjati z vesli. Kadar je pihal ugoden veter, smo razpeli jadra, da smo odpočili roke. Mreže so bile slabe. Luči takrat nismo poznali. Lovili smo v morju pri Gradežu in Tržiču. Včasih smo zašli celo do Benetk. Po 15 dni smo ostali na morju, ne da bi se bili zvečer vrnili v »porto«. V letih hude gospodarske krize, (1933, 1934 in 1935) smo ulovljene ribe prodajali po liro in 20 stotink za kilogram. Takrat je potrebovala družina štirih članov za hrano najmanj 14 lir na dan. Tudi ulov je bil takrat izredno slab. To pa zato, ker smo bili slabo opremljeni. Ko smo se po petnajstih dnevih vrnili v »porto«, smo razdelili ulov na 7 delov: Največ, tri do štiri dele, je dobil »paron«, ostalo smo dobili ribiči. Vse do leta 1937 smo se otapali z največjo revščino.

Leta 1935 kmo ustanovili Ribičko zadrugo — Cooperativa dei pescatori. V zadrugo se je vpisalo 180 ribičev in Bosadrage in San Pieri. Računali smo, da mi »De Langlade« v Kopru ter »Ampelea« in »Arrigoni« v Izoli. Tovarne so nabavljale ribe tudi v Spaniji in na Portugalskem in to po zelo nizkih cenah. To nas je tlačilo, ker smo morali dajati na ulov po istih cenah. Država nam ni nudila nobene pomoči. Bili smo odvisni od sreče. Ta »sreča« pa se je umikala pred našimi barkami in našo revščino, čim dalj je mogla...«

»Riba« v Izoli in...

Bil sem navzoč, ko so v ribičkem podjetju »RIBA« v Izoli volili delavski svet. Pred volitvami je predsednik DS prebral poročilo o delu podjetja. Delavski svet je na 16 sejah razpravljalo o planu ulova, o investicijah za gradnje in novo opremo, o zmogljivostih in uspehih lова, o cenah rib za domači trg, o cenah za izvoženo ribo, o vzgoji in štipendiranju novih ribičev itd. Lani je podjetje dosegla za 15% višje cene pri izvoženi ribi kot leta 1955. Da bi laže reševali razna vprašanja, so pri DS ustanovili tri komisije, tako se je delavsko samoupravljanje razširilo na širši krog članov kolektiva.

Leta 1953 so ribiči tega podjetja z osmimi ladjami ulovili 490.000 kg rib, leta 1956 pa s šestnajstimi ladjami 1.970.000 kg rib. Proizvodni stroški na en kilogram ulovljene ribe so v letu 1953 znašali 6,18 din, leta 1956 pa samo 2,80 din. Leta 1956 je podjetje izvozilo za 75 milijonov lir presnih rib, ali za 32 milijonov lir več kot leta 1955.

Podjetje je lani zgradilo dve novi ribičski ladji, upravno poslopje in garaže, adaptiralo ladjedelnico, mehanično delavnico, mrežarno, popravilo obalni zid in uredilo dvorišče. Nabavilo je nekaj novih nylon mrež in tehnično izpopolnilo nekatere ladje.

Na letnem občnem zboru podjetja sta kapitan tunolovca »Belica« tovariš Dinko Kolega in kapitan ladje »Knežak« tovariš Rade Kolega dobila nagrade in pohvalo. Šilšal sem tudi, da je tovariš Rade izredno priljubljen v kolektivu. Spomnil sem se pripovedovanja starega koprskega ribiča. Kakšna razlika med njegovimi nekdanjimi »paroni« in današnjimi kapitan!

Mislim, da je dovolj. Ob prazniku delavcev, ki s svojimi žulji pomagajo, da gre razvoj nezadržano pot, naj bodo te ribičske slike kot voščilo in potrdilo, da je delo v socialistični družbi cenjeno in spoštovano. P. A. Ogarev

V nočni temi ribe love — podnevi na pomolu velike mreže suše

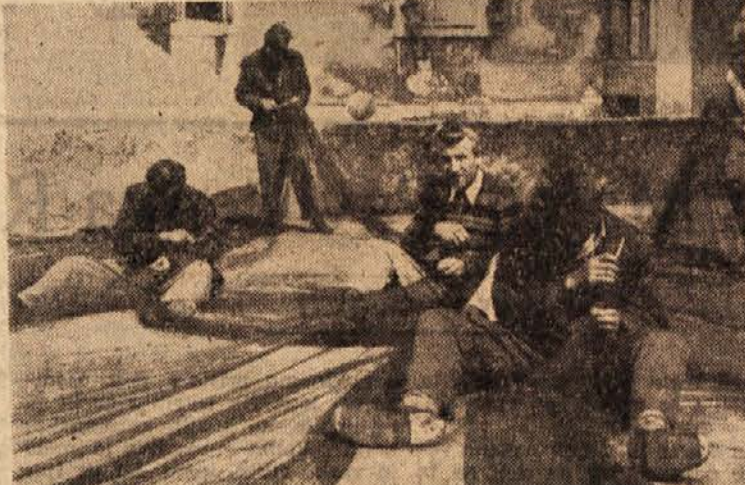
... »Ribič« v Piranu

Ribiško podjetje »Ribič« v Piranu je močna gospodarska socialistična enota. Koprski ribič Stefe je tožil nad nezanimanjem takratne države za življenje ribičev. Piranski ribiči pa so zdaj socialno zavarovani. Na ladjah imajo vsak svojo kabino s posteljo. Ob slabem vremenu imajo na razpolago »cerade« — dežne plašče — in visoke škornje. Nekdanji ribiči so bili v primeru neprilicovane nevihte prepušteni na milost in nemilost razburkanemu morju. Zdaj ima vsaka izmed 11 ladij tega podjetja svojo radioodajno postajo, da lahko vsak hip poroča vodstvu o vremenu in lovu. Prav tako imajo na vseh ladjah kuhinje. Nekdanji ribiči so morali živeti ob suhi hrani.

Podjetje »Ribič« ima pet moderno opremljenih ladij — tunolovk. Letos je nabavilo dve novi nylon mreži za lov na tune. Kapitan tunolovca je izjavil, da bi s takimi mrežami lahko ujeli — do 10 vagonov tunov naenkrat!

Razen teh je podjetje naročilo še 11 nylon mrež-plavaric za lov na sardele.

Na letnem občnem zboru podjetja sta kapitan tunolovca »Belica« tovariš Dinko Kolega in kapitan ladje »Knežak« tovariš Rade Kolega dobila nagrade in pohvalo. Šilšal sem tudi, da je tovariš Rade izredno priljubljen v kolektivu. Spomnil sem se pripovedovanja starega koprskega ribiča. Kakšna razlika med njegovimi nekdanjimi »paroni« in današnjimi kapitan!

Gojenci ribiške šole v Piranu šivajo mreže. Bodoči rod slovenskih ribičev

ŠEST LET PORAZOV

Več kot dvajset let je minilo od ustanovitve Kamnoseške zadruge v partizanski Ribnici na Pohorju. Njeno ime je prešlo v zgodovino delavskih bojev. Mlajši rod, ki je prijel za delo v gozdovih, na žagah in v jospidolskih kamnolomih granita, je ne pozna, trpljenje in boji ribniških kamnosekov so se vtisnili v spomin starejši generaciji. Kdaj pa kdaj se stari veterani, oblikovalci granitnih kock in kvadratov, spominjajo tistih časov, ko so se v neenakih pogojih spopadali s kapitalisti. O delavski zadrugi, njenem nastanku, razvoju in koncu bi bilo vredno napisati nekaj sto listov in jih vključiti v zgodovino slovenskega delavskega razreda.

Mož, ki pozna zgodbo o delavski zadrugi, je danes obratovodja jospidolske Granitne industrije. Kamnosek od tistih časov, »ko se en sinek vleže, pa mu že cokle gor priveže«, kot pravi pohorska pesem, je Franček Pogorelec še zdaj mojster svojega poklica. Med partizanskimi spomini rad poseže nazaj, v leta, ko se je prebujala zavest ribniških proletarcev.

Bilo je leta 1933. Ribniški kamnoseki so stopili v stavko. Zahtevali so ukinitve nadurnega dela, boljše življenjske pogoje, pošteno plačilo za naporno delo. Lastniki kamnoloma so jih vse do poslednjega odpustili. Potem so nekatere sprejeli nazaj, peščica delavcev, ki ni trpela krivice in popuščanja, pa jim je napovedala tožbo. Trije Pečovniki: Franc, Ivan, Anton, Franček Pogorelec in še nekaj drugih so stopili pred sodni stol kraljeve Jugoslavije, da bi v svojem in v imenu ostalih delavcev izterjali pravico. Tožba se je vlekla od sodišča do sodišča, dokler se ni končala v Zagrebu. Sodniki so stopili — razumljivo za tiste čase — na stran lastnikov in ribniški uporniki so ostali praznih rok, brez plačila in dela. »Vem, da ste delali nadure, vem da ste zaslužili plačilo.« jim je po končani sodbi posmehljivo priznal eden od delničarjev, »toda raje plačam sodišču sto tisočakov, kot vam eno paro.« Ribniški kamnoseki so se razočarani nad »pravico« močnejšega vrnili k svojim družinam. Kam zdaj?

Zgodba o granitnih ljudeh

IN ZMAG

Odpušteni delavci so se posvetovali, treba je bilo delati in živeti. A kje? Slednjič so se domislili delavske zadruge, zavihali roke in začeli na svoje, brez pravega orodja, strojev, tako, kot ljudje v kameni dobi. Cepili so kamenje, oblikovali kvadre in kocke, vse s kladivom in golo roko. Lastniki so se jim posmehovali; pozneje, ko so zadrugniki z muko ustvarili nekaj zalog, so se odločili, da jih uničijo. Kamnoseki so delali brez zaslužka, gredili obdelano kamenje na kupe in čakali kupce. Dopoldne so delali osem ur v zadrugi, popoldne so zbiti in lačni odhajali na delo h kmetom, da si zaslužijo za hrano in obleko. Toda verovali so v svoj uspeh, čakali so, da prodajo zaloge in si opomorejo. Našli so lastnika, nekoga inženirja v Zagrebu, ki jim je ponudil nakup. Kakšen je bil ta kupec, so zvedeli prepozno. Začeli so odpošiljati vagono. Lastniki kamno-

jega predsednika,« pripoveduje Franček. »Kaj smo hoteli, saj ni bilo nobene izbire. Ali poginemo, ali pa poskusimo še enkrat.« In začeli so znova, dopoldne v kamnolomu, popoldne pri kmetih in v gozdovih.

Toda lastniki jospidolskih kamnolomov niso trpeli konkurence. Poskusili so vnovič uničiti delavsko zadrugo. Nagovorili so lastnika zemljišča, kjer so zadrugniki dobivali kamen, naj jim odpove in ta jih je ubogal. Kako zdaj? Zadrugniki so stisnili pesti, obupali pa niso. Po potokih so iskali kamenje, delali v vodi in blatu, odnehali niso. Vsa leta je trajal zagrižen boj z zahrbtnimi jospidolskimi gospodi.

Žalostno za kapitaliste, ki so trkali na svoja slovenska prsa, da je jospidolske samorastnike rešil iz zagate Nemeč, človek, ki ni znal besedice slovenski. Zasmililo so se mu, dal jim je del svojega zemljišča, kjer so lahko odprli svoj kamnolom. Zadrugniki so se lotili dela s podvojeno vnevo. Hodili so na licitacije k mestnim občinam, ponujali nižje cene kot industrialci in si tako širili krog svojih odjemalcev.

Jospidolski gospodje niso počivali. Ko so uvideli, da delavske zadruge ne morejo vreči na kolena s silo, so poskusili zlepa. Pošiljali so k upornikom svoje opričnike, ki so jim obljubljali zlate gradove. Toda zadrugniki so jim pokazali figo; zdaj so bili na svojem, dobivali so plačo, delo se je obrestovalo. »Stal sem v potoku in klesal kamen,« pripoveduje Franček, »ko me je prišel delovodja nagovarjati, naj bi prestopil v industrijo. Sedel je nad mano in mi dve uri prigovarjal, obljubljal, kako mi bo dobro pri njegovih delodajalcih, naj rade pustimo zadrugo in se jim pridružimo. Seveda nihče od nas na to ni niti pomislil. Če so poprej predsedniki obupali in smo mi delavci vztrajali v zadrugi, nam zdaj, ko smo se rešili dolgov in stiske, ni prišlo na kraj pameti, da bi ukinitli zadrugo, ki nas je rešila.«

Kapitalisti so doživeli poraz. Delavska zadruga, ki je štela ob svoji ustanovitvi leta 1935 komaj nekaj več kot petnajst ljudi, se je povečala na 50 delavcev. Namesto zmage, so imeli delničarji stalne težave s svojimi delavci. Ti so zdaj čutili oporo v zadrugi, saj so vse vodilne stavk zadrugniki rade volje sprejeli. Delavska zadruga je zacvetela. Toda le za kratek čas. Prišla je vojna. Nacisti so zadrugo likvidirali in opravili to, kar domačim kapitalistom ni uspelo. Večina zadrugnikov je vstopila v vrste partizanskih borcev in se poslednjič s puško v roki uprla krivici in zatiranju.

Zmaga je bila tudi tokrat na njihovi strani. Starim veteranom, granitnim ljudem iz jospidolskih kamnolomov, so se zdaj pridružili mlajši ljudje, stopajo na njihova mesta in klečejo novo podobo naših ulic, cest, mostov, poslopj in hidrocentral. Spomini zamirajo, preglašajo jih odmevi diet in kladiv, vrtilnih strojev in eksplozij min. A zamrli ne bodo, žive v srcih starih kamnosekov, ostali bodo zapisani v analih delavske zgodovine. D. Vresnik

VODOVOD NA PLANINE POD MATAJURJEM

STOLETNA PRIZADEVANJA LJUDI, DA BI SI PODREDILI PLANINSKE PAŠNIKE IN ZBOLJŠALI GOSPODARJENJE NA NJIH

Tudi planinski pašniki pod Matajurjem imajo svojo zgodovino. Stara je, burna ter polna krvi in znoja. Počas tonejo v pozabo dramatični dogodki, ko so si kmetovalci naveličani in do grla siti jarma fevdalne gospode, pred približno sto leti skoraj s silo pridobili lastninske pravice nad njimi. O tem je malo zapisanega v kronikah in knjigah, le stari ljudje se še spominjajo nekaterih podrobnosti. 83-letni Ivan Ručna iz Idriškega pri Kobaridu rad pripoveduje ob ognjišču, kako so se zaradi ljudskega srda prestrašeni Italijanski grofje zbrali v naglici na posvet »Pri Cilki« v Kobaridu in pod pritiskom razjarjene množice pristali na prodajo planinskih pašnikov. — Eden izmed grofov se je potem v naglici vračal prek Matajurja, pa ga je nekje pod vrhom doletela smrt in temu kraju poslej pravijo »Pri Lahnu«.

To je zdaj že zgodovina. Ljudje v ritmu povojnega življenja skoraj ne utegnejo misliti nanjo. Sto let so pašniki že njihovi, toda kaj več so lahko storili za zboljšanje gospodarjenja na njih šele po priključitvi, torej v zadnjih desetih letih. Nihče tega ne zanika; napredek priznava celo tisti, ki so v začetku z nezaupanjem spremljali prizadevanja za čiščenje planin, zgraditev novih modernih staj za živino in podobno. Zdaj so doumeli globoko v svoji zavesti, da so pašniki sicer družbena last, da pa je upravljanje prepuščeno njim ter je torej le od koristnikov odvisno, kakšne koristi bodo imeli od planin.

Planinske pašnike upravljajo vasi Sužid, Svino, Idriško in Ljvk, ki ležijo ob vznožju Matajurja. Gre za štiri velike planine, ki merijo približno 800 ha (vsaka po 200 ha), ter se na njih vsako poletje pase blizu 600 glav goveje živine in 50 konj. Po priključitvi so na pašnikih vasi Idriško uredili moderne staje za živino in obrat za predelavo mleka; stanje so delno izboljšali tudi vasi Sužida na svojih pašnikih, vsem ko so zadržniki iz Svina in livških vasi še pri načrtih. Tudi pri njih pa ne manjka dobre volje; pripravljeni so na vzajemno delo za ureditev staj in zboljšanje mlekarstvih obratov in imajo za uresničitev svojih namenov že zbrano nekaj denarja in gradbenih potrebščin.

Največja pridobitev v vseh sto letih odkar so pašniki postali last prebivalstva, pa bo nedvomno vodovod, ki ga bodo do jeseni napeljali na vse planine pod Matajurjem. Ta dogodek bo povzročil pravi revolucionarni preobrat v planinskem gospodarjenju ter

bo omogočil nadaljnji razvoj in kvaliteten rast živinoreje v dobršem delu Kobarške, kjer je slednja najbolj razvita. V nekaj mesecih bo za pastirje in živino tudi v največji suši v višini od 1100 do 1300 metrov nad morjem dovolj čiste in zdrave vode.

Zajetje so uredili pri izvirov potoka Tršca sredi Idriške planine, odtod pa bodo napeljali vodovodno omrežje na vse planinske pašnike. Večino dela so že opravili z lastnimi rokami ter z gnotno in materialno pomočjo oblasti. Za živino bodo poslej uredili 14 večjih napajališč na mestih, kjer se goveda navadno zbirajo v večjih skupinah. Ob otvoritvi vodovoda pripravljajo na Matajurju veliko plenjsko slavnost zborovanjem pastirjev in zadržnikov.

Ljudje govorijo o vodovodu, snujejo nove načrte in zamisli ter so hvaležni oblasti za pomoč. Vedo, da vsako zboljšanje stanja koristi predvsem njim samim. Prej so se krave v poletni paši napajale v plitkih kotanjah, kjer se je zbirala umazana sliva voda.

Te mlakuže so večkrat usahnile in pastirji so si zaman belili glave, kako bi napojili živino. Ze lani, ko so vodovodno omrežje

Ob ovcah je postal

napeljali do nekaterih staj, se je povečala mlečnost živine za približno 10 odstotkov. Pravijo, da dajejo krave več mleka zato, ker pijejo dovolj in čisto vodo.

Nekdanji pastir in naš znanec Ivan Ručna vsega tega ne more od blizu spremljati. Starost ga je prikovala ob ognjišče in tu raz-

V enem letu 6778 kino predstav

Minulo leto je bilo v celjskem okraju skupno 6778 kino predstav, kar je do sedaj za ta okraj nedvomno rekordno število. Filmako predstave si je ogledalo 1.379.900 kino obiskovalcev. Od tega odpade na Celje 1779 kino predstav s 646.897 kino obiskovalci.

preda misli na tiste čase pred desetletji, ko na planinah še niso imeli staj in je bilo vse še na začetku. Zunaj sije sonce, vrhovi Matajurja pa so še zmeraj pokriti s snegom. Pomlad je v prirodi in srcih ljudi. Pastirji že postajajo nemirni in živina se že željno oglašča v hlevih. Se kak mesec in pogladi bodo črede proti Matajurju. Vzljubili so planine, postali so del njihovega življenja in hrepenenja in ljudje vsako leto komaj čakajo dne, ko se lahko vrnejo k njim.

M. D.

Delovna pesem človečanstva dosega ob vsakoletnem praznovanju Prvega maja višek zadoščenja, spoštovanja in priznanja uspehov žuljem, ki so — trdega dela svetili dragulji...

STEKLARSTVO V TRNOVSKEM GOZDU

Nanj spominjajo le še gole jase v Mrzli in Mojski dragi, ki jim domačini pravijo »glazute«, in nekaj steklenic »cilerec« v goriškem muzeju

V razgovoru z ljudmi okoli Cepovana, Trnovega in Lokve nad Novo Gorico ti kaj radi povedo, da so v Trnovskem gozdu pred več kot 150 leti izdelovali steklo, ali bolje steklenice temnozeleno barve »cilerec«, ki so jih prodajali celo v Španijo. Zgodovina steklarjenja v teh krajih pa še zmeraj ni povsem pojasnjena z zanesljivimi viri, saj so bile razne listine, ki so govorile o tem (šolski in cerkveni arhivi, kronika gozdne uprave na Lokvah in podobni dokumenti), večidel uničeni. Ze znani zgodovinar Simon Rutar pa je v svoji »Zgodovini Tolminskega« zapisal, da so leta 1772 Habsburžani osnovali v Gorenji Trebuši tovarno za steklenice, da bi v njih lahko razposiljali v svet španska vina. Vlada je za potrebe tega obrata celo dovolila posek državnega gozda ob potoku Trebuši.

Da bi rešil pozabo to zanimivo dobo steklarjenja, je začel po vojni sistematično zbirati razpoložljivo gradivo in si zapisoval pripovedovanja starih ljudi šolski upravitelj na Lokvah domačin Leopold Kogoj. Čeprav na mnogaj vprašanja ni moč zanesljivo odgovoriti, se je Kogoj s svojimi ugotovitvami in dognanji vendar posrečilo precej osvetliti to dobo.

Steklenice so začeli leta 1758 najprej izdelovati v Gorenji Trebuši, kjer so zasledili zadostne količine kremenčevega peska. Steklarna je bila last znanega

veletrgovca iz Gorice Andreja Vogela, delo pa so opravljali nemški steklarji. V raznih cerkvenih dokumentih iz teden dni je omenjeno sedem nemških družin. Kako so steklo izdelovali ni povsem jasno. Steklenice so bile precej podobne sedanjim ter so držale nekaj manj kot liter. Steklarji so bili gotovo mojstri svojega dela, ker bi sicer izdelkov ne prodajali celo v Španijo. Blago so prenašali s konji v Gorico in dalje v Trst, kjer so steklenice natovarjali na ladje in pošiljali kupcem.

Ko so v Gorenji Trebuši posekali velike gozdne površine in je zmanjkalo drv, so se steklarji približno 1766 preselili globlje in višje v Trnovski gozd. Utaborili so se v Mrzli dragi, postavili peč in delali. To je bilo sedaj bolj naporno in počasno, ker je kremenčkov pesek ostal »Na Melinah« v Gorenji Trebuši in ga je bilo treba prinašati v vrečah. Sedanja pot je dolga preko 18km, tedaj pa so morali nosači prehoditi precej več, ker je bilo v gozdu speljanih le nekaj ozkih, vijugastih stez. Zaradi neprimernege terena niso mogli uporabljati konj.

Razdalja do surovine se je še povečala, ko se je obrt zaradi

pomanjkanja drv približno 1795. leta pomaknila še globlje in višje v gozd, v Mojsko drago. Kaže pa, da je posel še dalje dobro uspeval, saj so tu zgradili dve peči za žganje kremenčevega peska. Ze leta 1809 pa so steklarji iz doslej nepojasnjenih razlogov opustili obrt in se menda preselili na Kočevsko. Tovariš Kogoj meni, da jih je k temu prisilil vdor Napoleonovih vojsk v Slovenijo.

OBRT JE CVETELA NEPREKINJENO 51 LET

Steklarska obrt je na trnovsko-banjski planoti cvetela neprekinjeno 51 let, to je v letih od 1758 do 1809. Najbrž pa bi se razvijala še naprej, če je ne bi nasilno prekinili nenadni dogodki. Količino steklenic so izdelali v tem času ali na leto je težko izračunati. Kot zanimivost naj omenim le to, da so vsako leto porabili za kurjenje peči približno 300 sežnjev drv (en seženj je 1,1896 metra). V Mrzli dragi so posekali okoli 36 ha gozda, v Mojski dragi pa približno 25 ha. Drevje se tu tudi po skoraj 150 letih še ni zraslo in prostorne gole jase še dalje spominjajo na steklarje.

Domačini te jase imenujejo »glazute«. Na jasah je še mogoče dobiti drobce stekla in ostanke peči, v goriškem muzeju pa v spomin na to dobo hranijo še nekaj steklenic »cilerec«. V Gorenji Trebuši pa je prav gotovo tudi še kaj kremenčevega peska.

Marijan Drobež

MARIBORSKI DROBIŽ

● Na levem bregu Drave, tik nad železniškim mostom, te dni brnijo buldožerji in izravnavajo zemljišče za gospodarsko razstavišče Mariborskega tedna. Napovedi o novem razstavišču so se torej začele uresničevati in če bo šlo v takem tempu naprej, smejo Mariborčani pričakovati, da bodo praznovali letošnji Teden že v novih prostorih. Gradbena dela je prevzelo podjetje »Tehnogradnja« iz Zuzenice, sodelujejo pa vsa večja mariborska podjetja. Dokončnega načrta za ureditev obrežja okrog razstavišča še ni, je pa v delu in bo kmalu znan dokončen razpored objektov in drugih prostorov kot tudi vse zunanji videz tega pomembnega gospodarskega objekta.

● Gosposka ulica je kot trgovsko središče zadnja leta doela sprememila svoj zunanji videz. Sodobno in okusno urejene trgovine so v ponos mestu. Te dni so začeli z urejanjem reprezentativne knjigarnice in papirnice založbe »Obzorja«, ki bo po svoji opremi in ureditvi ena najlepših v Mariboru.

● Stanovanjski bloki, ki so jih začeli graditi lansko jesen, so večidel pod streho. Sem sodita dva bloka na Kidričevem trgu, postopje GG in Uprave za gozdarstvo, tri stanovanjske hiše v središču mesta, dva velika bloka TAM na Taboru in še več hišic, ki jih gradijo zasebniki. V gradnji je tudi nova stolpnica, ki bo stala poleg svojih predhodnic v Kamniški cesti.

● V Mladinski ulici dokončujejo tlakovanje dela cestišča in pločnika. S tem bo ta odsek ceste ob parku sodobno urejeni. Nadaljujejo tudi tlakovanje Tomšičevega drevoreda.

● Turistični promet v mestu je zadnje dni precej narasel. Največ je bilo Avstrijcev, opazili pa smo že tudi avtomobile iz Nemčije, Francije, Danske in drugih severnih držav. V minulih desetih dneh je potovalo skozi Maribor okrog 300 tužcev. Precej pa jih je prestopilo mejo tudi z vlaki.

Parada mladosti v Celju

Mladina številnih organizacij celjskega okraja pripravljaja kupaj s Socialistično zvezo več prireditev v počastitev Dneva mladosti. Domala povsod se že pripravljajo na številna tekmovanja in shode. V nekaterih občinskih središčih okraja bodo priredili večje manifestacije, tako na primer v Celju parado mladosti, ki bo 25. maja.

Ruška kočja bo dobila elektriko

V teh dneh so na trasi za elektrifikacijo Ruške kočje pričeli pospešeno delati. Sedaj postavljajo drogeve za daljnovid. Delo nadzorujejo strokovnjaki elektroslužbe iz Ruš in je pri njem zaposlenih veliko delavcev. Pravijo, da bo na Ruški koči zasvetila elektrifika luč na Dan vstaje slovenskega ljudstva — 22. julija letos.

»Ali sin moj, pomni! Mi smo rod kovačev...«

KREMEN IN SELEZO — DVOJE TRDIH RUD, ALI SIN MOJ, POMNI: MI SMO ROD KOVAČEV, MI SMO ROD Z GLAZUT.

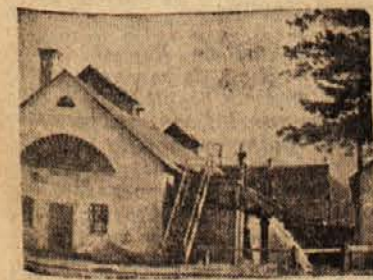
(Janko Glaser)

V prejšnjem stoletju so ugasnile peti pohorskih glazut in plavzev. Dober ducat jih je kurilo bukovce gozdove, spremenilo pohorske planine in ravnine. Ostale so samo fužine, majhne kovačije, med katerimi Oslakova pod Skomarjem še zdaj spominja na tiste čase. Mnogo jih je propadlo, novo stoletje so pričakale fužine v Rušah, Zrečah in Lovrencu. Prvi dve sta kovalji sekire, krampe, lopate in drugo orodje, lovrenška pa je pošiljala v svet kose in srpe. Sele v poslednjem času so te kovačije modernizirali, posebno zreško, ki se je spremenila v sodobno tovarno kovanega orodja. Lovrenčani so ostali pri svojih kosah in srpih, ki ob žetvi in košnji ne pojo samo na domačih travnikih in poljih, ampak daleč naokrog po svetu, v Aziji, Afriki in Ameriki. Več kot sedemdeset let lovrenški kovači kalijo železo, poslušajo bobnenje težkih kladiv in oblikujejo kose in srpe. Tri generacije so se izmenjale.

Med vsemi pohorskimi kovači je zdaj najstarejši Valentin Lušenc. Letos februarja je proslavil ves čil in krepak 90-letnico. Sodi v tisto generacijo, o kateri je pohorski pesnik Janko Glaser zapel: »Moj oče je bil kovač, petdeset let kovač...«

Valentin pa je bil kovač še mnogo delj. Bilo je pred nekaj leti, ko so prihajale komisije v lovrenško kovačijo. »Poglejte našega Valentina Lušenca,« so jim pokazali starega kovača. »Dvainosemdeset let je star, pa še vedno dela.« Malo je takih korenjakov, ki bi pri osemdesetem letu ne pomislili na upokojitve. Valentin, ki je prišel na fužine ob njihovem nastanku, se ni in ni mogel ločiti od njih. »Očka, čas je, da si oddahnete,« so mu prigovarjali. »Nak, rad bi še delal in zaslužil,« jim je odgovarjal pohorski korenjak.

Prišel je na zdravniški pregled. V tovarni so tedaj pregledovali delavce. Kaj so hoteli zdravniki, Valentin je bil zdrav, dobro je videl in slisal, srce mu je bilo kot mladeniču, nič niso mogli najti. In Valentin maral nič slišati o upokojitvi. Ko jih je imel dvainosemdeset, ko je že petinšestdeseto leto prihajal v kovačijo, so ga slednjič le prepričali, da je zapustil delo.

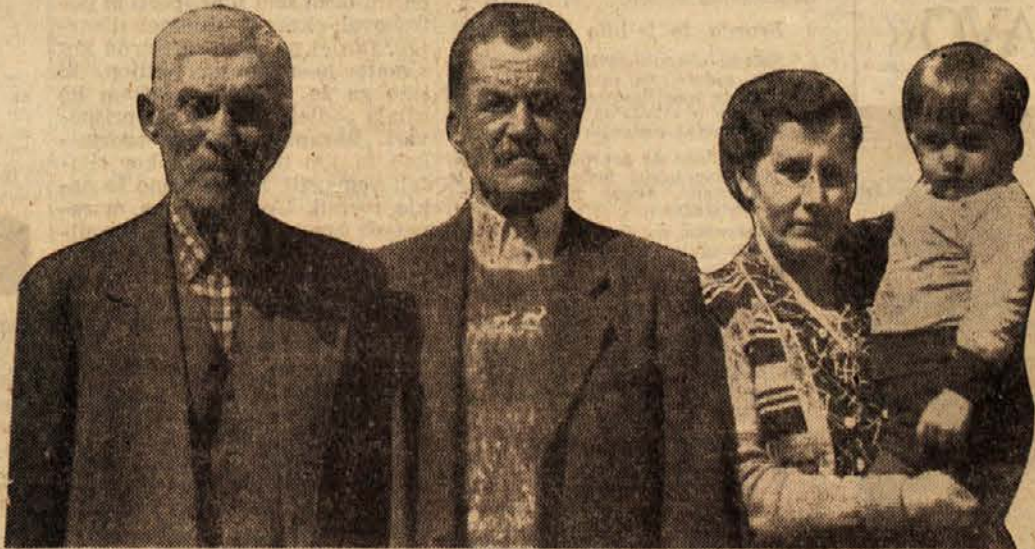

Pogled na lovrenško tovarno kos in srpov (kosarna)

Najbrž je malo družin, kjer bi oče skupno s sinovi dočakal upokojitve. Pri Lušencu je tako. Na stara leta se je zgnilo toliko dogodkov, da so kar neverjetni. Oba sinova, Jakob in Lintek, sta kmalu za očetom odšla v pokoj. Oba sta bila kovača od mladih nog, Jakob v lovrenški, Lintek v tržiški kovačiji. Zdaj se bližata sedemdeset letom, pa prav pridno posnemata očeta. Lušencova kri je zapisana pod oznako mla. Jakob, ki je v petinšestdesetem letu, je med Lovrenčani najstarejši krvodajalec. Kadar hočete, jo mahne kot srna na vrh Pohorja po zdravilna zelišča za »Gosad«. Njegova hči, Valentinova vnukinja, je nadaljevala družinsko tradicijo. Delala je v kovačiji in omožila se je s kovačem. Brigitini trije fantki so

družili tudi mi,« pripoveduje. »Tri mesece nismo prišli za delo, potem so bile naše zaloge izčrpane, morali smo se vrniti. Stražkali smo še dvačkrat v Petrovi Jugoslaviji, dokler nas niso »jugorasočevci« razgnali. Tedaj je bilo naše delavske organizacije konec.« Valentin se dobro spominja bojev za delavski konzum, pa avstrijskega socialista Vališa, ki se je skrival med njimi in bil pozneje na Dunaju obesen. Njegovi spomini na delavsko gibanje zadnjih desetletij prejšnjega stoletja so obsežni za celo knjigo.

V lovrenški tovarni kos in srpov je zdaj pri delu tretja generacija kovačev. Valentin se je poslovil od najmlajših, od pravnukov kovaškega rodu. Oblikova-

Stiri generacije (z leve proti desni): stari kovač Valentin Lušenc (90 let), njegov sin Jakob (65 let), vnukinja Brigita, pravnuk Maksek. Take družine so v ponos pohorskemu železarstvu in fužinarstvu

reje kos ni lahko delo, mnogo let potrebuje mlad kovač, da spozna vse skrivnosti svojega poklica. V Valentinovih časih so bili širšici in delavci pri oblikovanju kos večidel nemški strokovnjaki. Danes shajajo brez njih, pravnuki so postali mojstri na vseh delovnih mestih. Ali bo kdo med njimi dosegel Valentinov rekord? Kdo med njimi bo v svojem 82. letu še prihajal na delo, kdo bo v devetdesetem letu v pisarni govoril: »Ne bom sedel, rad stojim. Ne potrebujem očal, dobro vidim.« Taki korenjaki so redki.

Valentin je živa zgodovina pohorskega železarstva. Spominja se prav vsake podrobnosti, vse mu je ostalo v živem spominu. V delavskem gibanju je deloval zelo zgodaj. Se v prejšnjem stoletju, ko so avstrijski socialdemokrati zanesli svoje ideje v pohorske železarne, je vstopil v njihove vrste. Bil je blagajnik in odbornik pri delavskem konzumu. »Leta 1908, ko je zajel štrajk vse avstrijske železarne, smo se jim pri-

reje kos ni lahko delo, mnogo let potrebuje mlad kovač, da spozna vse skrivnosti svojega poklica. V Valentinovih časih so bili širšici in delavci pri oblikovanju kos večidel nemški strokovnjaki. Danes shajajo brez njih, pravnuki so postali mojstri na vseh delovnih mestih. Ali bo kdo med njimi dosegel Valentinov rekord? Kdo med njimi bo v svojem 82. letu še prihajal na delo, kdo bo v devetdesetem letu v pisarni govoril: »Ne bom sedel, rad stojim. Ne potrebujem očal, dobro vidim.« Taki korenjaki so redki.

Kovač Valentin Lušenc je živa zgodovina pohorskih fužin. In če bo zmerom tako zdrav in krepak, kot mi vsi želimo, bo moral pesnik čez deset let napisati novo pesem: »Moj oče je bil kovač, sto let kovač...«

D. Vresnik

LEOPOLD KRESE

V delovne kolektive ŠPORT ZA VSE

Ob prazniku delovnega ljudstva ne bo odveč, če spregovorimo nekaj besed tudi o njegovi telesni kulturi ali še bolje o tem, kaj smo storili zanjo. Ali glede tega našemu delavcu res nudimo vse tisto, kar zmoremo in kar mu glede na delo, ki ga opravlja, tudi pripada?

Naj znova poudarimo, da je telesnovzgojno žiljenje za našega delavca in vse naše delovne ljudi eno izmed najpomembnejših faktorjev, ki vplivajo na njegovo žiljenje. Ne moremo si predstavljati dobrega in vedrega delavca v tovarni, rudniku ali v podjetju, če ne živi v pogojih, ki mu dopuščajo, da bi se telesno razvijal in krepil, in pri tem tudi zabaval. V športnih in društvenih »Partizan« je med članstvom najmanj delavcev. Vzroki za to so različni. Eden bistvenih pa je v tem, da oblike in metode dela nismo dovolj prilagodili njihovim posebnim pogojem in okolju, v katerem žive in delajo. Ponekod društva nimajo kadra, ponekod pa telesnovzgojnih organizacij sploh ni. V večini primerov pa so tovarne preveč oddaljene od telesnovzgojnih igrišč in domov.

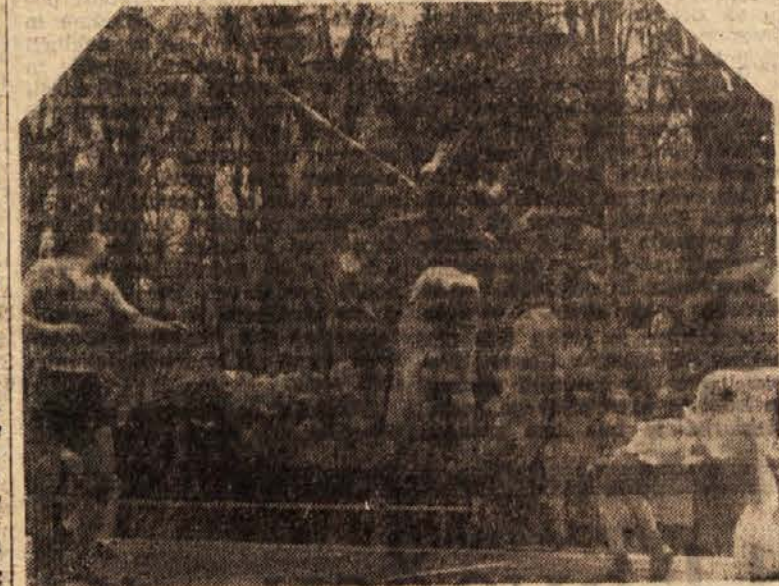
Že v začetku naše obnove in graditve smo si prizadevali, da bi delavcu omogočili vsaj najpreprostejše pogoje za telesnovzgojno žiljenje tam, kjer se on največ zadržuje, to je na gradbiščih in pri tovarnah samih. Takrat so sindikalne podružnice osnovali svoje fizikalne aktivne, pri sindikalnih svetih so bili posebni organi, pri glavnem odboru pa vodstvo celotne telesnovzgojne dejavnosti naših delovnih kolektivov. Pred leti so te sindikalne aktivne, ki so bili bolj ali manj množični, ukinili prav v času, ko je bilo videti, da bodo ob povečani skrbi sindikalnih podružnic in delavskih svetov zajeli domala vse mlajše, če že ne starejše člane delovnih kolektivov. Upanje, da bodo športna in društva »Partizan« kot organizirane enote bolj opravile to delo s tesnejšim povezovanjem z delovnimi kolektivi, se ni uresničilo. Le malo je društev, ki so našla glavna tistišča svojega dela v tovarnah in podjetjih. V svoje vrste niso uspela zajeti večjega števila članstva delovnih kolektivov. Nesprotno, večja je bila gmojna pomoč nekaterih podjetij telesnovzgojnimi organizacijam kot pa so le-te pomagale pri razvoju telesnovzgojnega udeleževanja delavcev in uslužbencev. Napak bi bilo preči vsa krivdo na gmatne pogoje in pomanjkanje strokovnega kadra, marveč je treba priznati, da se nismo dovolj trudili, da bi našli lažje, bolj dostopne oblike telesnovzgojnega dela, ki bi ustrezale velikemu večini naših delavcev.

Telesnovzgojne organizacije so bolj čakale, da bodo delavci te ali one tovarne prišli k njim, namesto, da bi jih obiskovali njihovi voditelji in trenerji. Vodstva nekaterih tovarn in podjetij, delavski sveti in sindikalne podružnice pa so posebej premalo pozornosti graditvi igrišč in športnih naprav v tovarnah ali v njihovi neposredni bližini. Precej je podjetij, ki so to storila in ki ne štedijo z gmotnimi sredstvi za športno žiljenje, ki pa je žal omejeno le na peščico članov, najpogosteje na enajsterico nogometašev. Podpiranje takih športnih skupin je ponekod celo že prišlo nazaj in pravilno amaterske športne aktivnosti.

Takšno športno žiljenje v naših delovnih kolektivih nedvomno ni naš namen. Glavna hiba današnjih sindikalnih aktivov in klubov je torej v tem, da zbirajo v svoj krog predosem ljudi, ki so sposobni za tekme in ki so takorekoč že športniki. Športno žiljenje po naših kolektivih pa bo le takrat množično, kadar bodo v njem sodelovali vsi člani, ki imajo željo in veselje, da si z različnimi igrami krepe telo in duha, pa čeprav morda ne žele tekmovali. Če bi kvaliteta nastala iz te množičnosti, nedvomno ne bo imel nihče protit, če bodo posebna moštva zastopala kolektivna tekmovalna v širšem okviru.

Za množičnost pa so potrebni materialni pogoji, predosem igrišča in drugi športni prostori ter rekviziti, zlasti pa vaditelji, inštruktorji in trenerji. Vse to pa seveda ne more biti le skrb sindikalne podružnice, marveč celotnega vodstva delovnih kolektivov, saj gre hkrati tudi za povečanje produktivnosti. Tudi pri glavnem odboru bi moral biti oddelek, ki bi le imel celoten pregled nad telesnovzgojnimi žiljenjem v tovarnah in podjetjih. Ta oddelek bi tudi urejal vprašanja, ki jih je sprožilo podružbenje športnih objektov. Športna zveza Slovenije je tedaj predlagala, da igrišča delovnih kolektivov ne bi podružbenjali tam, kjer so jih le-ti zgradili in jih tudi izkoriščajo.

Podobnih vprašanj je še več in ne smemo jih puščati onemar. Vendar je treba delovnim kolektivom pustiti pri urejanju športnega žiljenja čimveč prostost in čimširšo iniciativno.

Ravenski odbojkarji so uspešno prestali prvo preizkušnjo v zvezni ligi: prizor s tekme proti Maglišu-Peraš in Antekolovič v bloku.

ZA DENAR IN »SLAVO«

Uspehi, problemi in težave ravenških športnikov JEKLO KALIJO IN TELO

Biti ali ne biti, to je vprašanje. Morda bo kdo vprašal, kakšno zvezo ima Shakespeare s športom. Njim v pojasnilo: ta izrek je moč uporabiti marsikje, še posebej pa v sedanjih razmerah v športu. V čem je pravzaprav srž?

ČE OBIŠČEMO KDAJKOLI V ZADNJIH DVEH LETIH KATEROKOLI ŠPORTNO DRUŠTVO V SLOVENIJI, BOMO NALETALI OD RAVEN DO KOPRA NA ISTI PROBLEM.

- DENAR
- DENAR
- DENAR

Kako pridejo sedaj društva do sredstev za življenje in kako ne? NE:

- z dotacijo Športne zveze Slovenije, ker le-ta nima sredstev za podporo društev;
- s članarino, ker je minimalna;
- z dohodki od prireditve, posebno ne v manjših krajih (v večjih mestih pa so klubi posameznih društev v višjih, kvalitetnih tekmovalnih, ki požro več denarja, kot je dohodek);
- ... (tu si lahko mislite še številne druge načine)

AMPAK: PREOSTANE LE SE LOV NA DENAR

V ta namen črpajo svoje moči vsi društveni funkcionarji — stari refren — in zanemarjajo svojo osnovno nalogo — pomnožitev vrst, skrb za mladino in

Skratka: imamo zadržani krog: — športna društva in delavski sveti, s to prednostjo za športnike, da »šicanje« ni

Blatni, utrujeni, vendar zadovoljnih obrazov, saj sta točki ostali doma (od leve proti desni): Antekolovič, Geršak, Pipan, Mori, Plešej, Peruš

več le stvar posameznikov, ampak da pride društveni odbor pred delavski svet s prošnjo za dodelitev sredstev.

Izmed mnogih S. O. S. športnih društev v Sloveniji nas je najbolj zanimal »Rešite naše duše« z Raven, ki so znano smučarsko središče na Koroskem, prav tako pa bodo za Ravne svedeli vsi ljubitelji odbojke v Jugoslaviji. Letos je namreč odbojkarji klub v družbi najboljših. Vemo pa, da tekmovalje v zvezni ligi zahteva precejšnje stroške, ki so seveda večji od dohodkov.

Na kratko si ogledmo položaj ravenškega športnega društva Fužinar, ki ima naslednje sekcije:

- odbojko,
- namizni tenis,
- smučanje,
- nogomet,
- rokomet in
- kegljanje.

Na eni izmed zadnjih sej društvenega odbora so ugotovili, da imajo sredstev za delo le do 1. junija. Vnaprej?

Ne ve se, ne kod ne kam... Zato smo se obrnili na občinske forume, katerih predstavniki pravijo med drugim tudi tole:

»SKUŠALI BOMO POMAGATI«

Podpredsednik občinskega ljudskega odbora Ravne, Kokal (najprej je bil zelo zadržan, nato pa nam je bil pojasnil nekatere stvari):

»Za družbeno dejavnost v naši občini (sem sodi tudi šport) bi potrebovali okrog 7 milijonov dinarjev. Doslej pa je le železarna kot akontacija nakazala milijon, ki smo ga že razdelili, medtem ko ostala podjetja še niso nič prispevala. Razumemo težave športnikov in jim bomo vsekakor skušali pomagati. Denar bomo že nekje zvrtili. Upoštevati pa moramo, da bomo letos uredili kanalizacijo, vodovod in tlakovali ceste, za kar bomo potrebovali okrog 24 milijonov dinarjev, mimo tega pa čaka še 400 prosiincev na nujno potrebna stanovanja.

Mislili smo že na mladinske delovne brigade, ki bi s prostovoljnimi delom pomagale pri ureditvi novega stadiona. Z deli nameravamo začeti že letos, kolikor bo moč dobiti potrebna sredstva za preskrbo mladinskih delovnih brigad.

NI BOJAZNI

Sekretar občinskega komiteja ZKS, Kukec:

»Sredstva moramo deliti na pameten način. Pri tem moramo

marsikdaj omejiti nekatere prevelike apetite. Vendar ni naš cilj striči prepotrebna sredstva, pač pa želimo, da imajo od sredstev, ki gredo za telesno kulturo, dobiček ne le športniki, ampak tudi drugi. Potrebovali bi svet za telesno kulturo, ki bi prikazoval ObLO razmere in opozarjal na pereče probleme s svojega področja. Menim pa, da bi morali športniki delati bolj racionalno s denarjem, prav tako pa tudi skrbneje ravnati z rekviziti, posebno s tistimi, ki so dragi. Zaradi slabega odnosa je tako življenjska

znatnejši popust na železnici, predvsem pa bi morali klubi dobiti podporo od strokovnih podzvez.

Nasploh je opaziti premajhno pozornost do telesne vzgoje in premajhno razumevanje pri deljevanju sredstev. Pri tem vsekakor pozabljamo, da je športna organizacija tudi vzgojna organizacija, v kateri ima veliko večino prav mladina.

V DRUŽBI NAJBOLJSIH

Sedaj pa poglejmo podrobneje, kakšno je stanje v društvu. Lahko bi zapisali takole:

O odbojkarjih (Mihelač): V sekciji je približno 70 igralcev. Izmed teh je 9 članov prvega moštva. Odbojkarji so že prestali, in sicer uspešno svoj krst v zvezni ligi. Prvo moštvo nima večjih pretenzij, pač pa željo, da letos ostane v ligi. Če bodo v resno trenirali ter se na vsaki tekmi zagrizeno borili, jim bo to vsekakor uspelo. Težava imajo Fužinarji v tem, da 4 igralce študira v Ljubljani, medtem ko so le trije v Ravnah. Tako morajo trenirati ločeno in se v glavnem največ skupaj le na tekмах.

Mimo prvega moštva imajo odbojkarji še pionirje, mladince in mladince. Pri mladincih je opaziti premajhno skrb odgovornih forumov, saj imajo mladinci na leto zelo malo tekmovalj. Kar se tiče pionirjev, jih imajo na področju mariborske odbojkarjske podzveze edino na Ravnah, tako da le-ti tekmujejo v glavnem med seboj.

VEČNI POPOTNIKI

O igralcih namiznega tenisa (tanjak Sater): Namizni tenis se je »radno razvil« na Ravnah šele konec leta 1955. Pripadniki bele žogice so bili na Ravnah pravzaprav večni popotniki, saj so v dobrem letu kar štirikrat premenjali svoje prostore. Kljub temu pa so dosegli lepe uspehe, saj so člani kot moštvo med najboljšimi v Sloveniji in so se pred dnevi borili za vstop v drugo zvezno ligo, medtem ko so ostale vrste in posamezniki med prvimi v mariborski namiznoteniški podzvezi. Verjetno bi ravenški igralci še bolj napredovali, če bi imeli strokovno vodstvo. Njihova zamisel, da bi jim NZS poslala za 14 dni svoboda inštruktorja — seveda na račun društva — je vsekakor vredna premisleka. Sicer pa so člani že sekcije zelo aktivni, saj se udeležujejo številnih tekmovalj, 4. avgusta pa bodo priredili že drugo odprto prvenstvo Koroske, kjer brenajo prehodni pokali in na katerem bodo nastopili tudi igralci iz Ljubljane, Kranja in Maribora.

POZIMI IN POLETI

O smučarjih (znamenit smučarski delavec Fanel): Smučanje se je v zadnjem času na Ravnah izredno razvilo. V sekciji je vpisanih okrog 100 smučarjev, vendar v to število ni zajeta mladina, ki smuča poolah in množica najmlajših smučarjev. Kvaliteta se je zelo dvignila, lahko bi se pa še bolj, če bi posebno tekači imeli priložnost za vstop v drugo zvezno ligo, kar bi znano je pravilo: smučarji morajo iti za snegom, ne pa čakati, da leta pride v mišino. V smrti sezoni so ravenški smučarji vključili v druge sekcije, septembra pa začno vaditi v telovadnici. Poleti nabirajo vzdržljivost tudi z letnim silomom: markirajo drevesa in se med njimi nato v copatah ter s palicami v rokah spuščajo v dolino. Pozimi imajo alpski vozači težave z avlažgus, ki je dolga le okrog 400 metrov, tako da jim do starta ostane še dobrih kos poti.

DRUGA, BOLJŠA POT

O nogometaših (predsednik Ažman): Položaj se je pri nogometaših razčistil šele na izrednem občnem zboru. Dotlej pa so imeli v moštva precej tako imenovanih »zvezd«, ki so neredno treni-

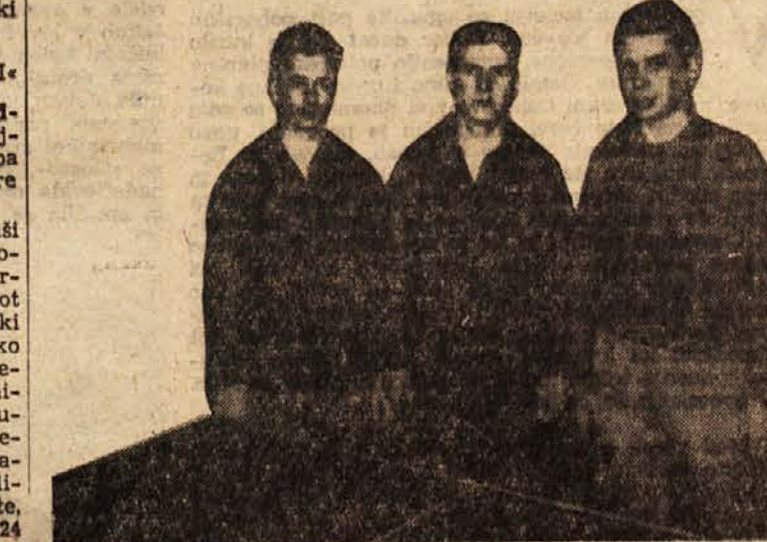
doba njihovih rekvizitov večkrat prekratk.

Sredstva za družbeno dejavnost, ki je v njo vključeno tudi športno društvo Fužinar, bomo razdeljevali — tako kot jih dobivamo, po četrtletjih. Društvo bo dobilo denar za dva do tri mesece naprej, tako da se ni bati, da bi moralo prenehati z delom zaradi pomanjkanja finančnih sredstev.

V SLEPI ULICI

Predsednik Fužinarja, direktor železarne Ravne, Klančnik:

»Cilj naše dejavnosti je razširiti svoje vrste in pridobiti čim več ljudi za šport. Če ga pa hočemo razširiti, pridemo v slepo ulico — zaradi pomanjkanja denarja ne moremo iti v širino. Vprašanje je tudi, če je zdravo ali ne — vključevanje v zvezna tekmovalja, ki so izredno finančno breme, posebno za manjša društva. Zato je na eni strani rešitev, da bi tekmovali v glavnem v okviru okrajev in republik. Po drugi strani pa so zvezna tekmovalja bolj privlačna in se jih ne moremo odreči. Posebej se zato ne, ker smo v predtekmovaljih s kvaliteto dokazali, da sodimo

Namiznoteniško moštvo Fužinarja: Maklin, Auprih in Matanovič

med najboljše. Tako so zvezna tekmovalja za društva, ki so odvisna od skromnih sredstev, neke vrste bumerang.

Zvezna tekmovalja pa imajo seveda svoje argumente, ki so zelo močni. Tako so ta tekmovalja eno izmed sredstev za razvoj kulturne razgledanosti športnikov, ki na svojih tekmovaljih spoznavajo kraje, ljudi v naši državi, menjajo medsebojne izkušnje itd. Prav tako pa so kvalitetna tekmovalja eden izmed vzrokov za popularizacijo posameznih športnih panog, saj pritegnejo veliko število občinstva, posebno pa še mladine, ki se nato sama začne aktivno ukvarjati s športom.

V našem kraju bomo problem finančnih sredstev delno rešili doma, saj naletimo na razumevanje pri občini, upajmo pa tudi, da delavski svet železarne ne bo ostal gluhi za prošnje športnega društva. Sploh pa bi morali začeti misliti na neke nove, bolj sprejemljive oblike, kot na primer regresna nabava rekvizitov,

rati, imeli monopol nad sodelavo v moštvi, nekaj pa so jih celo suvočili iz Maribora in od drugod. Na tak način seveda ni moglo iti več naprej. Sedaj so v prvem moštvu le še trije prejšnji igralci, ostali pa so iz vrst mladincev. Kakšen odnos imajo sedanji igralci do društva, pa je moč najbolje razbrati iz tega primera: na srečanje v Prevaljah (okrog 5 kilometrov od Ravne) so nogometaši prišli (tj. četrt ure pred začetkom, nato odigrali tekmo in se spet peš vrnili domov.

Rokometaši bodo letos tekmovali le v malem rokometu. Zanimanje za njega je vzbudila predvsem reprezentančna tekma med Slovenijo in BiH. Lani so rokometiški dosegli svoj največji uspeh, ko so se uvrstili v republiški finale pokalnega tekmovalja, kjer jih je ljubljanski Odred premagal na Ravnah. Kečlijače v je okrog 40 in imajo na razpolago lepo dvostezno kegljišče.

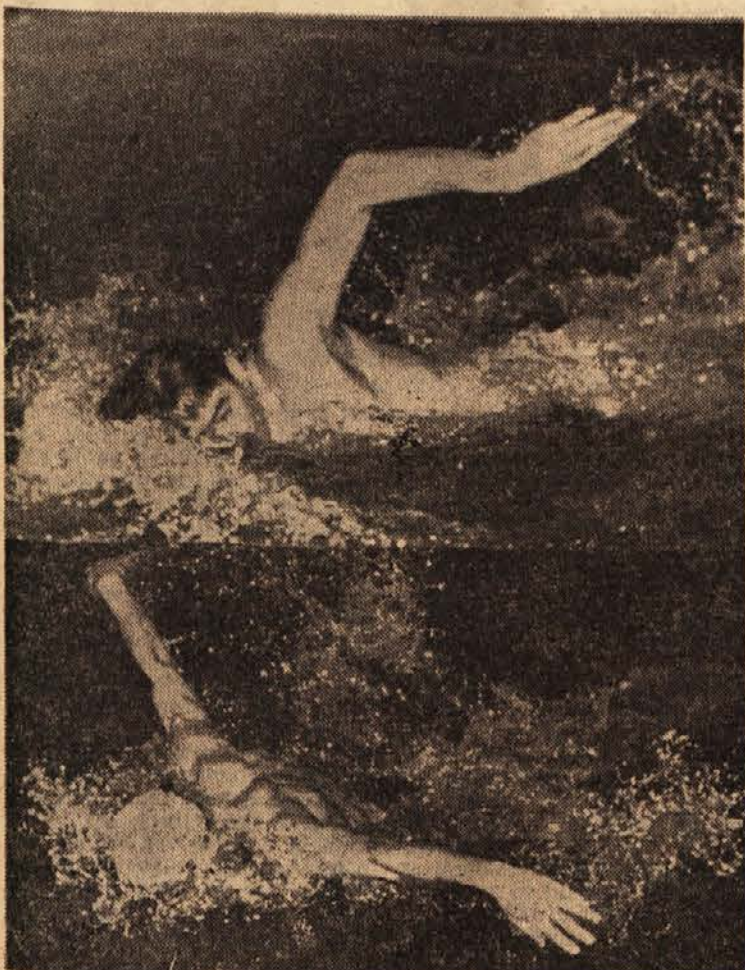
Kakor vsi na Ravnah, tako upamo tudi mi, da ravenški šport zaradi gmotnih problemov ne sme in ne bo zamrl. Končajmo pa z izrekom: bolje preprečiti, kot pa zdraviti. To se pravi: ne čakati, da bo društvo prišlo v zagato in ga šele potem, ko mu že teče voda v grlo, reševati, pač pa mu pomagati, da zanesljivo plava v zanesljivih vodah.

VLADO SLAMBERGER

Prinašamo posnetek z nedavnega boksarskega dvoboja med francoskim prvakom Hallimjem in evropskim prvakom v perseni kategoriji, Italijanom D'Agata. Po sliki sodeč bi rekli, da sta se oba prekaljena borca zavedala, da sta se spoprijela v kulturnem Parizu. Zakaj Hallimjev izraz (levo) kakor da govori: ali me boš res zrušil?, ledtem ko D'Agata ne bi prisodilil tega namena. Vse to temu pa se je končalo drugače in bolj kruto, kot bi človek po sliki pričakoval. D'Agata je bil tisti, ki je moral zapustiti ring okrvavljen in porazen. Nekdo mora zmagati, ker to zahteva publika, pa čeprav je parlika, boksarja pa sta se konec koncev zavedala, da gre za denar in »slavo«. Poraz D'Agata pa je Italijane bolj potrl kot je Hallimjeva zmaga razveselila Francoze. Hallimi je pač alžirskega rodu, medtem ko je nekdanji industrijski delavec D'Agata ljubljenec italijanskih delovnih množic.

VRATA ZIMSKEGA BAZENA SE ZAPIRAJO

1. maja v Rimskih toplicah - start v letno sezono

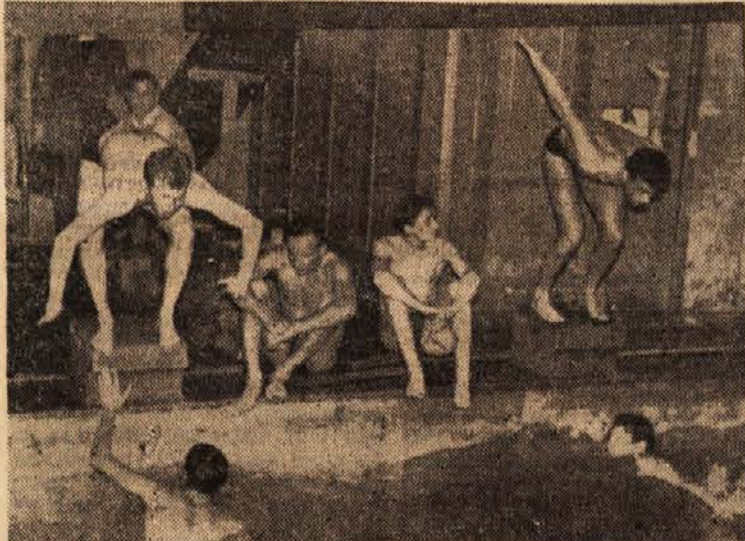

Lepa demonstracija plavalnega sloga — crawl in »delfin«. Prvega (zgoraj) prikazuje Andrej Goršič, študent arhitekture, slovenski drvak na 1500 m v prostem plavanju kot pri nas imenujemo crawl. »Delfina«, ki je pravzaprav nova tehnika metuljčka pa plava Janez Gašperin, slušatelj Višje šole za telesno vzgojo v Ljubljani

Smo tik pred plavalno sezono, pravijskem Kranju in sosednji Radovljici. Pravzaprav je za plavalce-sportnike, že tu. Ti plavalci, ki še vedno uživajo gostoljubje v zimskem bazenu, bodo jutri prvič nastopili na prostem, in sicer v Rimskih Toplicah.

To bo velika tekma vseh slovenskih klubov — pregled dela v zimskem bazenu, katerega pa po tem nastopu še ne bodo opustili. Toda ne vsi. Kranjčani so se pričeli s treningom v bazenu tovarne Inteka in le nekaj sončnih dni še, pa se bodo tudi ljubljanski plavalci preselili v Veveče.

Skoraj pred vsako sezono se kritično ozremo nazaj. Uspehi in izkušnje so nam kakor priprava na prihajajočo sezono. Najbolj zanimivo je, kaj vse nam lahko prinese nova sezona. Tak pogled naprej in nazaj, zlasti na dveh najvažnejših področjih dela, množičnosti in kvalitete daje približno tole sliko. Glede

Istočasna udarca ob zid: Borba za zmago dveh moštev v štafeti se nadaljuje. Kot panterja sta se naslednja tekmečka pognala v vodo. Da, plavanje je zdrav, lep šport...

MNOŽIČNOSTI
so plavalci storili mnogo. O tem nam pričajo številni novi klubi in velika aktivnost pri graditvi bazenov, ki so bili potrebni kopalcem in plavalcem. Razen že v starih plavalnih centrih Ljubljani in Mariboru, smo zlasti lahko veseli naglega razvoja te panoge v indu-

s središčem v Trbovljah in nekoliko nižje ob Savi, v Vidmu, kjer je ta šport neposredno vezan na tovarno »Celuloza«, in se lahko postavi s že kar lepimi uspehi. Stajerska bo dobila novo središče v Celju, kjer je doslej živilaril najštevilnejši klub v Sloveniji »Neptun« brez bazena. Toda tudi tu se obetajo lepši časi. Letos so začeli z gradnjo bazena, ki bo med najlepšimi v Sloveniji. Prav v zvezi s tem pa velja omeniti prizadevanje in zasluge inž. Bloudka.

Znano je, da je inž. Bloudek zgradil leta 1929 prvi plavalni bazen v Sloveniji, »Ilirijec«. Toda ne samo to, tudi večino ostalih in med njimi novo celjsko kopalnico bo zgrajeno po njegovih načrtih. Prav zadnja leta pa se je tovarniški inženir ukvarjal intenzivno s novimi metodami čiščenja vode v bazenih. Proučil je ameriško metodo hiperkloracije z magnetizmom, po kateri je voda vedno čista. Magnetizem namreč pože kosmiča, ki nastajajo pri sedenjem kloriranju. Ta metoda je za nas zelo praktična, ker pri filtrirnih napravah niso potrebni kompresorji in so tako lažje cenjeje, razen tega pa imamo v Srbiji mnogo surovin, to je magnetnega peska. Problem je le praženje tega peska, katerega se je intenzivno lotil, pa ni povsem uspel. Prav zaradi tega je bil te dni na Dunaju, da bi dobil licenco za ta postopek. Ker sta za ta postopek čiščenja pripravljene že filtrirni naprave v Celju in Domžalah, se bodo kopalci tod lahko veselili vedno kristalno čiste vode. Upajmo, da bo tako kmalu tudi v ostalih kopalnicah.

Trener FK »Ljubljana« Mitja Prešeren je namreč uspešen. Kako tudi ne bi bil. Njegovi učenci in učenke lepo napredujejo. To velja zlasti za dijakinjo Eto Horvat in Sonjo Tominaš. Sonja (na levi) je slovenska prvakinja na 200 m prano, na državnem prvenstvu pa je bila druga. Eto je eno leto mlajša od Sonje, toda zato nič manj uspešna. Je tretja plavalna metuljkova sloga v državi, dobro pa plava tudi crawl. Videti je, da jima topel tuš po razmeroma hladni vodi v bazenu dobro dene.

ka revija ali plavalni miting, na katerem bi povabili najboljše Jugoslovane, ali celo najboljše plavalce sosednjih držav.

S tem bi vsekakor oživel zanimanje za plavalni šport v Sloveniji, ki je zaradi pomanjkanja v zadnjih letih, upadlo. Če bi s temi gosti morda še pripravili turneje v dve ali tri večje plavalni središča, bi to prispevalo k

Številni našti klubi in še mnogi drugi pa potrebujejo za vsestransko vzgojo svojih plavalcev tudi številni strokovni kader. Glede tega je PZS lahko zadovoljna, saj stopa v letošnjo sezono s 104 vaditelji, 32 instruktorgi, 11 trenerji in 121 sodniki. Leto so nujno potrebni za pravilno usmeritev plavanja pri tolikem razmahu.

Vsa ta množična osnova, plod sistematičnega dela, pa je morala dati tudi

KVALITETO.

Iz številnih medsebojnih srečanj vseh klubov sta rasla dva, ki sta danes pojem slovenske kvalitete. Leta 1948 je slovenski predstavnik v sveznem merilu, ljubljanska Enotnost zavela na državnem prvenstvu kot moštvo drugo mesto. To pa je bil tudi najvišji vzpon slovenskih plavalcev po osvoboditvi. Od tedaj pa do leta 1953 beležimo stalno nazadovanje moči slovenskih moštev. Pa tudi posamezniki, ki se uveljavljajo v sveznem merilu so vedno redkejši. Sele po tem letu se začela kot moštvo uveljavljati novi slovenski predstavnik ZPK Ljubljana. Istočasno pa se v kranjskem industrijskem področju — tako rekoč v senca — razraža v širino in moč nov klub »Triglava«. Ta je dosegel svoj vrh lani s osvojitvijo republiškega prvenstva in petega mesta na državnem mladinskem prvenstvu.

Obe moštvi bosta letos v tekmovalstvu za pokal Jugoslavije prišli v stik s plavalci sosednjih republik. Prvi nasprotnik bo zagrebški »Naprijed«. Če bo vsaj enemu uspelo zmagati in nastopiti v finalu pokala, bo to pomenilo prvič po mnogih letih nastop v jugoslovanski eliti. To tekmovalstvo in pa državna prvenstva bodo edina srečanja naših tekmovalcev s jugoslovanskimi sasi. Prav to pa bo verjetno že v tej sezoni premalo. Zato bi bilo treba že sedaj misliti na to, da bi začeli vabiti v dobrih plavalce. Obliko teh gostovanj je treba vsekakor še najti. Toda če pogledamo, kakšen uspeh so dosegli hokarski s svojimi revijami najboljših, se nam, ne da bi hoteli primerjati športa, nehoti vsiljuje misel, da bi bila primerna obli-

širiti na sosednje republike, pa tudi Avstriji in Italiji bi kot gosti pozivili prireditve. Znano je, da si tudi turistični centri v inozemstvu, ki že imajo lep sloves, še vedno prizadevajo povečati zanimanje s plavalnimi prireditvami. Seveda krajevne oblasti take prireditve podpirajo, saj se dobro zavedajo koristi, ki jih ima od tega njihov turizem. Morda ne bi bilo napak, če bi jih posnemali.

Zimski bazen v Ljubljani v zgradbi Centralnega kopalnice je majhen, dolg komaj 14 m, vendar so plavalci več kot zadovoljni. Zal pa nimajo sredstev za kurjavo skozi vso zimsko sezono. Zato se za letno sezono ne morejo dovolj pripraviti in uspehi seveda niso takšni kot bi lahko bili. Tudi prostor je majhen, toda če se želi trener spoznameti s plavalcem vsaj pri njegovih obratih, mora vpliti. Da je to res, je razvidno tudi s posnetka, ki sta na njem trener FK Ilirije Marko Žvokelj in crawlist Martin Karlin.

Ne glede na nekatere goraje pripombe pa smo lahko s nekaterimi uspehi zadovoljni, s čimer pa seveda ni rečeno, da nam ni treba več nič storiti. Ne. Samo komaj na poti, da osvojimo sopen tiste pozicije, katere smo pred leti izgubili. Za zdaj bodi to naša naloga. Tega menja je tudi predsednik PZS dr. Linhart, ki je dejal: »Temelji množičnosti, ki smo jih postavili, so osnova, iz katere bo vzrasla tudi kvaliteta, ki ji homo »edaj lahko posvečali več pozornosti.

S tem bomo najdostojneje proslavili letošnjo 35-letnico jugoslovanskega plavanja, ki bi bila drugače morda skoraj neopazno mimo nas, saj v vsej sezoni ne bo niti ene velike prireditve, ki bi bila posvečena izključno temu lepemu jubileju.

IZ TUJIH BAZENOV

Večkrat se čudimo izredni zmogljivosti zelo mladih športnikov, kadar dosega svetovne in nacionalne rekorde in med drugimi osvaja tudi olimpijske medalje. Teh »čudežnih otrok« je nedvomno največ v plavalnem športu. V prvih letih po vojni so bili mladinci in mladinke — svetovni rekorderji prava redkost. Sedaj pa na primer lahko čitamo v komentarjih z ameriškega plavalnega prvenstva v pokritih bazenih o 13-, 14- in 15-letnih rekorderkah in 15-, 16- in 17-letnih rekorderjih.

Te dni se je končalo v Beverly Hills ameriško prvenstvo v plavanju za ženske v pokritih bazenih. Na 400 y je zmagala z olimpijskih iger že dobro poznana 14-letna Sylvia Ruuska. Njen rezultat 5:0,8 je bil nov ameriški rekord, če ne bi plavalca v 25 y dolgem bazenu. Sestnajletna Nancy Ra-

Ljubljanski zimski bazen obiskujejo tudi plavalci »Triglava« iz Kranja. Ta klub je republiški prvak kot moštvo, pa tudi več njegovih članov nosi ta naslov. Predstavljamo vam enega izmed njih Janez Kocmur, 19-letni študent Višje tektilne šole. Tako marljiv kot na fakulteti je tudi pri treningih. Z rezultatom 1:02,3 je prvi na republiški rang lestvici na progi 100 m prosto. Razen Goršiča (1:02,6), plavalca »Ljubljane«, je največje upanje slovenskega plavanja. Na sliki ga vidimo s trenerjem FK »Triglava« Dušanom Brozovičem, ki mu čestita po uspešnem treningu pred jutrišnjem tekmo na prostem.

Olimpijski zmagovalec in svetovni rekorder na progi 100 m prosto, Avstralec John Henrichs bo ob koncu maja ali v začetku junija prišel v Evropo. V Nemčiji se želi izpopolniti v steklastu. Henrichs se bo udeležil, kot je izjavil, številnih plavalnih mitingov v Evropi.

Nekateri še ne vedo, da bo neuradno evropsko prvenstvo v vaterpolu, kot imenujejo mednarodni turnir »Trofeo Italija« letos v Zagrebu od 13. do 18. avgusta. Istočasno bodo v Zagrebu tri mednarodne konference, ki jih bosta imeli evropska in svetovna plavalna zveza o vaterpolu, ker bodo takrat na tem turnirju prvič igrali po novih pravilih, ki so bila sprejeta na kongresu mednarodne plavalne zveze (FINA) v Melbournu.

Košarka, košarka...

NAVDUŠENJE PREKAŠA VSAKRŠNO FANTAZIJO

Dasiravno pri nas malo vemo o ameriški košarki, pa vendar vedo poznavalci te športne panoge, da je v domovini košarka za šport zelo priljubljen tako pri mladini, kot pri starejših, ki hodijo gledat zanimive tekme. Kljub temu, da smo slišali za ameriško navdušenje za košarko, pa stvarnost prekaša vsakršno fantazijo. To je treba zares videti, da je potem lahko verjeti.

V ZDA je bila pred dnevi končana košarkarska sezona. Tam se konča košarkarska sezona v aprilu, začenja pa v novembru. Vsaka športna panoga ima svoj letni čas. V New Yorku je bil pet večerov zaporedoma Madison Square Garden nabito poln, ko so igrali na njem nacionalni turnir. Zmagal je »Bradley« iz države Memphis. Finalna tekma je bila zelo razburljiva. Zmagovalec je imel prednost enega namaga koša, pa še mnoge druge igre pred tem so se končale podobno. To je bilo za gledalce zelo privlačno.

Obisk gledalcev na športnih prireditvah v ZDA je moč preprosto razložiti. Skoraj vsi, ki so mladi, gojijo šport v solah in tisočih mladinskih organizacijah. Seveda eden igra več, drugi manj, eden je prvak, drugi pa ne. Vsi pa imajo v sebi strast do športa, ki se je ne znebijo več. Bazen tega pa je tukajšnja publika zelo strokovna in se spozna skoraj na vse skrivnosti posameznih športnih panog. V košarki n. pr. poznajo vsako stilistično finese, taktične poteze in podobno.

Dejali smo, da je košarka v tem delu sveta popolnoma drugačna kot drugje. To je prvi občutek, ki pojasnjuje uspeh ameriških košarkarjev na olimpijskih in njihovih premoč nad ostalimi državami. Pokrite arene so podobne brzozrejmim čudovitim dvoranam. Vedno so nabito polne gledalcev. Vse tekme prenašajo po televiziji. Na enem izmed številnih televizijskih kanalov boste pravo gotovo videli košarkarsko tekmo. Izra in igralci pa so razred zase, kateremu je evropska košarka kljub napredku še zelo daleč.

Vsako leto pridejo na povrje novi talenti. To je neprestano obnavljanje in napredovanje košarke. Bržčas je

prav zaradi tega tukajšnja košarka najmočnejša na svetu. Vsak narod ima morda v določenem obdobju srečo, da razpolaga v kaki športni panogi z večjim številom izvrstnih športnikov. Toda samo v Ameriki se športni fenomen porajajo na tekočem traku. Kot bi n. pr. na Madžarskem lahko vsako leto vzgojili takšno nogometno enajsterico, kot so je imeli pred leti. Vsi ste slišali za čudovito ameriško moštvo v košarki, ki je igralo na olim-

piadi. Razen nekaj igralcev, ki so postali profesionalni, pa o ostalih ni nič slišati. Komaj so se vrnili z olimpijskih iger z zlatimi medaljami v žepu.

še so jih prehiteli številni mlajši in boljše igralci. Morda ste že kdaj slišali o Chamberlainu. To je izreden košarkar. Nekateri pravijo, da je eden izmed najboljših vseh časov. Če pa mislite, da je njegovo moštvo Kansas letos zlahka premagovalo svoje nasprotnike, se motite. Najprej ga je premagala Iowa, nato pa v enem izmed nacionalnih turnirjev še Severna Carolina.

V New Yorku se je na finalnem turnirju predstavil publikli nekli Wilfong. Pred finalom ga sploh niso uvrščali med boljše košarkarje, na koncu turnirja pa so ga proglasili za najboljšega igralca turnirja. Njegovo moštvo »Memphis« je bilo, kot smo omenili, v finalu premagano od »Bradleya« z rezultatom 83:84. Wilfong je za zaslužil veliko odobravanje gledalcev, ko je sam dosegel 31 košev.

Če predelimo malo k profesionalcem, še »čudeži« se povečajo. Tukaj je moč videti sročice, ki menda nikoli v življenju ne sgrušajo košal. Nič čudnega ni, če igralce »Bostona« Sharman med eno in drugo tekmo mirno vrže 20 žog z razdalje 8 metrov v koš. Igralec le veselo pozdravi gledalce in odide. Zato so rezultati na tekmah poklicnih igralcev naravnost senzacionalno visoki. V polfinalu njihovega prvenstva je »Boston Celtics«, zmagovalec v vzhodni skupini prvič po desetih letih, premagal Saint Louisa s 104:102. Pravi, da je bilo to malo!... Boston je namreč igral brez Boba Cousija, ki je eden najboljših njihovih igralcev. Znan ameriški olimpijec Russell je dosegel 17 košev. Njegov tovariš v moštvo pa ga je precej prekosil: to je bil Heinsohn, ki je dosegel kar 41 košev.

Rezultati preko 100 košev za obe moštvi so nekaj vsakdanjega. »Minneapolis Lakers« je izgubilo tekmo proti Saint Louisa s 109:118, nato pa so zmagali proti »New York Knickerbockers« s 119:108. To so partije neprestanih presenečenj. Brez tihih trenutkov, brez hipa oddiha. Šivar, ki jo je zares treba videti, če ji hočemo verjeti.

Vse to pa tudi pojasnjuje, zakaj je tehnična raven ameriške košarke tako visoka in zakaj se toliko gledalcev iz tedna v teden podaja na ogromne košarkarske stadione. Če bi evropska košarka dosegla vsaj polovico tistega, kar je v Ameriki, potem bi prav gotovo naraslo tako številno gledalcev kot igralcev.

STARO IN NOVO v deželi vzhajajočega sonca

VSEPOVSOD IMAJO NA JAPONSKEM CVETJE — VLJUDNOST JE PRVA ZNACILNOST, POSTENOST PA DRUGA

Tip modernega japonskega dekleta, ki se spretno in okusno oblači po zahodni modi. — Po konstrukciji se mali avto, ki v njem sedi Japonka, precej razlikuje od podobnih evropskih dosežkov avtomobilske industrije.

- Skandinavski družba SAS, ki je nedavno organizirala prvi direktni polet iz danskega Kjobenhavna čez severni tečaj na Japonsko, je povabila številne novinarje, ki so potem pisali o vtisu med poletom in seveda tudi o bežnih doživljajih v deželi vzhajajočega sonca.
- Njihove površinske ugotovitve so zanimive, zato jih posredujemo v krajšem izveščku.

Kadar niso oblaki prenilko nad Tokiom, opazi obiskovalec Japonskega glavnega mesta nad sivo záveso tovarniškega dima in saj v ozadju zasneženo pobočje

toliko opevanega ognjenika Fuji. Njegovi preprosti obrisi so pravi simbol in življenjsko potrdilo vsa lepega, vedrega in preprostega v življenju povprečnega Japonca.
Vажnejši kot lepota tega ognjenika je nemara dim nad mestom, ki ga bruha tisoči tovarniških dimnikov. Devetdeset milijonov ljudi, ki se jim letno pridruži milijon novih lačnih ust, se težko prebija skozi življenje v deželi, ki ima štiri petine nerodovite zemlje. Zraven starih templjev, kamnitih pagod in idiličnih vrtov kipi pod nebo dimniki jeklarn, čistilnic, avtomobilskih in tekstilnih tovarn. Prav svoji delovni vni se ima sodobni Japonci

zahvaliti, da je bolj obleden in hranjen kot pred vojno in da so se njegovi dohodki zvišali za petnajst odstotkov.
Navzlic industrijski revoluciji, ki je zajela in spremenila vso deželo, pa je Japonska ostala zvesta svojim tradicijam. V globljem pomenu besede Japonci nemara niso posebno ustvarjalni ljudje, zato radi prevzemajo od tujcev vse tisto, kar se jim zdi lepo in dobro. Japonci pa so pravi mojstri v posmenanju, saj izdelujejo vse, kar vidijo kje drugje, proizvodom pa dodajo nekaj svojega, tako da so še lepši.
Na Japonskem sta si Vzhod in Zahod nekako podala roke. Na cesti še vidite Japonke v tradicionalnem kimonu, takoj zraven pa dekle v moderni evropski noši. V številnih zabaviških kafejih Japonke stoletja stare plesne, ki jih spremljajo prav tako stare pesmi, nekaj sto metrov dalje pa si lahko 6000 obiskovalcev ogleda v modernem gledališču baletno predstavo s 300 nastopajočimi člani, ki plešejo v ritmu can-cana. Japonska je stopila s širokim korakom v moderni čas, zato ni nič čudnega, če imajo tam nekateri dnevni listi tudi po šest milijonov naklade. Razen telefonov in telegrafov uporabljajo še vedno poštarne golobe, njihova filmska proizvodnja sili na vrh svetovne lestvice, v gledališčih pa predvajajo najmodernejša dramska dela zahodnih dežel.
Staro se prepleta z novim, zato najdete blizu modernega tudi klasično japonsko gledališče kabuki iz sedemnajstega stoletja. Vseposod pa se morate potruditi, če hočete dobiti vstopnico.
Japonci se mehanizirajo, ohran

njajo pa tisto, kar velja za njihovo značilnost: sloves najbolj vljudnega ljudstva na svetu. »Odkar sem na Japonskem,« je rekel stalni dopisnik nekega angleškega lista, »se imam za slabo vzgojenega človeka,« danski novinar pa je dodal, da se mu zdijo Japonci najbolj vzgojeni ljudje na svetu. Evropelec, ki jih pozna samo iz

Navzlic navdušenju za vse novo, kar posreduje Japonski večinoma Amerika, se je v japonskem glavnem mestu še vedno ohranil tradicionalni kimono.

knjig in po dejanjih med drugo svetovno vojno, bi težko verjel v njihovo lepo vzgojo, vendar se vsak prepriča o tem, brž ko stopi na japonska tla. Vljudnost je pri njih svojevrsten obred, ki ga spremlja mojstrska eleganca. Ne-

Drohne ZANIMIVOSTI

KARIERA

Jerry Cacopardo je bil pred leti obsojen zaradi uboja dekleta. Po več prošnjah so mu smrtno kazen sprušenili v večletni zapor. V letih, ki jih je preživel v ječi, je Cacopardo prizadevno študiral - teološko. Zaradi lepega vedenja so ga izpustili po šestih letih, protestantska cerkev pa ga je sprejela za pastora in mu dala šupnico.

SMRT PO DOLGEM SPANJU

Po skoraj štirih letih neprekinjenega spanja je pred kratkim umrl za pljučnico 50-letni Simon O'Byon iz Connecticuta v ZDA. Leta 1953 si je pri prenašanju klavirja zmečkal prst, med kasnejšo operacijo pa mu je nenadoma prenehalo biti srce. Zdravniki so mu odprli prani kož in masirali srce, ki je po dveh minutah spet začelo utripati, vendar si bolnik ni ved o pompetil in je spal do smrti.

HIŠE V ZELENEM OBLAKU

Iz tanka kemične tovarne v Fricu je nenadoma butnil gost dim strupenega klorovnega plina, ki je kot oblak legel na mesto. Zestru-pilo se je 39 ljudi, okoli 1000 pa so jih morali preseliti iz tovarniške bližine. Vrnili so se šele, ko je oblak izgnil.

«Kako se kaj imate?» zna v angleščini spregovoriti kužek, ki je imel z njim lastnik Albert Saven šest mesecev «hudič muku», kot je sam povedal, preden ga je pripravil za uspešno točko v britanski televiziji.

PLEN DUNAJSKE POLICIJE

Dunajska policija je izsledila tihotapsko točko, ki je skušala spraviti iz Nemčije nad tzi kilograma zlata v carinskih rubljah in v dolarjih. Tihotapec so odkrili po naključju: eden izmed njih je prijavil tatvino svojega avtomobila iz neke garaže, pri pregledu garaže pa so našli zlatnike v zaboji. Tat, ki je ukradel avto, je vrgel zabojček iz vozila, ker mu je bil napoti.

MAMUTOVI ZOBJE V ILOVICI

V bližini Krensna na Spodnjem Avstrijskem so izkopali zobe prazgodovinskega mamuta. Votlina, ki so v njej našli zobe iz ledene dobe, je dolga pet, široka pa dva metra. Ker so te zobe zagrabile čeljusti buldožerja, so naši arheologi le drobce rib in hieroglifov.

NAJVEČJI KOZMOTRON

Doslej največji kozmotron - to je pospeševalec atomskih delcev - so zgradili v Brookhavenu pri New Yorku. Gradbeni stroški so nanesli devet milijonov dolarjev; v kalifornijskem Berkeleyju pa bo kmalu začel delovati bevatron z energijo 6,33 milijarde elektron voltov.

TUBERKULOZO JE ZDRAVIL S STANIOLOM

Pred Münchenskimi sodiščem se bo zagovarjal šušmar Bruno Ording, ki je lahkoverneže oslepil s precejšnjo donarno vsoto; prejemal jih je kot nagrado za sodrskuljenje, odvajanje vseh bolnikov, celo jetike. Bolnikom je polgal roko na čelo, nerazumljivo mrmral, in jim dajal kroglice iz staniola. Mnogi bolniki so umrli, potem ko so pogoltnili te zdravilce.

AVTOMATIČNA ZOBNA ŠETKA

Kaj vse si izmislijo ljudje! Neki Švicar je izdelal avtomatično zobno šetko. V držaju je prostorček za tubo s pasto, ki ob pritisku teče na šetino, zraven pa je regulator, s katerim človek, ki si umiva zobe, uravnava potrošnjo zobne paste.

V FRANCIJI JE NAJVEČ SLIKARJEV

V Franciji živi največ slikarjev, imajo pa tudi največ umetniških galerij, v katerih se vrstijo razstave druga za drugo. Po približnih podatkih je samo v francoskem glavnem mestu okoli 50.000 poklicnih slikarjev in amaterjev. Francozi imajo statistiko, po katerih je obiskoval v prejšnjem stoletju umetniške galerije in razstave v njih po en preslovec njihove dežele na vsaki 10.000, zdaj pa se zanima na primer za slikarstvo vsak dvajseti Francoz.

Na krizišču pri belgijskem mestecu Charleroi se se ker vratile prometne navedre. Občinska uprava je pripravedla presihivanje in postavila tudi svojevrsten prometni znak: črno mrtvaško glavo na beli podlagi. Vse kaže, da se bo novi prometni znak obnesel, zakaj številno nesreč na tistem krizišču se je naglo znižalo.

Skoraj štiri metre visoko so zrasle ohrovtove sadike, ki so jim dajali pet tednov dolgočeno količino gibberelina, novega sredstva za pospeševanje rasti. To sredstvo, ki so ga iznašli Japonci še pred trami desetletji in vpliva na razvoj semen-skih klic, je praktično preizkusil dr. Wittwer s michiganske univerze, ki ga vidite na sliki. V levem kotu je enako stara sadika, ki ji niso dajali gibberelina.

KOMET ROLLAND

Pred dnevi se je pojavil na severnem nebu blizu Kaslopeje komet Rolland, ki ga je mogoče videti s prostim očesom kot zvezdo stalnice prve velikosti. Ta komet je dobil ime po mladem zvezdoslovcu Georgu Rollandu, ki je bil javnosti že prej znan kot nemirnistiški pravk Belgije.

TELEFONSKI RAZGOVOR PO ELEKTRIČNI MREŽI

Direktor avstrijskih pošt dr. Schaninger je dejal, da je blivkmu poštneemu nameščencu po dolgotrajnih poskusih uspelo izdelati aparat, ki omogoča telefonske razgovore po električni mreži. Čez dve leti bodo ta sprazn že izdelovali za široko potrošnjo. Tekrat bo mogoča vključiti v telefonsko mrežo tudi odročne kraje, če imajo elektriko. Pomnjkiljivost bo samo v tem, da bodo te razgovore poslušali vsi, ki bodo imeli telefonske aparate in seveda električno napeljava.

Dvojni veseli dogodki so zaznamovali sorodniki sester Angeline in Frances. Obe mladi ženi sta pričakovall naraščaj, potem pa sta ob istem času prišla v porodnišnici na svet zdrava fantka. Posnetek kaže obe sestri s naraščajem v njujorški porodnišnici.

DVOJE MEST na valovih

V »DEŽELI REKORDOV«

NAPOVEDUJEJO GRADITEV

DVEH NAJVEČJIH

CEZOCEANSKIH LADIJ

Te številke pa še ne povedo vsega, zakaj poglavitno vprašanje je, koliko bo stalo tako udobno potovanje z cezoceansko velikanko. Če bosta imeli ladji vsaka po 6000 potnikov, bo stala vožnja v eno smer samo 50 dolarjev, kar se zdi skoraj neverjetno, saj bi si jo lahko privoščili tudi najrevnejši Američani, katerih življenjske sanje so, kot je znano, obiskati Evropo. Ta »obiskati« ima sicer v amerikanščini svojevrsten pomen, zakaj Američan se pri obisku Evrope postavi na prometni vogal ali na trg kakega mesta, sproži filmsko kamero in se vrti v krogu. Tako si v nekaj dneh ogleda, kot sam pravi, vsa pomembnejša evropska mesta, po vrnitvi v Ameriko pa doma občaju vrti film in pripoveduje znancem, kaj vse je »videl«. Naj bo že tako ali drugače, pri 6000 potnikih tistih petdeset dolarjev za vožnjo ne bo taka reč, zato si lahko obeta Evropa v nekaj prihodnjih letih pravcato povlavo ameriških turistov.

Hyman Cantor, predsednik velikega združenja ameriških hotelirjev in pobudnik načrta za dvoje velikanskih potniških ladij, je na tiskovni konferenci postregel novinarjem z nekaterimi podatki o novem cezoceanskem ladijskem prometu. Povedal je, da bo napravil načrte za ti dve ladji Vladimir Jurkevici, ki je pred časom konstruiral francosko »Nor-

mandie«. Razen tehničnih izboljšav bo spremenil dimenzije, tako da bosta imeli ladji po 90 tisoč BRT.

Velikanki bosta dolgi po 350 metrov, vsaka bo imela po 2750 postelj, ki bodo razporejene v različni velikih kabinah, v vsaki kabini pa bodo uredili klimatične naprave in namestili televizijski sprejemnik. Na ladji bo dvoje gledaliških in ena koncertna dvorana, vseh vrst trgovine in troje plavalnih bazenov, med temi dva pokrita. Razredov na ladji ne bo, marveč bodo vse kabine in vsi prostori v enem samem turističnem razredu, potniki pa si bodo lahko postregli sami v avtomatični okrepčevalnici ali pa bodo sedli v restavracijo, kjer bo - tudi na to so že računali - znašala dnevna oskrba samo štiri dolarje.

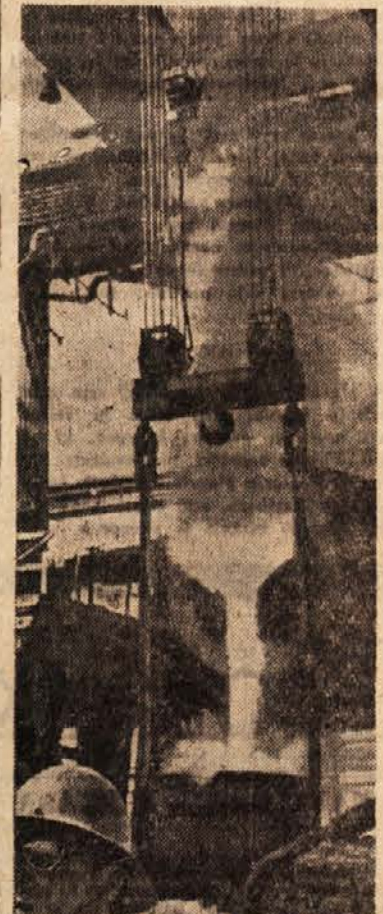
V Kaliforniji je odkril dr. Schulman zelo staro silvestrsko jelo in ugotovil, da je po vseh znakih sodeč vztrajala v življenjskem boju štiri tisočletja. Levi posnetek kaže znanstvenika na čudno oblikovani jelki, kako žaga kozo debla, v laboratorijih pa so kasneje z žarki X ugotovili, da je drevo staro 4.142 let.

Nagrajeni pilot

V začetku leta 1956 se je potopila pri Pentland Firthu manjša norveška ladja, ki je zadelala ob podvodni skalni greben. Posadka je štela 41 častnikov in mornarjev, ki so jih s ponesrečene ladje rešili s helikopterji. Ker so imeli to reševalno akcijo za največji uspeh mornariškega letalstva v minulem letu, so letos aprila podelili najstarejšemu pilotu helikopterjev, ki so sodelovali pri reševanju brodolomcev, najvišje odlikovanje mornariškega letalstva: Boydovo trofejo.

Dva helikopterja znamke Dragonfly sta opazila 3. februarja lani v bližini oporišča Losienmouth nagnjen trup norveške motorne ladje »Dovrefjell«, ki je zadelala ob podvodni greben v bližini svetilnika Muckie Skerry Light. Kljub močnemu vetru, ki je pihal s hitrostjo 70 kilometrov na uro, in velikim valovom, ki so dosegali tudi višino 33 metrov in za trenutke docela prekrili poškodovano ladjo, je obema helikopterjema uspelo opraviti 17 poletov

tri ure daleč do ladje in nazaj, vselej pa sta vzela s seboj po dva člana posadke. Preostalo posadko je rešil neki helikopter vojnega letalstva, ki je prav tako sodeloval pri reševanju. Visoke ladijske antene, močan veter in močeni valovi so prisilili helikopterje, da so dvigali brodolomce s posebnimi dvigali tudi do 15 m visoko.

Tam, kjer je bil še pred desetimi leti pust svet, stojijo zdaj v čilskem mestu Huachipato visoke peč in valjarne, ki proizvajajo jeklo za južnoameriške dežele. Kraja Huachipato se je že prijel vzdevek »čilsko Porurje«.

TELEVIZIJA NA TRGOVSKIH LADJAH

Neko britansko podjetje je sporočilo, da si bodo mogli poslej ogledovati televizijske oddaje tako posadke kakor potniki, kadar bodo ladje v pristaniščih ali v obalnih vodah, se pravi v dosegu televizijskih oddajnih postaj Velike Britanije. Sporede neodvisne komercialne televizijske postaje ITA so mogli na ladji gledati le na začetku in na koncu potovanja, torej v neposredni bližini obale. Oba televizijska sprejemnika sta imela po 33 cm široke zasloni, ki omogočajo zelo jasno in pregledno sliko.

DNEVNE NOVICE

KINEMATOGRAFI

OBVESTILO

Mladina Ljubljane bo na predvečer 1. maja proslavila ta praznik s baklado na Trgu revolucije. Vabimo vso mladež našega mesta, da se baklade združene z ognjemetom, udeležijo.

Kolone bakel bodo povedli brigadirji ljubljanskih delovnih brigad na Trg revolucije s sledenčih zbornih mest ob 19. uri. Izpred internata TSS na Višodoljski cesti, Gospodarskega razstavlišča na Titovi cesti, Zivovarne Udruženja na Celovski cesti, Ljudskega oddoba - Moste na Zaloški cesti, Strelišča na Dolenjski cesti ter Ljudskega oddoba - Vič na Trgu mladinskih delovnih brigad.

Na zbornih mestih bodo razdeljene bakle, vendar je vsakdo, ki si je napravil baklo sam, prav dobrodošel.

Solska mladina, pionirji, vajenci in mladi delavci, pridružite se nam na zbornih mestih za baklado.

Stab za mladinske delovne akcije in OK LMS Ljubljana.

»LJUBLJANSKI PRATER V ZABAVIŠČU TIVOLI«

Nepretrgano obratovanje od 30. aprila do vključno 2. maja. Zabavni park zavoda »Ljubljanski festivali« (vrtljaki, strelišča itd.), gostišča in plesišča. Liatki: vrtljaki 20.- din, ostali zabaviščni objekti 10.- din. Ljudsko veselje in rajanje. Ljubljanski prater vabi!

»ZAKLJUČNE PREDSTAVE MEDNARODNEGA CIRKUSA MEDRANO«

bodo danes, jutri in pojutrišnjem. Poslovna predstava neprekinjeno v četrtek 2. maja ob 20. uri. Dnevno dve predstavi ob 16. in 20. uri. Izpopolnjen programski program. Napovedovalec znani humorist Božo Podkrajšek. Ogled zverinjaka od 9. do 18. ure. Ob 11. krmijo zverine. Za mladino znižane vstopnice. Organizirajo skupinske izlete kol in kolektivov. Za današnji predstavi je na razpolago še nekaj vstopnic pri cirkuških blaginjah, ki poslujejo nepretrgoma in zato ni treba čakati. Predprodaja vstopnic pri »Putnikih«.

»SENZACIJO V CIRKUSU MEDRANO«

v zabavišču Tivoli vzbuja slavni trio Oasdas s svojimi vztrajalnimi vajami na letenem trapezu.

»KMEČKA DELAVKA JE IMELA SREČO V CIRKUSU MEDRANO«

73-letna Helena Mravljica, kmečka delavka iz Dobrove pri Ljubljani, je kupila v nedeljo popoldne vstopnico v cirkus, kar gostuje cirkus »Medranos« v Sloveniji (Maribor, Celje, Ljubljana). Bila je prijetno presenečena, ko so jo posadili v ložo in ji sporočili veselo novice. Napovedovalec Božo Podkrajšek ji je izročil lepo darilo direktorja »Ljubljanskega festivala« in cirkusa »Medranos« ter ji čestital. Zanimivo je, da je bila Helena Mravljica prvič v svojem življenju v cirkusu. Ob prijatnem presenečenju, ki jo je doletelo v cirkusu, je bila zelo vesela.

SENZACIJO V CIRKUSU »MEDRANO« NEVARNO POVABILO BOŽO PODKRAJŠKU

drevi v turek ob 20. uri bo naš popularni Božo Podkrajšek že šestdeset let napovedoval v cirkusu »Medranos« (Maribor, Celje, Ljubljana). Ob tej priložnosti ga je krotilec bengalskih tigrov Franc Lukas povabil, naj bi pri nočnejši predstavi v maneži pokadila cigareto ter popila steklenico rujnega vina v družbi dveh polnokrvnih bengalskih tigrov. Izvedeli smo, da je Božo Podkrajšek povabilo za nočnejšo predstavo sprejel s pripombo glede varnostnih ukrepov, da bi ta cirkuska senzacija potekala v redu.

KONCERTI

Zagrebački solisti z dirigentom Janigrimom so se vrnili s triumfalne štirimesečne turnee po Zahodni Evropi. Kanadi in ZDA. V petek, 3. maja bodo koncertirali v Filharmoniji za modri abonma. Za ta izredni koncertni dogodek bo na dan koncerta v prodaji še nekaj vstopnic.

MARIBORSKE VESTI

DEZURNA LEKARNA:
Torek, 30. aprila: lekarna »Tabor«, Trg revolucije 3.
Sreda, 1. maja: lekarna »Melje«, Meljska cesta 2.
Četrtek, 2. maja: lekarna »Planinka«, Glavni trg 20.

GLEDALIŠCA

SLOV. NARODNO GLEDALIŠČE DRAMA
Torek, 30. aprila ob 20: Molière: »Sola za moža«. »Izsiljena ženitev«. Gostovanje ljubljanske Drame v Lodzu.
Sreda, 1. maja ob 20: Cankar: »Hlapci«. Gostovanje ljubljanske Drame v Lodzu.
Četrtek, 2. maja ob 20: Miller: »Spomin na dva ponedeljaka«. »Pogled za most«. Gostovanje ljubljanske Drame v Lodzu.
Petek, 3. maja ob 20: Kolar: »Svojega telesa gospodar«. Gostovanje Zagrebškega dramskega gledališča v Ljubljani. Izven in za podoželje.

KINO
Spored za turek
PARTIZAN: ameriški film »Zena orkestra«.
UDARNIK: francoski film »Oče, mami, služkinja in jaz«.
Spored za sredo in četrtek:
PARTIZAN: ameriški film »Zena orkestra«.
UDARNIK: amer. barvni film: »Kliči M zaradi umora«.

SLOV. NARODNO GLEDALIŠČE
Torek, 30. aprila ob 20: »Dve zaljubljeni igri«. Marivau: »Pretkušnja«. Anaulhi: »Sola za očete« (Cecile). Red A.
Sreda, 1. maja: Praznik dela - zaprto.
Četrtek, 2. maja: Praznik dela - zaprto.

KAVČIČ A.
predilnica žimo in trave
Kranj, Rakovica

čestita vsem poslovnim prijateljem in delovnemu ljudstvu za praznik dela, 1. maj

Klavnica in mesarija
MOZIRJE

čestita vsem svojim strankam in odjemalcem za praznik dela 1. maj,

Glavni odbor Rdečega križa Slovenije

čestita za praznik dela - 1. maj vsem svojim članom in delovnim ljudem

Delovnim kolektivom in delavcem širom domovine čestita za 1. maj delovni kolektiv

Šumarije Lipovljani okraj Kutina

Proizvajajo: hlodovine vseh vrst listavcev, kolarski les, les jesena in bresta, t. t. drogove, jameki les in drva

Prodaja: drva trdih in mehkih listavcev po znatno znižanih cenah

Kolektiv in upravni odbor

Gozdarsko kmetijske poslovne zveze Mozirje

čestita vsem kmetijskim združenjem in združitvam iz področja tukajšnje poslovne zveze ter ostalim odjemalcem in dobaviteljem za praznik dela in želi mnogo uspeha v nadaljnji igradnji socializma

»SLOVENIJA-ŽIVINOPROMET«

Podjetje za izvoz in prodajo živine, mesa in mesnih izdelkov

LJUBLJANA • DALMATINOVA 1 - baza Prestranek - Telefon 3

PREDSTAVNIŠTVO MARIBOR - KLAVNICA

ČESTITA VSEM SVOJIM CENJENIM ODJEMALCEM IN DOBAVITELJEM IN VSEM SVOJIM POSLOVNIM PRIJATELJEM ZA PRAZNIK DELA 1. MAJ

OPERA

Torek, 30. aprila: Zaprto.
Sreda, 1. maja: Zaprto.
Četrtek, 2. maja: Zaprto.
Petek, 3. maja ob 15.30: Donizetti: »Ljubezinski napoj«. Abonma Petek popoldanski.

Cajkovskega balet »Labodje jezero« bo prvič izvajal kot nedeljska popoldanska predstava v nedeljo, 5. maja na kar opozarjamo podoželje in okoliško občinstvo. Začetek ob 15. uri.

MESTNO GLEDALIŠČE LJUBLJANA
Gledališka pasaža
Torek, 30. aprila ob 15.30: Sidney Howard: »Pokojni Christopher Bean«. Abonma Torek popoldanski. Vstopnice so tudi v prodaji. (Davenport - Franček Drogenik).
Sreda, 1. maja: Zaprto.
Četrtek, 2. maja: Zaprto.
Petek, 3. maja ob 20: Anny Tichy: »Vselej sta dve možnosti«. Abonma LMS IV.

SENTJAKOBSKO GLEDALIŠČE Ljubljana, Mestni dom
Sobota, 4. maja ob 20: L. Bobič »Družina Blo«, komedija. Izven.
Nedelja, 5. maja ob 18: L. Bobič »Družina Blo«, komedija. Popoldanska predstava. Izven.
Ob 20: F. Žižek: »Jezični dohtar Petelin«, burka. Večerna predstava. Izven.

Predprodaja vstopnic v Mestnem domu, rezerviranje telefon 32-860.

MESTNO LUTKOVNO GLEDALIŠČE MARIONETE
Levstikov (Sentjakiški) trg št. 3
Sobota, 4. maja ob 17: F. Milčinski: »Zvezdica Zaspanka«.
bilo na škatlicah kaj pestre slike: Ob 20.30: Taufer-Novy: »Močja in živali«. Za odrasle.
Nedelja, 5. maja ob 11: F. Milčinski: »Zvezdica Zaspanka«.
Prodaja vstopnic za vse predstave od srede dalje (razen nedelje) ob 10. do 12. ure na uravi Resljeva cesta 36, telefon 32-020 in pol ure pred vsako predstavo pri gledališki blaginji.

CELJSKE VESTI
CELJSKO GLEDALIŠČE
Četrtek, 2. maja ob 20: Prežihov Voranc: »Pernjakovi«. Red četrtek in izven.
Petek, 3. maja ob 20: Diego Fabbri: »Zapeljivec«. Gostovanje v Laškem.
Sobota, 4. maja ob 20: Prežihov Voranc: »Pernjakovi«. Red sobota in izven.
Nedelja, 5. maja ob 20: Diego Fabbri: »Zapeljivec«. Red nedelja in izven.
Ponedeljek, 6. maja ob 20: Stefan Zweig: »Volpone«. Gostovanje v Brežicah.
Torek, 7. maja ob 20: Stefan Zweig: »Volpone«. Gostovanje v Kostanjevici na Krki.

UPOKOJENCI PODRUŽNICE LJUBLJANA-CENTER
Vabimo vas, da se proslave 1. maja udeležite polnoštevilno v sklopu svojih terenskih množičnih organizacij. Čestitamo Vam za prazniki - Odbor.

Zemljepisni muzej Slovenije prireja v Gratični dvorani Moderne galerije v času od 25. aprila do 7. maja razstavo »Slovenija na geografski karti«. Razstava je odprta dnevno od 9 do 19. Vstopnina 10 din, skupinski ogled za šolsko mladino brezplačen.

Mestna hranilnica ljubljanske občevša svoje komiteje, da v petek, dne 3. maja ne bo poslovala zaradi čiščenja uradnih prostorov.

Ljubljanska sekcija društva veterinarjev LRS obvešča člane, da bo redni mesečni sestanek drugo soboto, t. j. 11. t. m. na običajnem mestu v Gregorčičevi ulici št. 23.

Dobri nasveti: Če želite odlično masno kremo, potem zahtevaj samo »ULTRAGIN« - sport kremo. Dobiš jo v vseh parfumerijah.

»FLEX« slovi za čiščenje mastnih madežev in ga lahko kupiš v vseh trgovinah, ki prodajajo milo. Pazi na znamko »FLEX«.

Negovana žena uporablja hormonske (močne) in vitaminske (dnevne) kreme »EVELINE« za suho ali mastno kožo! Dobite jih v vseh drogerijah!

Vsem sorodnikom in znancem sporočam žalostno vest, da je po dolgotrajni bolezni umri moj dragi mož

JOŽE BEVC

Pogreb dragega pokojnika bo v turek, dne 30. aprila 1957 ob 16.30 iz hiše žalosti Ljubljanska cesta 99 na pokopališče Domžale.

Zalujoča žena Francka

»Ne morem vam povedati, koliko bom lahko dal, vsaj za zdaj še ne, ker z dediščino še ni vse urejeno,« je odgovoril Tom.

»Kaj me briga! Hočem videti oporo! Ne verjamem, da je pozabila name. Objubila mi je, da mi bo dala hišo.«

»Hišo!«

»Da, tako jel Imam dokaze.«

»Gotovo se motite,« je rekel Tom. »Meni je večkrat pripovedovala, da mi bo dala hišo. Ali ste prepričani, da si tega ne domišljate?«

»Povsem zagotovo vem! Kaj mislite, zakaj sem toliko let delal tu? Zakaj sem izpolnjeval njene ukaze, kuhlal, pral in čistil vso njeno umazanijo? Mar mislite, da sem bil v starko zaljubljen?«

Tom je naglo vstal. Ni sicer imel tega namena, pa se je iznenada znašel nad sedečim Edvardom. V sobi je bila popolna tišina, nazadnje pa je Tom spregovoril s povsem mehkim glasom: »O gospe Rath ne smete nikoli več tako govoriti,« mu je rekel.

Edvard je strmel vanj. Ves bled je bil v obraz, morda od strahu, verjetne pa od jeze. »Advo-

kata bom najel,« je spregovoril. »Najel ga bom! Imam dokaze, da je hotela hišo pustiti meni.«

»V oporo ki je zapisano, da je hiša moja,« je odgovoril Tom. »Vprašanje je le, ali boste dovolj pametni in vzeli tišo, kar lahko dobite, ali pa boste vztrajali pri svojem in boste še nočej šli iz hiše.«

»Sel bom, vi pa boste še slišali o meni!« Čemu bi se jezil, se je miril Tom. Star človek je. Z vsa pravico nekaj pričakuje. Morda mu je babica res objubila, ali pa vsaj misli, da mu je. Nikar se ne jezi, se je miril, razburjanje nikomur ne stri dobro!

»Opehariti bi me radi,« je nadaljeval stavec. »Ali ona ali vi, nekdo me je hotel opehariti! Neumna je bila! Umazanka! Nikoli se ni kopal! Bila je...«

»Molčite!« je zavpil Tom. Njegov glas je postal silovit kot odmev strela iz puške. Stavec je globoko zajel sapo. »Zdaj pa izginite iz hiše!« je ukazal Tom. »Pojdite dol, pospravite svoje reči, naročite taksi in izginite! Če ne odidete čez eno uro, vas bom vrgel ven.«

»Advokata bom najel,« je pretel Edvard. »Vi seveda mislite, da nimam denarja zanj. Najboljšega si bom izbral. Hiša je moja, imam dokaze za to.«

»Najemite advokata! Kolikor hočete, si jih lahko najamete, zdaj pa pri prič vstanite s tega stola!« je rekel Tom. »Bodite v sobi za služničad, dokler ne pride taksi!«

Edvard je vstal, Tom pa je počakal, da je stavec odšel iz sobe in je bilo slišati njegove korake na stopnicah.

»Kaj je bilo?« je hotela vedeti Betsy. »Ves divji si!«

Tom se je zleknil čez dvojno posteljo in se zagledal v vrvi, ki je visela nad njim kot mreža. »Ujezil sem se,« je povedal.

»Na Edvarda?«

»Nanj. Ven sem ga vrgel. Čez eno uro bo odšel.« In ji je povedal, kako je bilo. Dalje ko je pripovedoval, bolj jezna je postajala. »Razumljivo, da si se razburil,« mu je rekla. »Jaz bi ga pri prič vrgla iz hiše.«

Tom se ni premaknil. Pravkar je malo manjkalo, pa bi bil ubil Edvarda, je razmišljal. V pisarni me pogosto prime, da bi ubil Ogdena. »Čudno, jaz ubijam prijatelje in tuje.«

»Ali si kaj rekel?«

»Nič. Strašno sem utrujen?«

»Smešno je slišati, kar praviš o ubijanju prijateljev in tujev.«

»Misliš sem na vojno,« ji je razložil.

»Ali si kdaj koga ubil?«

»Seveda eem.«

»Hočem reči, ali si kdaj osebno koga ubil? Nikoli nisi pripovedoval o tem.«

»Utrujen sem, spal bi rad.« Živčno se je iztegnil na postelji in zaprl oči. Ob medli svetlobi, ki je prihajala skozi okno, je Betsy legla k njemu in se zagledala v njegove široke dlani na odevi. »Ne morem razumeti, da ti lahko koga ubiješ,« je rekla.

Ni dobila odgovora. Nekaj minut ga je ležela gledala, nato pa je skušala zaspati. Čudno, je razmišljala, da tako malo vem o lastnem možu. Rada bi, da bi mi pripovedoval o vojni, toda morala bi storiti kaj boljšega, kot ga nagovarjati, naj mi pripoveduje. Sicer pa dobra žena, tako pravijo, nikoli ne vprašuje moža takih reči, ki jih očitno ne želi povedati.

se jima je, da je najbolje, če se delata, da spita. V pritičju je otožno bila stara babičina ura, ki je merila pred davnimi časi Tomova mlada leta.

Ko se je Tom jutraj zbudil, je imel mačka, kakor da se je prejšnji večer napil. Pogledal je na zapestno uro: pol desetih. Skočil je iz postelje. »Betsy!« je zaklical. »Vlak sem zamudil!« V pižami je stekel po stopnicah v veliko, starinsko kuhinjo, kjer je Betsy pomivala posodo.

»Zamudil bom,« ji je rekel. »Moram napisati nov osnutek govora.«

Pogledala ga je in se mu nasmehnila: »Saj je nedelja!«

»Oh!« je se oddahnil. »Pozabil sem.« Ves zmeden je stal sredi kuhinje, ki je vanjo skozi okno sijalo sonce. »Kje so otroci?« je vprašal.

»Zunaj. Stari kamniti vrt je prekrasen prostor za otroško igrišče.«

»Kar gor grem! Malo bi še spal,« je rekel Tom. »Se kaj ž?« Ob sedmih jutraj spravljam naše reči v red,« je rekla Betsy. »Zdaj bomo šli v cerkev, še prej pa bova sestavila spisek vsega, kar je treba urediti.«

»Zmanjkalo bo papirja,« ji je odgovoril Tom. »Na vsem svetu ga ne bo dovolj. Poklical bom advokata Simsa in mu povedal, kako je z Edvardom. Razložiti mu moram vso reč, preden bo Edvard skušal napraviti zmedo.«

»Moram pospraviti v babičini sobi,« je rekla Betsy. »V omarah so še vedno njene obleke.«

»Danes ne morem v cerkev. Doma bom ostal in pisal.«

»V cerkev boš šel,« je rekla Betsy. »Poslej bomo hodili v cerkev vsako nedeljo.«

»Ti pojdi,« ji je odgovoril.

»Zakaj pa ti ne?«

»Prav žal mi je. Tako sem utrujen. Pojdi ti v cerkev in vzemi otroke s seboj, jaz pa bom doma pisal.«

»V cerkev boš šel,« je rekla Betsy. »Poslej bomo hodili v cerkev vsako nedeljo.«

»Ti pojdi,« ji je odgovoril.

»Zakaj pa ti ne?«

»Prav žal mi je. Tako sem utrujen. Pojdi ti v cerkev in vzemi otroke s seboj, jaz pa bom doma pisal.«

»Danes ne morem v cerkev. Doma bom ostal in pisal.«

»V cerkev boš šel,« je rekla Betsy. »Poslej bomo hodili v cerkev vsako nedeljo.«

»Ti pojdi,« ji je odgovoril.

»Zakaj pa ti ne?«

»Prav žal mi je. Tako sem utrujen. Pojdi ti v cerkev in vzemi otroke s seboj, jaz pa bom doma pisal.«

»Danes ne morem v cerkev. Doma bom ostal in pisal.«

»V cerkev boš šel,« je rekla Betsy. »Poslej bomo hodili v cerkev vsako nedeljo.«

»Ti pojdi,« ji je odgovoril.

»Zakaj pa ti ne?«

»Prav žal mi je. Tako sem utrujen. Pojdi ti v cerkev in vzemi otroke s seboj, jaz pa bom doma pisal.«

42

MOŽ

Sloan Wilson

V SIVEM

»Ne morem vam povedati, koliko bom lahko dal, vsaj za zdaj še ne, ker z dediščino še ni vse urejeno,« je odgovoril Tom.

»Kaj me briga! Hočem videti oporo! Ne verjamem, da je pozabila name. Objubila mi je, da mi bo dala hišo.«

»Hišo!«

»Da, tako jel Imam dokaze.«

»Gotovo se motite,« je rekel Tom. »Meni je večkrat pripovedovala, da mi bo dala hišo. Ali ste prepričani, da si tega ne domišljate?«

»Povsem zagotovo vem! Kaj mislite, zakaj sem toliko let delal tu? Zakaj sem izpolnjeval njene ukaze, kuhlal, pral in čistil vso njeno umazanijo? Mar mislite, da sem bil v starko zaljubljen?«

Tom je naglo vstal. Ni sicer imel tega namena, pa se je iznenada znašel nad sedečim Edvardom. V sobi je bila popolna tišina, nazadnje pa je Tom spregovoril s povsem mehkim glasom: »O gospe Rath ne smete nikoli več tako govoriti,« mu je rekel.

Edvard je strmel vanj. Ves bled je bil v obraz, morda od strahu, verjetne pa od jeze. »Advo-

De-De

TOALETNO MILO

DROBNI OGLASI

ZASTOPSTVO TOVARN prevzame zaradi nabave od prodaje - sedež v Ljubljani. Ponudbe ogl. odd. pod »Honorarec«.

143

HONORARNO MESTO išče vojni invalid - več vseh komercialno-računskih poslov - razčiščevalc saldakov ect. Ponudbe ogl. odd. pod »Korespondent«.

144

KAM BOMO ŠLI na letni dopust

Podatki o cenah letovanja v turističnih krajih

V želji pomagati delovnim ljudem pri izbiri kraja za letni dopust objavlja Turistična zveza Jugoslavije podatke o turističnih krajih, kjer so pogoji bivanja dostopnejši. Podrobnejši podatki bodo kmalu objavljeni tudi v posebni brošuri. To brošuro bo Turistična zveza Jugoslavije poslala vsem krajevnim sindikalnim svetom in turističnim društvom, kjer bo moč dobiti podrobnejša pojasnila.

Obrazložitev kratic v besedilu:

PK = postelje v privatnih hišah;
BT = turistična taksa;
Penz. = cena polnega penzionera (postelja in trije obroki dnevno);
Hot. = Hotel, rest. = restavracija, gost. = gostilna, sez. = glavna turistična sezona (ki v primorskih krajih traja od 15. junija do 15. septembra, v vseh ostalih krajih pa od 1. julija do 31. avgusta), izven sez. = pred- in po sezoni (pred 15. junijem v Primorju, oziroma pred 1. julijem v ostalih krajih in po 15. septembru v Primorju oziroma po 31. avgustu v ostalih krajih).
Podrobnejše informacije vam nudijo in rezervirajo turistična društva, ki obstajajo v skoraj vseh turističnih krajih, turistični biroji, podjetja za potniški in turistični promet (»Putnik«, »Turist-express«, »Centroturist«, »Kvarner-express«, itd.) kakor tudi gostinska podjetja.

Primorje

ANKARAN v Slovenskem Primorju — pens. v hot. v sez. 700-750 din, izven sez. 300-600 din.
BAKAR — 35 PK (150-180 din). Pre-nočišče v campingu 90 din. Hrana v rest. v sez. 350 din, izven sez. 450 din. BT 12 din.
BARBAT NA RABU — 200 PK. Pens. v hot. v sez. 700-900 din, izven sez. 600-700 din.
BASKA NA KRKU — pens. v hot. v sez. 800-900 din, izven sez. 650-700 din. Samo hrana v sez. 600, izven sez. 500 din. BT 20 din.
BASKA VODA — 220 PK (120-220 din). Uporaba kuhinje 40-50 din. Hrana v rest. 520 din. Pens. 650 din.
BIOGRAD NA MORU — 400 PK (130 do 200 din). Hrana v rest. v sez. 350 din; izven sez. 400-480 din.
BLATO NA KORČULI — 130 PK (130 do 150 din). Hrana v rest. 800 din.
BOL NA BRACU — 210 PK. Pens. v hot. 650 din.
BOVAJA NA DUGOM OTOKU — 100 PK (120-150 din). Hrana v rest. 450 din. BT 14 din.
BRELA KOD MAKARSKO — 120 PK (100 do 250 din). Pens. v hot. 675-850 din. BT 17 din.
BRIST v bližini Podgore — 150 PK (120 do 150 din). Uporaba kuhinje 50 din.
BUDVA — PK (150-300 din). Pens. v hot. »Mogrene« v sez. 700-800 din, izven sez. 450-500 din.
CAVIAT — 160 PK (150-300 din). Hrana v rest. 400-500 din. Pens. v hot. v sez. 650-1000 din, izven sez. 500 do 700 din. BT 16 din.
CRES — 80 PK (100-150 din). Hrana v rest. 360 din. Pens. v hot. 500-550 din. BT 12 din.
CRIKVENICA — 2000 PK (150-300 din). Hrana v manjših rest. 350 din. Tereni za camping, taksa 60 din. BT v sez. 20 din, izven sez. 10 din.
DUBROVNIK — 1200 PK (150-400 din). Hrana v rest. 400-500 din. BT v sez. 24 din, izven sez. 12 din.
DRVENIK pri MAKARSKI — 60 PK (100-150 din). Uporaba kuhinje 20 do 30 din. Hrana v rest. 300-350 din. BT 15 din.
FILIP JAKOV pri Zadru — 110 PK (120 do 140 din). Hrana v rest. 350 din. Pens. 470-490 din.
GRILJEVAČ pri SPLITU — 300 PK (150 dinarjev). BT 15 din.
HERCEGNOVI — 500 PK (150-300 din). Hrana v rest. 250-300 din. Pens. v hot. »Topolat« 800-850 din, »Rudnik« 800 din, »Plaža« 750-950 din, »Lov-čena« 750-850 din, izven sez. popust 10%.
HVAR — 900 PK (v sez. 150-250 din, izven sez. 100-200). Uporaba kuhinje 50-80 din. Hrana v rest. 400-500 din. Pens. v hot. »Slavija«, »Istria« in »Parke« v sez. 650-850 din, izven sez. 550-750 din. BT v sez. 20 din, izven sez. 15 din.
IGRANE pri Podgori — 150 PK (120 do 200 din). Uporaba kuhinje 50-100 dinarjev. Hrana v rest. 400 do 450 din. BT 15 din.
ILOVIK pri Lošnju — 70 PK (v sez. 140 din, izven sez. 110 din). Hrana v rest. in priv. hišah 300-350 din. BT v sez. 15 din, izven sez. 10 din.
IZ VELA na otoku Iju — 60 PK (140 do 150 din). Pens. v hot. 600 din. BT 13 din.
JADRANOVO blizu Crikvenice — 150 PK (150-180 din).
JELSA NA HVARU — 250 PK (140 do 160 din). Hrana v rest. 350 din. Pens. v sez. 690-750 din, izven sez. 580 do 640 din. BT 20 din.
KASTEL LUKŠIĆ pri Splitu — 200 PK (150-160 din). Uporaba kuhinje 20 do 30 din. Hrana v rest. 480-550 din. BT 12 din.
OTOK KOLOCEP pri Dubrovniku — 40 PK (150-200 din). Hrana v rest. 500 dinarjev. BT v sez. 16 din, izven sez. 8 din.
KOPER — Pens. v hot. »Galebe« v sez. 750 din, izven sez. 550 din.
KORČULA — 500 PK (180-250). Hrana 400-450 din. Pens. 580-750 din. BT v sez. 20 din, izven sez. 12 din.
KOTOR — PK (150-250 din). Hrana v rest. 280 din. Pens. v hot. »Slavija« v sez. 720-900 din, izven sez. 600 do 850 din.
KRALJEVICA — 200 PK (150-200 din). Hrana v rest. 350-650 din. BT v sez. 19 din, izven sez. 5 din.
KUPARI pri Dubrovniku — pens. v sez. 600-700 din, izven sez. 340-650 din.
LASTOVO — 40 PK (150-200 din). BT 12 din.

LOPAR na otoku Rabu — 40 PK (150 do 150 din). Uporaba kuhinje 30-50 din. Hrana v rest. 400 din. Popolni pens. v hot. v sez. 760 din, izven sez. 650 dinarjev. BT 15 din.
LOPUD (nedaleč od Dubrovnika) — 120 PK (150-200 din). Hrana priv. 500 dinarjev, v rest. 400-600 din. BT 16 din.
LOVRAN — 400 PK (250-400 din). BT v sez. 25, izven sez. 15 din.
LUMBARDA na otoku Korčuli — 60 PK (150-200 din). Hrana v rest. 400-500 dinarjev. Popolni pens. 550-700 din. BT 12 din.
MAKARSKA — 1500 PK (v sez. 170 do 250 din, izven sez. 110-170 din). Hrana v rest. v sez. 400-550 din, izven sez. 350-450 din. BT 20 din. Camping tereni. Taksa prve tri dneve po 100 din, vsak nadaljnji dan 50 din.
MALI LOSINJ — 450 PK (v sez. 140 do 200 din, izven sez. 110-170 din). Hrana v rest. 300-410 din. BT v sez. 15 din, izven sez. 10 din.
MALINSKA na otoku Krku — 460 PK (120-220 din). Uporaba kuhinje 80 do 150 din. Pens. v hot. v sez. 800 do 850 din, izven sez. 650-700 din. BT v sez. 20 din, izven sez. 12 din.
MEDVEJA pri Lovranu — 20 PK (250 do 400 din).
MILNA na otoku Braču — Pens. v hot. »Vale« 590 din. Hrana v rest. 450 din.
MLINI pri Dubrovniku — 50 PK (150 do 250 din). Hrana v rest. 400-600 din. Pens. v hot. »Mlini« izven sez. 600 do 800 din. BT v sez. 16 din, izven sez. 8 din.
MOLAT — 40 PK (100-150 din). Hrana v rest. 450 din. BT v sez. 12 din, izven sez. 5 din.

MOSCENICKA DRAGA — 280 PK (150 do 250 din). Hrana v rest. 520-620 din. Popolni pens. v vilah izven sez. 650 dinarjev. Camping tereni. Taksa 70 dinarjev. BT 20 din.
MURTER na istoimenskem otoku — 250 PK (90-120 din). Uporaba kuhinje 20-50 din. Pens. v hot. »Slanica« 580 din, samo hrana 420 din.
NEREŽINE na Lošnju — Pens. v sez. 500 din, izven sez. 450 din.
NIN, 16 km od Zadra — 60 PK (100 do 150 din). Hrana v rest. 300-350 din.
NOVALJA na otoku Pagu — 800 PK (100 do 140 din). Popolni pens. v sez. 500 do 550 din, izven sez. 480-520 din.
NOVIGRAD v Istri — Pens. v hot. v sez. 520-700 din, izven sez. 450-550 dinarjev.
NOVI VINODOL — 325 PK (150-250 din). Hrana v rest. 600 din. BT 20 din.
NJVICE na otoku Krku — 60 PK (150 do 150 din). Hrana v hot. v sez. 500 dinarjev, izven sez. 400 din. Pens. v hot. v sez. 700, izven sez. 650 din.
OMIS — 120 PK. Pens. v hot. 700-750 dinarjev.
OMISALJ na otoku Krku — 60 PK (120 do 220 din). Hrana v rest. 500-550 dinarjev. BT 10 din.
OPATIJA — 100 PK (200-400 din). Hrana v manjših rest. okoli 500 din. BT v sez. 30 din, izven sez. 20 din.
OREBIĆ na polotoku Pelješcu — 200 PK (150-200 din). Hrana 400-500 din.

PAG — 425 PK (150-160 din). Uporaba kuhinje 60-80 din. Hrana v sez. 440 dinarjev, izven sez. 350 din. Pens. v hot. v sez. 600-620 din, izven sez. 500-540 din. BT 12 din.
PAKOSTANE nedaleč od Biograda — 150 PK (100-150 din). BT 15 din.
PETRCANE — 12 km od Zadra — 80 PK (100-150 din).
PETROVAC NA MORU — PK (150-250 dinarjev). Pens. v hot. 600-680 din.
PIRAN — Pens. v rest. »Delfine« v sez. 595 din, izven sez. 510 din.
PODACI v Makarskem primorju — 50 PK (100-120 din). BT 15 din.
PODGORA pod Biokovom — 200 PK (150 do 200 din). Pens. v hot. 800-900 dinarjev, izven sez. 600-700 din.
POREČ — 150 PK (150-300 din). Hrana v rest. 300-350 din. Pens. v hot. izven sez. 600-800 din.
PORTOROŽ — Pens. v hot. »Central« 800-1400 din, izven sez. 680-750 din, »Helios« v sez. 900-1200 din, izven sez. 500-750 din.
POSTIRA na otoku Braču — 120 PK (100 do 150 din). Pens. v hot. v sez. 570 dinarjev, izven sez. 480 din.
PRČANJ — Pens. v hot. v sez. 600-650 din, izven sez. 450-490 din.
PREKO na otoku Ugljanu — 300 PK (100-150 din). Hrana 400 din. Pens. v rest. 480-520 din.
PRIMOSTEN nedaleč od Sibenika — 80 PK (140-200 din). Hrana v rest. 350 do 400 din.
PRIVLAKA, 24 km od Zadra — 100 PK (100-150 din). Hrana v rest. 500-350 dinarjev.
PUNAT na otoku Krku — 100 PK. Pre-nočišče v vilah. v sez. 200, izven sez. 160 din. Hrana v rest. 350 din.
RAB — 600 PK (v sez. 200-300 din, izven sez. 120-200 din). Hrana v manjših restavracijah po meniju 150 do 250 din. BT 20 din.
RIJEKA — 300 PK (200-400 din). Pens. v planinskem domu 460-560 din. Hrana v rest. 250-450 din. V domu Rdečega križa 100 ležalnic, hrana 220 din. V dijaskih domovih prenočišče 120-240 din. BT 20 din.
RISAN — Pens. v hot. »Orjen« 570 do 590 din.
ROGOZNICA, 25 km od Sibenika — 100 PK (120-180 din). BT 15 din.
ROVINI — 140 PK (150-250 din). Hrana v rest. 400 din. Pens. v campingu 530 din. Taksa za uporabo prostora 50 din. BT 12 din.
SALI na Dugom Otoku — 60 PK (110 do 140 din). Hrana v rest. 500 din.
SAVUDRIJA v Istri — Pens. v hot. izven sez. 630-850 din. Pens. v campingu v sez. 750 din, izven sez. 550 dinarjev.
SELCE — 340 PK (100-200 din). Hrana v hot. 500-700 din. Pens. v hot. izven sez. 450-600 din. Camping tereni. Taksa 50 din. BT v sez. 20 din, izven sez. 10 din.
SENJ — 26 PK (150-350 din). Hrana v hot. 600 din. BT 16 din.
SILBA na istoimenskem otoku — 120 PK (90-130 din). Pens. v rest. 500-600 dinarjev, samo hrana 450-500 din. BT 12 din.

SLANO, severozahodno od Dubrovnika — 50 PK (150-200 din). Hrana v rest. 450 din.
SPLIT — 400 PK. Hrana v rest. 400 do 500 din. Pens. v sez. »Slavija« in »Srebrna vrata« v sez. 850-950 din, izven sez. 680-720 din in »Ljubljani« v sez. 650-750, izven sez. 520-600 dinarjev.
SREBRENO — pens. v hot. 550-750 din, pens. v campingu 450-550 dinarjev. Camping taksa 100 din. BT 15 din.
STARIGRAD na Hvaru — 300 PK (120 do 150 din). Hrana v rest. 450-550 din. Pens. v hot. v sez. 650-750 din, izven sez. 620-660 din. BT v sez. 20 dinarjev, izven sez. 15 din.
STON — 30 PK (170-200 din). Hrana v rest. 410 din. Pens. 550-610 din. BT 12 din.
ŠUMPETAR (Krišto Jesenice), jugovzhodno od Splita — 150 PK (100-180 din). Dajo se vile v najem. Hrana v rest. 300 din. BT 10 din.
ŠUMPETAR na Braču — 200 PK (120-150 dinarjev). Pens. v hot. 600 din. BT 13 din.
ŠKAK na istoimenskem otoku — 20 PK (v sez. 140 din, izven sez. 110 din). Hrana v rest. 390 din, v priv. hišah 300-350 din.
SVETI JAKOV na Lošnju — 20 PK (v sez. 140, izven sez. 110). Hrana v priv. hišah v sez. 350 din, izven sez. 300 din. BT v sez. 15 din, izven sez. 10 din.

SUTIVAN — 200 PK (140-150 din). Hrana 420 din. Pens. v hot. v sez. 600 dinarjev, izven sez. 500 din. BT 20 dinarjev.
SIBENIK — 60 PK (120-300 din). Hrana v hot. 450 din. Pens. v hot. »Krkac« izven sez. 960 din + 30% popustom za člane sindikatov. BT 12 din.
TIJESNO pri Sibeniku — 120 PK (100 do 150 din). Hrana 450 din. Pens. v hot. 600 din. BT v sez. 15 din, izven sez. 10 din.
TROGRIN — 80 PK. Pens. v hot. »Radovan« izven sez. 650-900 din.
TRPANJ na polotoku Pelješcu — 200 PK (200 din). Prenočišče v penzionih 200 din. Hrana 350 din. BT 12 din.
TRSTENIK na moru, na srednjem delu polotoka Pelješca — 50 PK (150 do 200 din). Hrana 400-450 din. BT 12 dinarjev.
TRSTENO pri Dubrovniku — 30 PK (150 do 200 din). Hrana v rest. 400-300 dinarjev. BT 12 din.
ULCINJ — PK (150-300 din). Pens. v hot. »Jadranc« v sez. 750-920 din.
UMAG — pens. v hot. izven sez. 650 do 900 din, v campingu 600 din.
UNIJE na istoimenskem otoku — 300 PK (v sez. 140 din, izven sez. 110 din). Hrana v priv. hišah v sez. 330 din, izven sez. 300 din.
VELALUKA na Korčuli — 100 PK (90 do 130 din). Hrana v rest. 400-500 din. Pens. v hot. »Istria« v sez. 650-650 dinarjev, izven sez. 450-500 din.
VELIKI LOSINJ — 80 PK (165-195 din). Hrana v rest. 450 din.
VIGANJ na polotoku Pelješcu — 70 PK (150-200 din). Hrana v rest. 400 do 500 din. BT 16 din.
VINJERAC v Podvelebitsem kanalu — 30 PK (100-150 din). Hrana v rest. 350 din. Pens. v rest. »Vinjerac« 420 do 450 din. BT v sez. 15 izven sez. 10 din.
VODICE v bližini Sibenika — 300 PK (100-150 din). Hrana v hot. 350, v rest. 250-300 din. Pens. v hotelu 500 din. BT 12 din.
VRBOSKA na Hvaru — 50 PK. Pens. v hotelu 650 din.
ZADAR — 400 PK (200-300 din). Pens. v hot. »Zagrebe« izven sez. 640 do 920, v hot. »Beograds« izven sezije 540-720 din.
ZATON v bližini Dubrovnika — 50 PK (120-150 din). Hrana v rest. 450 din. BT 16 din.
ZELENICA — pens. v hot. v sez. 730 do 850, izven sez. 600-650 din.
ZIVOGOSČE pod Biokovom — 30 PK (100-200 din). BT 10 din.

Jezerca

bled — 441 PK (150-300 din). Pens. v hot. »Triglave« v sez. 675-855, izven sez. 468-638 din. Prenočišča v campingu 50 din.
BOHINJ — 291 PK (80-180 din). Pens. v hot. »BelleVue« v sez. 750-1100, izven sez. 500-550, v hotelu »Pod Vogelom« v sez. 800-1250, izven sez. 550-950 din. Prenočišča v campingu 30 din.
BOHINJSKA BISTRICA — pens. v hot. v sez. 650, izven sez. 550 din.
BORVAČKO JEZERO — pens. v hotelu »Prejci« 600, »Bračničica« 800 din. Pre-nočišča pod šotori in prehrana v hot. 500 din.
JEZERO PRI JAJCU — pens. v hotelu 600 din.
OHRID — pens. v sez. 480-950, izven sez. 395-740 din. Privatne postelje v sez. 200-350, izven sez. 200 do 300 din. V večend hišica postelja v sez. 170-250, izven sez. 130 do 200 din. BT za priv. postelje 20 din, za hotele v sez. 50, izven sez. 30 din.
PALIĆ — pens. v hotelih v sez. 540 do 720, izven sez. 450-600 din.
RESEN — Oteševce — Pens. v hot. v sez. 510-750 din, izven sez. 420-600 din. V bližnjem mestu Asamat pens. v sez. 400-500 din, izven sez. 400 do 450 din. Nastanitev privatno.
STARI DOJRAN — Pens. v vilah, v sez. 500 din, izven sez. 400 din.
STRUGA — Pens. v hot. v sez. 590 do 620 din, izven sez. 415-440 din.
VLASINSKO JEZERO — Pens. v hot. »Vlasina« v sez. 580-650 din, izven sez. 550-600 din.
ZBLJE na umetnem jezeru reke Save — 22 PK (100 din). Primarno za camping.

Planine

ANDRIJEVICA — Pens. v hot. »Komo-vi« v sez. 700-900 din, izven sez. 600-700 din.
BEGUNJE na Gorenjskem — Pens. v hot. 830-860 din v vilah »Mira« v sez. 520-680 din, izven sez. 480-520 din.
BEROVO — PK (80-100 din). Pens. 400 do 450 din.
BISTRICAK pri Zenici — Pens. 400 din.
BORI pri Ptujcu — Pens. v sez. 600-700 din, izven sez. 550-600 din.
BOVEC v dolini Soče — 44 PK (125 do 225 din). Pens. v hot. v sez. 650 din, izven sez. 550 din. Camping tereni taksa 30 din.
BREZOVICA v Metohiji — Pens. v sez. 480-550 din, izven sez. 450-550 din.
BRUS — Pens. v hot. »Zvezda« v sez. 500-700 din, izven sez. 400-600 din.
CELJE — Pens. v hot. »Ojstrica« v sez. 580-680 din, »Čeljska koča« 650 din, v hot. »Svetina« 500 din.
CERKNO — 18 PK (180-210 din). Camp-ing tereni taksa 20 din.
CAJNICE na progi Ustiprača-Foča. Pens. v hot. 500-600 din.
CATEZ ob Savi — Pens. v hot. »Cateške Toplice« v sez. 640-780 din, izven sez. 530-640 din.
CRNI VRH nad Idrijo — Pens. v hot. »Javornik« 500-600 din.
CRNOMELJ v Beli krajini — Pens. v hot. »Lovski rog« 600 din.
DEČANI — Pens. v hot. »Turist« v sez. 650-870 din, izven sez. 500-570 din.
DIVACA — Pens. v rest. »Rianik« 540 do 780 din.
DIVČIBARE — Pens. v hot. »Maljena« 880 din.
DOLENSKE TOPLICE — Pens. v sez. 800 din, izven sez. 680 din.
DOVJE — Molstrana — pod Triglavom — 139 PK (110-200 din).
DRAVOGRAD — Pens. 600 din.
FARA OB KOLPI — 8 PK. Pens. 450 do 500 din.
FOČA — Pens. v hot. 700-800 din.
GALICNIK — Pens. v sez. 550-710 din, izven sez. 510-680 din.
GORENJA VAS — Pens. v rest. »Cita-bor« 480-600 din.
GORJE PRI BLEDU — 15 PK (150 do 200 din).
GORNJI GRAD pri Kamniku — 81 PK (90-130 din). Pens. v hot. 430 din. Nočitve v weekend-hišah 90 do 130 din.
GOZD MARTULJEK — 58 PK (100 do 300 din).
IDRIJA — Pens. v hot. »Nanos« 507 din. Camping tereni, taksa 30 din.
IVANJICA — Pens. v hot. »Park« v sez. 630 din; izven sez. 520 din. »Mporavica« v sez. 520 din, izven sez. 450-500 din.
JAHORINA — Pens. v hot. »Sator« 600 din, »Jahorina« 700-800 din.
JEZERSKO — 103 PK (130-300 din). Pens. v hot. v sez. 650-900 din, izven sez. 500-660 din. Camping tereni, taksa 30 din.
KAMNIK — Pens. v hot. »Planinka« v sez. 675 din, izven sez. 585 din, v rest. 700 din.
KAMNJSKA BISTRICA — Pens. v hot. 700 din.
KANAL NA SOCI — Pens. v hot. v sez. 500-600 din, izven sez. 450-580 din.
KOBARID — 28 PK (100-150 din). Pens. v hot. v sez. 640 din, izven sez. 520 din.
KOČEVJE — Pens. v hot. v sez. 640 din, izven sez. 520 din.
KOMNA — Pens. v hot. 835-940 din.
KOSJERIC — Pens. v hot. 420-450 din.
KOSMAJ — Pens. v hot. v sez. 780 din, izven sez. 600 din.
KOSTEL OB KOLPI, v bližini Kočevja — Pens. 450-550 din.
KRANJ — Pens. v rest. »Jelene« v sez. 648-765 din, izven sez. 576-680 din, v hot. »Dom na Joštu« v sez. 450 do 600 din, izven sez. 400-500 din.
KRANJSKA GORA — 386 PK (100-300 din). Pens. v hot. »Razore« in »Slav-vece« v sez. 800-850 din, izven sez. 750-800 din. Camping tereni, taksa 40 din.
KRATOVO — Pens. v hot. 450 din.
KRIVA PALANKA — PK (80-100 din). Pens. 400 din.
KROMBERG — srednjeveški grad v bližini Gorice — PK (150-300 din).
KROPA — v bližini Bleda — 15 PK (100-150 din).
KRUŠEVO — Pens. v hot. »Ilinden« v sez. 520-610 din; izven sez. 384-434 din, v prenočišču »Kruševce« v sez. 440-520 din, izven sez. 354-414 din.
LASKO — 10 PK (150-200 din). Pens. v hot. »Savinja« v sez. 800-800 din, izven sez. 460-540 din, »Koča na Smohorju« 450-600 din, »Laško« v sez. 500-600 din, izven sez. 460-540 dinarjev.
LAZAROPOLJE — Pens. v vilah v sez. 500 din, izven sez. 480 din.
LOGARSKA DOLINA — 16 PK (200 din) Pens. v hot. 500-700 din. Camp-ing tereni, taksa 20 din.
LOG POD MANGARTOM — Pens. v sez. 650-700 din, izven sez. 550 do 600 din.
LOG V TRENTI v dolini Soče — Pens. v hot. v sez. 585 din, izven sez. 510 din.
LOVRENC NA POHORJU — Pens. v hot. 400-650 din.
LUCE — 20 PK (120-150 din). Pens. v hot. 500-550 din.
LJUBNO OB SAVINJI — 80 PK (80-120 din). Pens. v hot. 500 din.
LJUTOMER — med Slov. Goricami in Murskim poljem — Pens. v rest. 480 din.
MAKOLE — v dolini reke Dravinje — Pens. v hot. v sez. 700 din, izven sez. 630 din.
MOKRICE — Pens. v hot. v sez. 650 do 750 din, izven sez. 550-650 din.
MOST NA SOCI — Pens. v rest. v sez. 600 din, izven sez. 540 din.
MOZIRJE v Savinjski dolini — 30 PK (200 din). Pens. v hot. 650 din, v rest. »Pori« 450 din.
NOVA GORICA — 8 PK (120-200 din). Pens. v hot. v sez. 790-900 din, izven sez. 700-800 din.
NOVO MESTO — Pens. v hot. v sez. 780-850 din, izven sez. 600-700 din. Camping tereni, taksa 30 din.
ORTNEK, grad in letovišče na Dolenskem — 36 PK (100-150 din).
PALE — pri Sarajevu — Pens. 600 din.

PERISTER — Pen. 500-600 din.
PLANINA NAD JESenicami (SVETI KRIZ) pri Jesenicah — Pens. v sez. 800 din, izven sez. 550 din.
PODKOREN — 34 PK (100-300 din). Pens. v hot. v sez. 850-950 din, izven sez. 750-850 din.
POHORJE — Pens. v hot. v sez. 450-800 din, izven sez. 450-700 din.
POKLJUKA — Pens. v hot. v sez. 750 do 1000 din, izven sez. 675-800 din.
POLJANE — pri Skofiji Loki — Pens. v rest. v sez. 420 din, izven sez. 400 din.
POLZEVO, ob progi Ljubljana-Novomesto — Pens. v hot. 500-600 din.
POPOVA SAPKA — Pens. v planin. domu 470-600 din.
POSTOJNA — 40 PK (180-220 din). Pens. v hot. v sez. 633 din, izven sez. 540 din.
PREDDVOR PRI KRANJU, na Gorenjskem — 42 PK (180 din). Hrana v gost. 450 din.
PTUJ — Pens. v hot. 500-600 din.
RADJE na Dravi — Pens. v rest. v sez. 500 din, izven sez. 450 din.
RADOVLJICA — 130 PK (150-200 din). Pens. v hot. v sez. 600-800 din, izven sez. 550-680 din.
RATECE-PLANICA — Pens. v planin. domu, v sez. 750-900 din, izven sez. 700-825 din, v rest. 500-530 din.
RIBNICA na Dolenskem — Pens. v rest. v sez. 495, izven sez. 398 din.
SEZANA — Pens. v hot. 650-850 din.
SLOVENSKA BISTRICA — Pens. v rest. 550-700 din.
SLOVENJ GRADEC — Pens. v hot. v sez. 650-750 din, izven sez. 550 din.
SLOVENSKE KONJICE — Pens. v rest. v sez. 500-650 din, izven sez. 450-500 din.
SOČA — Pens. v hot. v sez. 550 din, izven sez. 470 din.
SOLČAVA — med Kamniškimi planinami in Predgorjem — Pens. v hot. v sez. 520 din, izven sez. 470 din.
SORICA — pri Skofiji Loki — Pens. v rest. 600 din.
STARI TRG pri Rakeku — 14 PK (100 do 150 din).
SKOFJA LOKA — Pens. v hot. 420 do 500 din. Camping tereni — taksa 40 din.
TARA — Pens. v hot. v sez. 800 din, izven sez. 700 din.
TOLMIN — Pens. v hot. v sez. 655-882 din, izven sez. 450-480 din.
TREBINJE — Pens. v hot. »Leotar« 994 din.
TREBNJE NA DOLENSKEM — Pens. v rest. 350 din.
TRZIC — 5 PK (100-200 din). Pens. v hotelu »Pošta« 800-600 din. Dva weekend hišica s 6 ležalnic, prenočišče 100 din. Camping tereni.
VIPAVA — Pens. v hot. 450-600 din.
VITANJE — 25 PK (100-150 din).
ZABLJAK — Pens. v hot. »Durmator« v sez. 658 din, izven sez. 590 din.
ŽIRI — Pens. v rest. v sez. 600 din, izven sez. 570 din.
ZIROVNICA na Gorenjskem — Pens. v gostilni 500 din.

Toplice

ARANDJELOVAC — Pens. v hotelu »Stara zdanja« v sez. 690-800 din, izven sez. 610-700 din.
DEBARSKA BANJA — Pens. v hotelu »Makedonija« v sez. 650-750 din, izven sez. 580-640 din, v depandansah v sez. 580, izven sez. 530 din.
DOBRNA — 100 PK (120-350 din). Pens. v hotelu »Zdravilišče« v sez. 760 do 870 din, izven sez. 620-700 din.
ILIDJA — Pens. v hot. 600-800 din.
KISJELJAK — Pens. v hot. »Dalmacija« 700-800 din, v depandansah 550 din.
KOVLJACA — Pens. v hot. »Beograd« v sez. 580-690 din, izven sez. 550 do 650 din.
NEGORAČKA BANJA — Pens. v sez. 470-580 din, izven sez. 450-580 din.
NISKA BANJA — Pens. v hot. v sez. 640-730 din, izven sez. 640 din.
PRIBOJSKA BANJA — Pens. 500 do 850 din.
PROEVSKA BANJA — Pens. v sezoni 390-480 din, izven sez. 300-350 din.
RADENSKA SLATINA — Pens. v hot. »Zdravilišče« v sez. 780-860 din, izven sez. 650-780 din.
RIMSKE TOPLICE — 50 PK (120 do 200 din). Pens. v objektih gost. podjetja v sez. 700, izven sez. 600 din.
ROGAŠKA SLATINA — 160 PK (200 do 300 din). Pens. v hot. »Soča« v sez. 700-1100 din, izven sez. 570 do 800 din; »Bohor« v sez.

Trgovsko podjetje s kemično-tehničnimi proizvodi na debelo

„Chemo“
export — import
Ljubljana
Maistrova ulica številka 10

Čestita za delavski praznik 1. maj vsem delovnim kolektivom in vsem poslovnim prijateljem ter sodelavcem

Delovni kolektiv

KOMUNALNEGA PODJETJA SLOVENSKA BISTRICA

Čestita vsem svojim strankam — odjemalcem in vsem delovnim kolektivom za mednarodni praznik dela 1. maj

Cenjenim odjemalcem se priporočamo z uslugami svojih obratov: REMONTOM, VODOINSTALACIJO, PREVOZNIŠTVOM in izdelki KAMNOLOMA »BELA«. Poljčane

Za praznik 1. maj čestita vsem svojim cenjenim gostom ter vsem delovnim kolektivom

KOLEKTIV
KAVARNE »TRIGLAV«
TOLMIN

REVIRNO VODSTVO MOZIRJE

Čestita vsem prebivalcem občine Mozirje za praznik dela 1. maj

KMETIJSKA ZADRUGA MOZIRJE

Čestita vsem KZ in svojim članom za praznik dela, 1. maj

Delovni kolektiv obrtnega pečarskega podjetja

KAMIN
Ljubljana
Ježica, Mala vas 50

Čestita vsemu delovnemu ljudstvu za praznik, 1. maj

Kurivo Celje

Delovni kolektiv čestita za mednarodni praznik 1. maj

»AVTOPROMET« KAMNIK

obvešča prebivalstvo

da z dnem 1. majem 1957 spremeni vozni red in relacijo na progi

KAMNIK—LJUBLJANA

Nova avtobusna proga se preusmeri preko Most, Mengša, Ljubljana in obratno. Hkrati uvajamo tudi progo

KAMNIK—KAMNIŠKA BISTRICA

Vozni red je sledeč:

Avtobusni vozni red za progo: Kamnik—Mengeš—Ljubljana — Odhodi iz Ljubljane: ob nedeljah in praznikih 6.30 — prihod v Kamnik 7.30, vsak delavnik odhod iz Ljubljane ob 12.20, prihod v Kamnik ob 13, ob nedeljah in sredo odhod iz Ljubljane ob 22.15, prihod v Kamnik ob 22.55.

Odhodi iz Kamnika: ob nedeljah in praznikih ob 5.45 in 19, prihod v Ljubljano ob 6.25 in 19.40, vsak delavnik iz Kamnika ob 6.50, prihod v Ljubljano ob 7.30, vsako sredo odhod iz Kamnika ob 14.30, prihod v Ljubljano ob 15.10, ob nedeljah in praznikih odhod iz Kamnika ob 19, prihod v Kamnik ob 19.40.

Vmesna postajališča so: Trzin, Mengeš, Moste, Križ in Podgorje.

Vozni red za progo Kamnik—Kamniška Bistrica:

Odhod iz Kamnika ob nedeljah in praznikih ob 7.45, 12.15 in 16.30 — ob sredah ob 13.05 — ob sobotah in pred prazniki ob 15.30 in 20.

Odhodi iz Kamniške Bistrice ob nedeljah in praznikih ob 11.16 in 18.30 — ob sredah ob 14 — ob sobotah in pred prazniki ob 20.30.

Avtobus odhaja izpred avtobusne postaje.

1436

UPRAVA ZA CESTE LRS — AJDOVŠČINA
TEHNIČNA SEKCIJA

sprejme v službo:

1 gradbenega inženirja in 3 gradbene tehnike

Nastop službe takoj, plača po uredbi plač uslužbencev državnih organov in ustanov. Stanovanje je preskrbljeno. Pismene ponudbe z navedbo dosedanje prakse je poslati na gornji naslov.

1431

OB 10-LETNICI USTANOVITVE PODJETJA IN ZA PRAZNIK DELOVNEGA LJUDSTVA — 1. MAJ ČESTITAMO VSEM SVOJIM STRANKAM IN POSLOVNIM PRIJATELJEM TER VSEMU DELOVNEMU LJUDSTVU IN JIM ŽELIMO NOVIH ZMAG PRI IZGRADNJI SOCIALIZMA!

DELOVNI KOLEKTIV

SPP »SLIKOPLESK« - MARIBOR

TOVARNA KOLES
ROG

LJUBLJANA, Trubarjeva 72

nudi trgovski mreži ženska in moška kolesa tipa »Turing« in »Sport« po posebnih naročilih, pa tudi dirkalna kolesa

svojim cenjenim odjemalcem se priporočamo in jim čestitamo za delavski praznik 1. maj

Uvozno in trgovsko podjetje
Slovenija avto

Ljubljana, Prešernova 40

čestita vsem svojim poslovnim prijateljem in vsemu delovnemu ljudstvu za praznik PRVI MAJ

Export — import

KOOPERATIVA
Ljubljana

čestita vsem svojim poslovnim prijateljem in vsem delovnim kolektivom za delavski praznik 1. maj

Kolektiv mizarkega podjetja

Roleta Kranj

čestita za praznik 1. maja
ter se priporoča s svojimi izdelki

GEODETSKI ZAVOD LRS

čestita za delavski praznik, 1. maj, vsem delovnim kolektivom
in vsemu delovnemu ljudstvu naše domovine

Za praznik dela, 1. maj
čestita kolektiv

Kemične tovarne Moste Ljubljana

Za 1. maj, praznik vsega
delovnega ljudstva,
čestita kolektiv

ZIČNICA Ljubljana

Splošno gradbeno podjetje

ZIDAR, Stična

čestita svojim poslovnim prijateljem
in delovnemu ljudstvu za 1. maj

Izvršuje vsa gradbena dela na visokih
in nizkih gradnjah

Delovni kolektiv čestita ostalim kolektivom v državi
za 1. maj in se priporoča za nadaljnjo naklonenost
vsem cenjenim odjemalcem

Veleželeznina MERKUR, Kranj

Delovni kolektiv tovarne jedilnih in tehničnih olj

Sončnica Vir-Domžale

čestita vsem sorodnim kolektivom,
svojim odjemalcem
in vsem delovnim ljudem
naše socialistične domovine
za praznik dela — 1. maj

Proizvaja in prodaja prvovrstno
jedilno rafinirano olje, razna
rastlinska tehnična olja,
kvalitetne oljne pogače,
masno kislino in druge oljne izdelke
Gospodinjstvom zlasti priporoča
priznani jedilni olje »BISER« v steklenicah

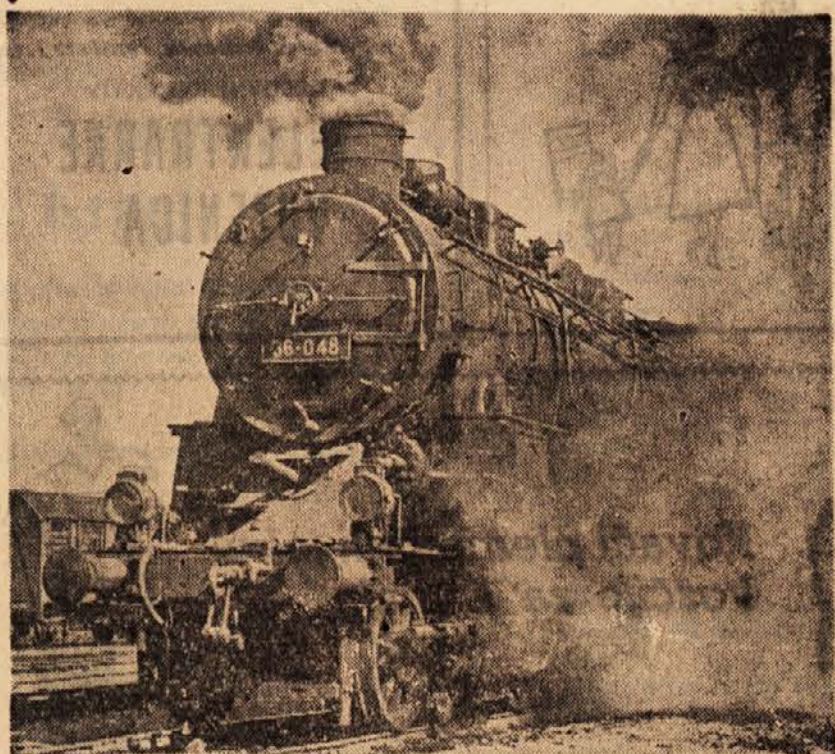
Izvršuje tudi usluge rafiniranja
raznih vrst jedilnega olja

poslovnim prijateljem
in vsem delovnim ljudem
naše domovine
čestitamo za 1. maj
in jim želimo še mnoge
delovnih uspehov

Kolektiv tovarne kovčkov
in usnjenih izdelkov

»TOKO« Domžale

Železničarji v skupnosti Direkcije
jugoslovanskih železnic Ljubljana čestitamo
vsemu delovnemu ljudstvu Jugoslavije
za delavski praznik, 1. maj, in želimo
delovnim kolektivom še nadaljnjih uspehov
v utrjevanju delavskega samoupravljanja
in izgradnji socializma

Direkcija jugoslovanskih železnic Ljubljana
Železniško transportno podjetje Ljubljana
Podjetje za vzdrževanje prog Ljubljana
Podjetje za vzdrževanje prog Celje
Podjetje za vzdrževanje prog Maribor
Podjetje za vzdrževanje prog Novo mesto
Podjetje za vzdrževanje prog Jesenice
Podjetje za vzdrževanje prog Postojna
Podjetje za vzdrževanje prog Gorica
Podjetje za vzdrževanje prog Pula
Podjetje za popraviljanje voz in strojev
Ljubljana-Siška

Podjetje za popraviljanje voz in strojev Gorica
Podjetje za popraviljanje voz Ptuj
Podjetje za popraviljanje voz Dobova
Podjetje za popraviljanje voz Straža
Podjetje za popraviljanje strojev Maribor
Železniško elektro-podjetje Ljubljana
Podjetje za progovne naprave Ljubljana-Siška
Železniško podjetje za signalne naprave
Ljubljana
Podjetje kamnolom Verd
Železniško projektivno podjetje Ljubljana
Železniška tiskarna Ljubljana

**Občinski ljudski odbor
Gornja Radgona**

čestita vsemu prebivalstvu kraja za največji praznik delovnega ljudstva 1. maj in jim želi mnogo uspeha v izgradnji socializma

DELOVNI KOLEKTIV **Tovarne pil
PREVALJE**

čestita vsem svojim odjemalcem in vsem delovnim kolektivom za 1. maj
Naši izdelki so znani po solidni in kvalitetni ceni!

DELOVNI KOLEKTIV

**ELEKTROKOVINE
MARIBOR**

čestita za največji praznik delovnega ljudstva, 1. maj, vsem svojim poslovnim prijateljem in vsemu delovnemu ljudstvu in jim želi v nadaljnji socialistični graditvi obilo uspehov

Proizvajamo:

svetilke, navadne in fluorescentne, elektromotorje, elektročrpalke, ventilatorje, zidne in namizne, ter spojni material za nadzemne vode

DELOVNI KOLEKTIV

**VINOGRADNIŠKEGA
GOSPODARSTVA
GORNJA RADGONA**

čestita vsem vinogradniškim kolektivom in vsemu delovnemu ljudstvu za največji praznik delovnega ljudstva 1. maj

Proizvajamo doma in po svetu priznana sortna vina in priznani šampanjec

»EKEKTRA« ELEKTROTEHNIČNO PODJETJE

MARIBOR, VETRINJSKA UL. 14

ČESTITA VSEM DELOVNIM KOLEKTIVOM ZA 1. MAJ

OBRATNO PODJETJE »SLIKAR«

MARIBOR, PREŠERNOVA UL. 26

svrhuje soseskarska in pleskarska dela v solidni izdelavi in po smernih cenah! NAJ ŽIVI PRVI MAJ!

Obrtno gradbeno podjetje

Skupnost

Maribor, Koroška c. 53

izvršuje vsa gradbena, mizarska, klesarska, vodoinstalaterska in ključavničarska ter slikarska in pleskarska dela solidno in po najnižjih konkurenčnih cenah

**Zlatorog
MARIBOR**

PROIZVAJA:

kozmetične izdelke, toaletna mila, pralna sredstva, pasto za čevlje FOX
Odlična kvaliteta, velik sortiment, konkurenčne cene

Živel 1. maj, praznik delovnega ljudstva!

DELOVNI KOLEKTIV

**Tekstilne
industrije**

Otiški vrh — p. Dravograd

čestita vsem svojim odjemalcem in vsem delovnim kolektivom za praznik dela — 1. MAJ

Naši tekstilni izdelki so znani širom po naši domovini po solidni in kvalitetni izdelavi

DELOVNI KOLEKTIV

**Tovarne olja
Slovenska Bistrica**

čestita vsemu delovnemu ljudstvu širom naše domovine za mednarodni praznik 1. MAJ

PROIZVAJAMO:

prvovrstna jedilna olja, bučno, repično, sončnično in oljne pogače

Delovnim kolektivom in vsemu delovnemu ljudstvu, ki neumorno ustvarjajo srečnejšo socialistično bodočnost, čestita za 1. maj

DELOVNI KOLEKTIV
**ELEKTRARNE
VUZENICA**

Železarna Ravne

Ravne na Koroškem

Kovači plemenitih jekel
voščijo za 1. maj

DELOVNI KOLEKTIV

**Avtobusnega
prometa**

Maribor

ČESTITA VSEM DELOVNIM KOLEKTIVOM ZA NAJVEČJI PRAZNIK DELOVNEGA LJUDSTVA 1. MAJ

Sprejmemo v službo večje število šoferjev D kategorije ki imajo daljšo prakso pri upravljanju avtobusov. Frošnje vložite v tajništvo podjetja na TRŽAŠKI C. 41

DELOVNI KOLEKTIV DELAVNICE ŽELEZNIŠKIH VOZIL

**Boris Kidrič
Maribor**

pošilja borbene pozdrave za mednarodni praznik delovnega ljudstva, 1. maj, vsem delovnim kolektivom in jim želi novih zmag pri izgradnji socializma

DELOVNI KOLEKTIV

**TOVARNE TERMoeLEKTRICNIH
PROIZVODOV**

BISTRICA PRI MARIBORU

ČESTITA VSEM SVOJIM POSLOVNIM PRIJATELJEM IN VSEM DELOVNEMU LJUDSTVU ZA MEDNARODNI PRAZNIK 1. MAJ

IZDELUJEMO:

SPECIALNE ELEKTRIČNE ŠTEDILNIKE, KUHALNIKE IN HLADILNIKE

DELOVNI
KOLEKTIV

AUTOKAROSERIJA

ZAGREB — DUBRAVA
M. Badela ul. 26 Telefon 47—801

čestita vsem svojim poslov-
nim prijateljem, delovnim
kolektivom in državljanom
naše socialistične domovine

Delovni
kolektiv

**ELEKTRO
STROJNEGA
PODJETJA**

TIKI
LJUBLJANA

čestita za 1. maj
vsem
delovnim ljudem

Delovni
kolektiv podjetja

**PEKARNA
ŠENTVID**

LJUBLJANA

čestita vsemu delovnemu
ljudstvu za 1. maj in se
toplo priporoča svojim
odjemalcem

Podjetje

**MESO
PIRAN**

se priporoča vsem
svojim cenjenim
odjemalcem in
dobaviteljem. —
Istovčasno čestita
za praznik dela
1. maj

DELOVNI
KOLEKTIV

OPEKARNE BREŽICE

čestita vsem
delovnim ljudem za 1. ma

Za delavski praznik 1. maja čestita delovni kolektiv

MAVRICA

grosistično
trgovsko podjetje z barvami in laki
LJUBLJANA, Resljeva c. 1

in želi vsemu delovnemu ljudstvu mnogo uspeha pri
izgradnji naše socialistične domovine

KOLEKTIV TRGOVSKEGA PODJETJA

ELEKTROPROMET

LJUBLJANA, STRITARJEVA 7

čestita za 1. maj vsem svojim cenjenim odjemalcem in
dobaviteljem in vsemu delovnemu ljudstvu naše domovine

Delovni kolektiv tovarne

**TESNIL IN
PLASTIČNIH MAS**

Tesnilka • Medvode

čestita vsem svojim odjemalcem, poslov-
nim prijateljem in vsemu delovnemu ljud-
stvu naše socialistične domovine za 1. maj,
naš veliki praznik

Ob prazniku dela čes-
tamo vsem svojim po-
slovnim prijateljem in
vsem delovnim ljudem

Totra

Ljubljana, Zg. Hrušica 14

izdelujemo: bombalne,
macco in svilene ve-
salke, elastiko vseh vrst,
dekorativno in rolo vri-
oc ter vse vrste vrvar-
skih izdelkov

TOVARNA TRAKOV

Elektrogospodarska skupnost Slovenije

s svojimi 30 proizvodnimi in mrežnimi
podjetji preskrbuje Slovenijo
z električno energijo

V letu 1956 so
slovenske
elektrarne
proizvedle 1 mi-
lijardo 703 milijone KWh. To ener-
gijo je prejelo 333 126 odje-
malcev, od tega 276 000 gospodinjstev

Delovni kolektivi
Elektrogospodarske skupnosti Slovenije
čestitajo vsem svojim
odjemalcem za delavski praznik

